

15' 2022

МАУП

Міжрегіональна
Академія управління
персоналом

УКРАЇНСЬКА МОВА І НАЦІЯ

Випуск 15

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Хмельницький, 2022

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства “Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

УКРАЇНСЬКА МОВА І НАЦІЯ

Випуск 15

Хмельницький - 2022

УДК 811
ББК 81.2Укр
3 127

3 127 Українська мова і нація : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий.
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2022. Вип. 15. 158 с.

У збірнику наукових праць «Українська мова і нація» вміщено тези, статті науковців, в яких розкрито широке коло мовних проблем: цивілізаційно-культурний розвиток України в контексті сучасних глобалізаційних процесів; українська мова в сучасному інформаційному просторі; нормативно-правові документи щодо мовної політики в Україні на сучасному етапі; державна мовна політика в галузі освіти України; мовне середовище учнівської та студентської молоді: виклики сучасності та ін.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до вивчення сучасної мовної ситуації в Україні: учням, здобувачам вищої освіти, аспірантам, викладачам, науковцям.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л. Г., кандидат педагогічних наук, доцент; директор Хмельницького інституту МАУП (головний редактор); **Парандій В. О.**, кандидат історичних наук, доцент; директор Хмельницького економіко-правового фахового коледжу МАУП; **Блажевич О. І.**, викладач-методист української мови та літератури; **Дика Л. Л.**, кандидат філологічних наук; **Козак Р. В.**, кандидат філологічних наук, доцент; **Кабачинська С. І.**, заслужений журналіст України; **Калинюк Н. В.**, кандидат філологічних наук; **Королєвська О. Д.**, викладач-методист української мови та літератури; **Костенко Д. В.**, викладач іноземної мови, доктор філософії в галузі державного управління; **Матвіюк К. І.**, голова Ради козацьких старійшин Хмельниччини, дисидент; **Мельник Р. М.**, кандидат філологічних наук, доцент; **Никитюк С. І.**, викладач іноземної мови; **Савчук Л. О.**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Олійник В. В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, викладач-методист української мови та літератури (відповідальна за випуск).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Рева Л. Г., кандидат філологічних наук, член-кореспондент Академії наук вищої освіти України, член Національної Співки краєзнавців України.

Петрушенко О. О., кандидат філологічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом
(протокол № 11 від 27 грудня 2022 р.)

© Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
Білий Л. Г. МОВА ТВОРІВ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ ЯК ОСОБЛИВЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ФІЛОСОФІЇ.....	8
Атаманчук О. І. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	10
Березовська Ю. А., Шумовецька С. П. МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА.....	16
Гончарук Д. О., Кравчук Л. Д. УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	19
Григоренко В. В., Григоренко О. П. ПИСЬМЕННИЦЯ І ГРОМАДСЬКА ДІЯЧКА ЛЮБОВ СЕРДУНИЧ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	21
Джигун Л. М. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	40
Дудченко А. В., Дудченко В. С., Поліщук О. С. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	50
Колендзян М. Б. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТЕРМІНИ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОСФЕРИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	54

Колендзян О. С. ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО».....	61
Колісник М. І. СТРЕС ЯК ПРИЧИНА ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ.....	69
Комарова О. В. МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ В ПОЕЗІЯХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	79
Лоб О. В. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	82
Місюк К. П. СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ ЧОРНИЙ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН.....	87
Нетеча Є. О. АДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ ПАРФУМІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ МЕНТАЛЬНИХ КОДІВ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ.....	90
Никитюк С. І. АНГЛІЙСЬКОМОВНА РЕКЛАМА.....	94
Олійник В. В. ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ.....	98
Підгорна О. С., Колісник М. І. ФІЛОЛОГІЯ ЯК МИСТЕЦТВО РОЗУМІННЯ.....	102

Сердунич Л. А. ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ... ЯК НАС ПРИМЕНШЕНО ЦИМ Т. ЗВ. «СВЯТОМ»!.....	104
Сердунич Л. А. МАТИМЕМО ВЛАСНУ ГІДНІСТЬ – МАТИМЕМО РІДНУ МОВУ	112
Сердунич Л. А. НЕ УПОДІБНЮЙМОСИ ДО ВОРОГІВ! (ЩОБ СЛОВО БУЛО БОГОМ).....	122
Стецюк Б. Р. УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....	127
Стецюк В. В. МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	130
Тришньовський А. М., М. А. Паранюк ЕТНОПСИХІАТРИЧНА ПРИРОДА РАШИЗМУ.....	135
Чернявська В., Кравчук Л. Д. МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	145
Юрчик І. М., Колісник М. І. ВИКОРИСТАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	146
Сердунич Л. А. МОВО ПРЕВЕЛИЧНА!.....	150

Сердунич Л. А.

СЛОВО..... 150

Сердунич Л. А.

СЛОВА НЕ ПОВИННІ МОВЧАТИ!..... 151

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ..... 154

ПЕРЕДМОВА

*«... І доки бринітиме Рідная Мова
У творчім розвої та в силі,
Ростиме нам доля, трава мов шовкова,
Мов наші пісні орлокрилі!»
(І. Огієнко)*

З мови починається сама держава. У мові – важлива суть існування держави, її сила і могутність.

У системі державних пріоритетів мовна політика посідає чільне місце, оскільки її стратегічним завданням, поряд з гарантуванням мовних прав людини, є утвердження суспільної злагоди і політичної стабільності, забезпечення єдності держави і зміцнення української державності.

Мова – явище суспільне. Для кожного народу рідна мова найдорожча. Творячи свою духовну культуру, він великою мірою самовиражається в мові. Рідна мова допомагає відчутти місце своєї культури в загальнолюдській світовій культурі.

У народі побутує вислів: «Рідна мова – це характер народу». В ній відбито його національні звичаї, побут нахили. Мова – це ще й історія народу. Від найдавніших часів наші предки залишили в мові свої глибокі сліди. У мові відбивається і пам'ять народу, бо майбутнє виростає з минулого. Нам – українцям – потрібно плекати кожне слово рідної мови, передане нам у спадок від наших пращурів. Потрібно вивчати, розвивати, берегти свою мову, бо без неї народ перестав бути самостійним, незалежним і багатим.

Отже, ми повинні відроджувати рідну мову з розумом, повагою, відроджувати українську культуру, не поспіхом та законами, а серцем і бажанням людей.

Вашій увазі пропонуються наукові статті сучасних українських науковців, зокрема істориків, філологів, культурологів, юристів, психологів та ін., в яких розкриваються різні погляди на актуальні мовні проблеми.

Висловлюємо щирі вдячність усім небайдужим українцям, яких турбує доля сучасної української мови, і які прагнуть долучитися до її розвитку і сприяти її поширенню та процвітання.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Л. Г. Білий,
*директор Хмельницького інституту МАУП,
кандидат педагогічних наук, доцент*

МОВА ТВОРІВ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ ЯК ОСОБЛИВЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ФІЛОСОФІЇ

Цього року виповнилося триста років від дня народження Григорія Савича Сковороди (1722 – 1794) – визначного українського мислителя, письменника, педагога, музиканта. Сковорода був всебічно обдарованою людиною – знавцем античності й середньовіччя, володів багатьма мовами – латинською, старогрецькою, старосєврейською, польською, німецькою. У його творах відобразилися світогляд, жива душа українського народу.

Постать Григорія Сковороди є значеннєвою. Він став таким ще за свого життя. З дитинства спраглий до знань, він навчався спочатку в дяка, який і помітив таланти дитини.

Підкреслимо, що Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад. Навіть побутувала легенда, нібито сама Катерина II, яка багато чула про Сковороду, через князя Потьомкіна передала йому запрошення на посаду придворного філософа. На це Сковорода, який сидів з флейтою на узбіччі дороги і пас вівцю господареві, в якого на той час проживав, відповів: «Перекажіть матінці цариці, що я не покину вітчизни: мені сопілка і віця дорожчі царського вінця» [1].

Творча спадщина Григорія Сковороди різнобічна. Писав він староукраїнською мовою. Так, Михайло Ковалинський засвідчує: «Коли писав Сковорода для свого краю, то і вживав деколи української мови та правопису, вживаного в українському виворі. Він любив завжди свою природжену мову. Дуже любив свій рідний край, свою любов Україну й коли відлучався за її межі, обов'язково прагнув скоріше туди повернутися і бажав там померти. Він висловлює це в багатьох місцях своїх творів» [2].

Варто зазначити, що Григорій Савич Сковорода найвидатніший і найосвіченіший філософ XVIII століття писав літературною мовою, що спиралася на староукраїнську книжну

традицію кінця XVI – першої половини XVIII і водночас була втіленням авторських уподобань у виборі мовних варіантів з орієнтацією на церковнослов'янську мову.

Мова переважної більшості філософських діалогів і трактатів Григорія Сковороди – слов'яноукраїнська, поезій та байок – книжна українська, бо в ній менше церковнослов'янських елементів. Проте межа між цими різновидами староукраїнської літературної мови дуже умовна.

Мова творів Григорія Сковороди постійно наповнювалася філософською лексикою, а та передбачала неабиякий рівень абстракції, зазнавала запозичень з інших мов, оздоблювалася українськими розмовними й фольклорними елементами [2; 3].

На думку науковців, мова Сковороди – це мова «українського бароко з її обома полюсами – церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою», яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народнорозмовній основі [4].

Зазначимо, що боротьба проти поневолювачів українського народу велася не тільки на полі брані, а й у сфері духовній, де основною зброєю було слово. Саме словом народ боронив і відстоював свою сутність.

Григорій Сковорода виробив цілу філософію слова. Він його розумів і як «безодню», що може охопити всю різноманітність космосу, і як міру речей, де все можна спробувати пізнати, відчутти, і як силу реально існуючого. Загадка слова, що була непізнана до нього і залишилася такою й нині, хвилювала письменника. Слово не тільки знак світу, а мова – знакова система. Слово має структуру, що нагадує структуру світу. Є матерія у вигляді звуку, є знакове зміщення субстанції, якась назва, є, зрештою, образ, тобто якийсь символічний зміст, що дає змогу алегорично його використовувати, як у байці. Однак є щось невидиме, невловиме, внутрішнє, завдяки чому слово переживає речі, людей, час, простір [4; 5].

Видатного письменника, філософа Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народнорозмовній, народнопоетичній мові.

Отже, мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, особливо риторизмом. Хоч і заявляв він, що істина має просту мову, сам же широко використовував різні

вирази, метафоричні конструкції, символи, прийомів і засоби красномовства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Г. Сковорода – перший український філософ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=8958>.
2. Григорій Сковорода [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.writers.in.ua/writer/grygoriy-skovoroda/>
3. Не цураймося свого! Якою мовою насправді писав Григорій Сковорода [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3662/196/151922/>
4. Мовне питання Сковороди [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/movne-pytannia-skovorody/>
5. Мовна спадщина Григорія Сковороди [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://pidru4niki.com/12090810/ritorika/movna_spadschina_grigoriy-skovorodi.

О. І. Атаманчук,
викладач історії
(м. Хмельницький)

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*«Народ, що не розуміє сили й значення рідної мови
і не працює для збільшення культури її,
не скоро стане свідомою нацією
і не стоїть на дорозі до державності»
Іван Огієнко*

Мова є однією із найважливіших цеглинок у фундаменті кожної нації. Саме у ній відображено і зафіксовано найглибші витоки свідомості народу та його ментальність, закодовано народну мудрість і споконвічні знання.

Мова – це генератор і найвища форма патріотизму, Божий дар і ключ до вивчення культури, історії, традицій, творець культури. Вона репрезентує народ у світі, є ореолом нації й етнічним кордоном.

«Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію», – говорила Леся Українка. Адже територію можна відвоювати, а коли вмирає мова, то вмирає і нація. Недаремно кажуть, що мова – ключ до Вічності, пароль до дверей Всесвіту.

Українська мова своїм корінням, за твердженням істориків, сягає глибини не менше семи тисячоліть. Праєвропейський санскрит містить більше 1000 нинішніх українських кореневих слів. У сучасній українській мові 65% слів – із санскриту.

Жодна з європейських мов (окрім литовської) так близько не стоїть до своїх витоків. А зв'язок російської мови з іншими європейськими мовами можна прослідкувати лише через українську та угрофінські мови.

Степан Наливайко – відомий в Україні знавець санскриту та мови хінді, професор, – описує враження від почутого звернення індійського гуру добірним санскритом до свого учня: «Дехі ме агні». Він попросив вогню і це було майже співзвучно нашому: «Дай мені огню».

Такі знайомі слова, як «один, два, три, чотири» на санскриті звучить «аді, дві, трі, чатура». А ось такі дуже знайомі змалечку кожному з нас слова – «мама, тато, неня, дід, баба, брат, сестра, син», – на санскриті звучать як «мата, тата, нана, дада, баба, бграта, свастрі, сун».

Перелік таких слів може бути дуже довгим, що є беззаперечним підтвердженням того, що корені української мови сягають глибин індоєвропейської цивілізації. Це звідти до нас прийшли та й залишились в Україні прізвища та назви сіл, селищ, міст: Манджула, Панікар, Шандра, Хобта, Бушма, Шудря, Гупало, Вишень, Бакота, Баглаї (Баглайки), Вишнопіль, Канів, Тараша, Умань, Ямпіль, Чигирин, Буша (Бушанка) і т.д.

Про витоки московської, а пізніше – російської мови, може розповісти географія інших територій, де проживали угро-фінські племена – «чудь, ведь, югра, черемиси, пермь, комі, мурома, ести, карели, вотяки, ерзя, меря, мешера та інші».

Їхні землі досі зберігають первинні назви рік, озер, селищ, міст: Нева, Волга, Ока, Кама, Мещера, Нара, Вязьма, Москва, Чудське

озеро, Ладожське озеро, Валдай, Рязань (первинне Ерзянь), Суздаль, Сарапул, Вологда, Ростов та ін. Тобто, практично вся географія Центральної Росії [1, с. 27].

Але якщо взяти Новгородську землю, де проживали слов'яни, то там збереглися давньоруські (українські) назви поселень та річок: Галич, Прилуки, Великі Луки, Новгород, Руська, Серeda, Волошка, Хмара, Люта, Велика, Межа та ін.

Слов'янську частку до московської мови внесли окремі слов'янські племена, які вимушено переселились на удро-фінські північні землі в VIII-IX сторіччі.

Пізніше, за часів Петра I, розпочався й глибинний вплив української мови на московську говірку, тому що московіти вчилися і граматики, і арифметики, і Божому слову по книгах учителів-українців Мелентія Смотрицького, Магніцького, Феофана Прокоповича та інших.

Видатний лінгвіст кінця XIX-го століття, польський вчений Михайло Крелуцький зазначив наступне: «Займаючись довгий час порівнянням арійських мов, я дійшов висновку, що українська мова не тільки старша всіх слов'янських, не виключаючи так званої старослов'янської, але й санскриту, грецької, латини та інших арійських мов».

Також історичні дослідження останніх десятиліть такої пам'ятки, як Кам'яна Могила під Мелітополем, дають нам свідчення, що це древнє святилище містить багато писемних зразків ще до шумерського періоду.

Досліджуючи графіті на стінах Софії Київської, залишених на стінах собору у XI – XVIII доктор історичних наук, заступник генерального директора з наукової роботи заповідника «Софія Київська» Вячеслав Корнієнко спираючись на неспростовні наукові факти, стверджує що вже в XI столітті кияни розмовляли й писали українською, або, правильніше сказати, староукраїнською. І хоча вона частково відрізняється від сучасної мови, все-таки містить основні риси, притаманні мові Котляревського і Тараса Шевченка. У Софії Київській виявлено понад сім тисяч графіті, наші предки розписувалися на стінах храмів і не вважали це якимось злочином, хоча таке видряпування було заборонене церковним статутом Володимира Великого. Стіни собору, фрески вони сприймали як візуальну книгу. Розписи храму – й справді Біблія для неписьменних,

на стінах церков люди бачили те, чого не могли прочитати, тож до фону, тла фресок, ставилися як до полів книги, на яких роблять замітки. Автори графіті абсолютно різні, свої автографи на стінах Софії залишили й майстри – низка написів виконана по сирому тиньку ще до того, як храм розписали. Ми точно знаємо імена двох майстрів – Георгія і Кіріяка, які оздоблювали собор. Вони молилися тут і записали свої молитви на стінах. Це була традиційна для грецької епіграфіки формула «Господи поможи рабу своєму» і далі вказувалося ім'я людини, яка потребувала допомоги. У подальшому ця формула, перекладена церковно-слов'янською мовою, поширюється нашими теренами, тож таких молитов «Господи поможи», попри заборону різання стін, дуже багато. Їх писали священники, миряни і навіть князі [2, с. 240].

В праці Сергія Висоцького «Давноруські написи Софії Київської XI – XIV ст.» відтворено молитовний напис «Господи помози рабу своєму Павлови», де ім'я звучить у типово українському давальному відмінку «ПавлОВИ». Багато графіті з характерним для української мови закінченням «-ові» «-єві», «Господи поможи рабу своєму Лазореві». Це третя чверть XII століття. Формула «Господи помози» канонічна. Люди бачили її, скажімо, на печатках, вона була незмінна, а ось ім'я варіювалося, його не завжди писали так, як вимагала церковно-слов'янська мова (мова писемності і богослужіння на великій території від Балкан до Новгороду, що сформувалася на основі праць Кирила і Мефодія), а так, як звикли говорити. Тож писали не Даниїлу, а Данилові, не Петру, а Петрові, Дмитрові. Або ж Луці (тут маємо перехід «к» в «ц» у повній відповідності до сучасного правопису), Ставрові, Нестерові, Федорові, Мареві, Володимирові. Характерно, що на всіх софійських графіті написано саме Володимир, а не Владімір, як у російській мові. Так само в XI столітті зустрічаємо імена в називному відмінку із закінченням «о», як у сучасній українській мові – Петро, Марко, а не Марк, Данило, а не Даниїл. Завдяки графіті ми знаємо імена й прізвища, які носили наші предки у середньовіччі, – Стефан, Трохим, Жизнобуд, Михайло Домосід, Михалько Неженович, Іван Сліпко, Олекса Хавзійко, Ігнатій Маєстат, Ілля Копилович, Тудор Туубинов, Іван Янчин, Тудор Борзятнич. Тепер ми знаємо, що прізвища чи прізвиська з'явилися в XI столітті, а не в XIV—XV століттях, як вважалося раніше. Прикладів суто українських граматичних ознак графіті XI – XIII століть чимало.

Наприклад, дієслова минулого часу із закінченням на «в» – ходив, писав, молив; дієслова із закінченням на «ти» – писати, долучити; закінчення «у» в родовому відмінку однини слів чоловічого роду – спору; м'яке «ц» наприкінці слів – чернець, Валерця тощо. Першу письмову згадку про Україну науковці помітили у джерелі XII ст.: у Київському літописі за Іпатіївським списком від 1187 р. йдеться: «...І плакали усі переяславці... За ним же Україна багато потужила».

У згадці йдеться про глибокий траур народу через загибель переяславського князя Володимира Глібовича у битві з половцями.

У Руському літописі XII ст. згадуються назви: Україна, Вкраїна, Вкраїниця, а люди – україняни.

Найдавніші зразки української мови, що збереглися, сягають середини XVI ст. до н. е. (Голунський напис на кам'яному стовпі знайдено біля с. Медвин Богуславського району Київської обл.).

Польський дослідник Михайло Красуський у 1880 р. у книжці «Древность малороссийского языка» дійшов такого висновку: «Займаючись тривалий час порівнянням орієнтальних мов, я дійшов переконання, що малоросійська мова не тільки старіша від усіх слов'янських, а й санскритської, грецької, латинської та інших арійських» [4, с. 87].

А у 1574 р. польський історик Ян Красінський у книжці «Польша» писав: «Хто опанує українську мову, той здобуде ключ до швидкого вивчення усіх інших слов'янських мов, бо українській мові властиві найтиповіші риси слов'янської лінгвістики».

Вчений Василь Кобилюх довів, що українська мова сформувалася в X – IV тисячоліттях до нашої ери.

Тому походження найважливіших українських слів слід шукати саме в санскриті, а не в російській, німецькій, турецькій, грецькій та інших мовах, які виникли значно пізніше.

Українську мову називали у різні часи по-різному: руська мова, руська бесіда, русинська, проста мова, південоруська, карпаторуська, козака, кубанська, народна, простонародна; малоросійське наріччя, малоросійська, малоруська мова – таку принизливу назву українська мова отримала у складі Російської імперії; Росіяни говорили «черкаська мова» або «білоруська», поляки – «русинська мова», турки – «сарматська мова» або «роксоланська».

Отже, з усього сказаного випливає такий загальний висновок. Формування української мови, як і інших східнослов'янських,

почалося ще від праслов'янського періоду й розтягнулося на декілька століть, проте процес становлення східнослов'янських мов не був синхронним. Найраніше він розпочався з української мови через те, що майже вся територія нинішньої України була частиною прабатьківщини слов'ян, а інші східнослов'янські регіони в той час ще були заселені неслов'янськими племенами – балтами та фіноуграми.

Входження праукраїнської етномовної території до слов'янської прабатьківщини спричинилося до того, що українська мова увібрала в себе значну частину праслов'янсько мовної спадщини, яка в інших слов'янських мовах відображена меншою мірою або й зовсім зникла. У протоукраїнських діалектах протягом VI – IX ст. виникло в різний час чимало інших специфічно українських або українсько-білоруських, менше – українсько-російських діалектних особливостей, деякі з них – під впливом інших мов. Цей процес тривав і в епоху Київської Русі, і в наступний період – від XIV ст. і далі. У ході суспільно-економічного і культурно-політичного розвитку різних українських земель тривало далі зближення окремих регіонів і консолідація їхнього населення, що завершилося утворенням української народності, а потім і нації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Наливайко Степан. Українська індоаріка. К.: Євшан зілья, 2007. 640 с.
2. Корнієнко В'ячеслав. Графіті Софії Київської XI – початку XVIII ст.: Інформаційний потенціал джерела / В. В. Корнієнко; відп. ред. Н. М. Нікітенко. К.: Вид. дім «Слово», 2014. 320 с.
3. Корнієнко, В'ячеслав Васильович. Корпус графіті Софії Київської (XI – початок XVIII ст.) [Текст] / В. В. Корнієнко ; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Нац. заповідник «Софія Київська». К.: Горобець, 2010. ISBN 978-966-2377-01-9.
4. Михайло Красуцький. Древность малороссійскаго языка. Одесса : Тип. Г. Ульриха, Красный переулочъ, домъ № 3, 1880. 28 с.

Ю. А. Березовська,
курсантка

С. П. Шумовецька,
доктор педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

Мова – це той інструмент, який єднає націю, народ у єдине ціле. Не буде мови – не буде народу. Наш народ протягом багатьох століть творив мову, боровся за її збереження. Це великий скарб, який треба шанувати, плекати і розумно збагачувати. Актуальним на сьогодні залишається питання про правове забезпечення мовної політики в Україні, розроблення відповідної нормативно-правової бази.

В історії України мовне питання ніколи не втрачало своєї актуальності. Визнання самого факту існування української мови передбачало визнання українців як окремого етносу й можливості його власного національного проекту, що було неприпустимо в період панування російської та Австро-Угорської імперій, а згодом і в часи Союзу РСР.

Історія Української держави зумовила гостроту мовного питання і в сучасній Україні. Ціла низка царських наказів, як то Валуєвський циркуляр, Емський указ та ін. про заборону нашої мови, шкіл, церковних служб, книжок, преси, перекладів, а також русифікаторська політика в радянські часи, що обмежувала сферу використання української мови, спричинили те, що українська мова була практично витіснена з мовно-інформаційного простору міст, сіл, засобів масової інформації, сфери обслуговування, асоціювалася з неprestижністю та безперспективністю. Агресивна антиукраїнська політика, суттєво позначалася на мовній ситуації та використанні української мови. Зокрема під час перепису населення 1939 року 88 % українців назвали рідною мовою українську, а у 1979 році таких було лише 66 %. Останнє опитування, який відбувся у серпні 2022 року, засвідчило, що сьогодні 51% українців розмовляють вдома

українською (у квітні 2022 року – 48%), третина – двома мовами, 13% – російською [1].

Суттєво змінилася ситуація вже за останній час, після повномасштабної російської агресії.

Важливим складником національної політики держави є мовна політика, яка являє собою сукупність настанов, концепцій, законодавчих актів і заходів впливу на процеси мовного життя суспільства і регулювання цих процесів [2]. У Концепції державної політики, схваленої Указом Президента України від 15 лютого 2010 р. № 161/2010 р., задекларовано, що мовна політика посідає чільне місце в системі державних пріоритетів, оскільки її стратегічним завданням є забезпечення неухильного додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної у всіх сферах суспільного життя на всій території України, вільного розвитку, використання та захисту мов національних меншин. Концепція державної мовної політики – це загальна система принципових директив, які базуються на компетентному оцінюванні мовної ситуації [3].

Утвердження і розвиток української мови є пріоритетом державної мовної політики України з огляду на те, що вона є своєрідним кодом нації, який пов'язує історичне минуле із сьогоденням. Сильна та «жива» державна мова є гарантією «присутності» країни в площині світової культури й цивілізації. Саме мова є тією основою, на якій можна збудувати міцну державу, утвердити свою націю як рівну з іншими.

Нині основними нормативно-правовими актами, що визначають мовну політику сучасної України, є: Конституція України (1996 р.), Закон «Про національні меншини в Україні» (1992 р.), Закон України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 р. № 5029-VI (зі змінами), Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019р., Закони «Про телебачення і радіомовлення» (1993 р.), «Про інформацію» (1992 р.), «Про рекламу» (1996 р.), «Про видавничу справу» (1997 р.), «Про освіту» (1996 р.), «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.), Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (ратифікована у 2003 році).

Разом з тим, у суспільстві виникають проблеми на мовному ґрунті через недоопрацьованість механізмів контролю за дотриманням мовного законодавства та санкцій за його порушення, політизацію мовного питання, політичні спекуляції з боку російської федерації, що намагається у такий спосіб викликати штучне протистояння між різними верствами.

Отже, про ефективність функціонування нормативно-правової бази, що регламентує мовну політику в Україні, свідчить безумовне виконання конституційної норми щодо всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. На сьогодні важливе значення має удосконалення політики мовної стабілізації насамперед у мас-медіа, підготовка та розроблення державних цільових програм з популяризації української мови серед населення.

Список використаних джерел та літератури:

1. В Україні зростає кількість громадян, які розмовляють удома українською мовою. Нині таких уже більше половини. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/24/novyna/suspilstvo/yakoyu-movoyu-rozmovlyayut-ukrayinczi-vdoma-rezultaty-soczopytuvannya> (дата звернення: 20.10.2022). 2. Ковальова Т. Особливості формування категорійно-понятійного апарату мовної політики. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2002.1/doc/1/20.pdf> (дата звернення: 28.10.2022). 3. Про Концепцію державної мовної політики: Указ Президента України від 15 лютого 2010 р. №161/2010. URL: <http://zfkon3.rada.gov.ua/laws/show/151/2010> (дата звернення: 20.10.2022).

Д. О. Гончарук,
учень 11 класу

Науковий керівник: Л. Д. Кравчук,
вчитель-методист української мови та літератури
(м. Краси́лів)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

*«Мова – це наша національна ознака,
в мові – наша культура,
сутність нашої свідомості»
(Іван Огієнко)*

Наразі мовне питання в Україні є дуже актуальне. Українська мова є однією з найголовніших умов існування нашого народу, культури та нашої національної самоідентифікації.

Слово «особистість» тлумачиться словниками так: «Відображення соціальної природи людини розгляду її як індивідуальності і суб'єкта соціокультурного життя» [1]. Саме мова і допомагає нам бути соціальною істотою, взаємодіяти між іншими та, напевно, найголовніше, належати до певного етносу.

Мова – це диво з див створене людством. Кожна людина повинна знати її, й відповідно знати історію свого краю, власні корені. Нація не може існувати без комунікації її представників, без збереження ними історичної пам'яті, надбань духовності. Універсальним способом здійснення цього є мова. Тому її знання – це святий обов'язок кожного громадянина держави, це ознаки культурної, освіченої людини, патріота і захисника свого краю.

Рідна мова посідає одне з головних місць в житті кожної людини. З створення української розпочався розквіт нашої держави, нею написаний гімн, писали нею свої шедеври майстри красного письма такі як: Леся Українка, Тарас Шевченко, Іван Франко та багато інші. Як писав Тарас Григорович:

«Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос - більш нічого.

А серце б'ється – ожива,

Як їх почує!» [2]

«Мова народу – краший, що ніколи не в'яне й вічно знову розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина; у ній втілюються творчою силою народного духу в думку, в картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її думки й почуття голос рідної природи, який лунає так гучно в любові людини... до батьківщини, який відбивається та виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів. Проте у світлих прозорих глибинах народної мови відбивається не тільки природа рідної країни, а й уся історія духовного життя народу» (К. Ушинський) [3].

Мова формує особистість, підтримує зв'язок із колективним минулим і сучасним досвідом соціуму, а також допомагає передати внутрішні переживання, емоції та стан людини, стимулює художню словесну творчість. Отже, пізнання мови – це пізнання народу, його витоків й душі, те, що вирізняє його серед інших.

Мова завжди була і буде найголовнішим атрибутом патріота, ознакою відданості своїй державі, це найкращий спосіб самовираження, це скарб кожного народу, доки ви бережете її, ви охороняєте спокій країни та устрій, ви будете мудрі та сильні, спроможні захистити свою Батьківщину, а особливо духовну культуру.

Україна – завжди була сильним народом, витривалим і мудрим, тому нам як її громадянам конче потрібно застосовувати свої знання, насагу й силу, щоб стати досконалішими, докласти всіх зусиль, щоб примножити чесноти нашого народу, серед яких є і наша солов'їна.

Список використаних джерел та літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Шевченко Т. Г. Зібрання творів : у 6-ти т. К., 2003. Т. 2: Поезія 1847–1861. С. 94-95.
3. Гончаров М. М. Педагогічна система К.Д. Ушинського / М. М. Гончаров. М., 1974.

В. В. Григоренко,
учень

О. П. Григоренко,
доктор історичних наук, професор
(м. Хмельницький)

ПИСЬМЕННИЦЯ І ГРОМАДСЬКА ДІЯЧКА ЛЮБОВ СЕРДУНИЧ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У даній статті йдеться про широку мовознавчу діяльність видатної постаті новітньої історії України, педагога-новатора, культурно-освітньої діячки, краєзнавиці, письменниці, відомої просвітниці, публіцистки, активної учасниці суспільно-політичного життя на Старосинявині, Поділлі й Україні та авторитетної дослідниці актуальних проблем державної мови України, людини з енциклопедичним характером знань Любові Андріївни Сердунич зі Старої Синяви на Хмельниччині.

Ключові слова: українська мова, Хмельниччина, Старосинявинина, Любов Сердунич, освіта, просвітництво, науково-дослідна робота, фольклористика, мовознавчі дослідження.

З-поміж сучасних поборників за українську мову й утвердження її як єдиної державної помітно вирізняється активістка зі Старої Синяви Хмельницького (до 2019 року – Старосинявського) району Хмельницької області Любов Андріївна Сердунич. Вона відома широкому загалові як українська письменниця, просвітниця, громадська діячка, фольклористка, краєзнавиця, журналістка, сценаристка, волонтерка, радіоведуча, блогерка інтернет-сайтів. І цю низку сфер її діяльності можна продовжити...

Змалку залюблена у рідне слово, свідомо обрала фах вчителя української мови та літератури, попри те, що працю вчителів російської мови тодішня держава-імперія оцінювала довшим рублем. Вищу освіту здобула 1982 року у Кам'янець-Подільському педагогічному інституті (сьогодні – Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка). Працювала вчителькою рідної словесності, кореспонденткою Старосинявської районної

газети «Колос» і редакторкою обласної газети «Крок» (на громадських засадах), позаштатною кореспонденткою обласної газети «Подільські вісті», газет «Подільський кур'єр», міської «Проскурів» і позаштатною кореспонденткою Хмельницької обласної державної телерадіокомпанії «Поділля-Центр», де вела низку власних, авторських, щотижневих радіопередач. А почала Любов Андріївна свою трудову діяльність одразу після закінчення середньої школи вчителькою української мови та літератури Щербанської восьмирічної школи (тоді – Старосинявського району) та вчителькою російської мови і літератури Дашковецької середньої школи (Старосинявщина), у яких вона «сіяла мудре, добре, вічне» з 1976-го по 1984-ий роки. 1985-2002 роки – вчителька української мови і літератури Старосинявської середньої школи. Має звання «Вчитель вищої категорії».

З 1989-го по 1990 рік – штатна кореспондентка Старосинявської районної газети «Колос», одночасно й вчителює. Широкий світогляд, бажання мати більшу аудиторію для своїх публіцистичних напрацювань вивели її на вищий рівень. Тому з 1 березня 2004 року Любов Сердунич – позаштатна кореспондентка хмельницьких обласних газет «Подільські вісті» (за трудовою угодою), «Подільський кур'єр» та міської «Проскурів» (м. Хмельницький) [1].

Багато читає, досліджує рідну (українську) культуру: мову, історію, національний світогляд... Усе, що сама пізнала, прагне передати людям, тому шлях привів на обласну Державну телерадіокомпанію «Поділля-Центр», де тодішній директор обласного радіо П. Хорошенюк запропонував їй вести свою програму на гонорарній основі. Погодилась, бо це була можливість доносити до людей пізнавальну, просвітницьку інформацію, якої так бракує всім. Тож від серпня 2009-го по лютий 2013 року Любов Андріївна – ведуча просвітницьких радіопрограм Хмельницької обласної державної телерадіокомпанії «Поділля-Центр», зокрема, її авторських: «До рідних витоків», «У нас є все своє!», а також «Криниця. Культура мовлення», яка тоді вже виходила в етер із різними ведучими. А створила власні програми з метою навернення краян на рідне міркування, повернення української самобутності, правопису, відродження українських імен, говірок, національних свят. Майже 4 роки на громадських засадах у цих передачах журналістка-

просвітниця намагалася донести до слухачів цікаву й рідкісну інформацію на найрізноманітніші теми української національної культури: мови, світогляду, історії, звичаїв. Багато років Любов Андріївна на громадських засадах вела просвітницьку, красноречиву та літературну сторінки і на Старосинявському районному радіомовленні, була частою його гостею, несучи просвіту і ближчим краям.

Ревна захисниця української культури й мови як єдиної державної. Має чітку національну позицію, яку відстоює усним і писемним словом. Пристрасна в обороні рідного слова, національної гідності і вільного духу людини. Вона всякчас – у вирі громадського життя, серед людей і працює для людей. У сфері її зацікавлень – і розгалужене древо культури: мова, історія, література, етнографія, фольклор, звичаї, обряди, традиції, вишивка, пісня... І тут не лише її зацікавлення як дослідниці, а й як активної учасниці та пропагандистки усього національного власним прикладом.

Крім того, як справжня патріотка рідного села Теліжинці і як мовознавиця, Любов Андріївна довгий час виборювала граматично й історично правильну назву села: саме з буквою «и» у суфіксі, адже у радянські часи її вживали з помилкою (з «е»). І це їй вдалося, тому від 2009 року назву села Теліжинці треба писати з буквою «и» в суфіксі. На свій депутатський запит у лютому 2010 року як підтвердження отримала офіційну відповідь науковців Тернопільського національного педагогічного університету, зокрема, доктора філологічних наук, професора Д. Г. Бучка. Думається, якби кожен із нас зробив такі дослідження й уточнення щодо «свого» топоніму, наскільки менше було б темних плям в історії! І за це – честь і хвала їй!

26 років Любов Сердуніч перебуває у лавах Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, очолила Старосинявську районну організацію просвітан і вже 22 роки працює на цьому посту, активно пропагуючи все українське національне. Любов Андріївна не просто просвітянка, а й просвітниця, що значно більше, ніж освітянка і навіть просвітянка. Чому так переймається цим? «Бо лише правдива історія, лише рідна мова й культура виховують гідність і плекають патріотів», слушно зауважує вона.

Полюбилися читачам публіцистичні, мовознавчі та просвітницькі статті Любові Сердуніч, її репортажі, фейлетони,

інтерв'ю. Її журналістика не має меж, тож як вільна, незалежна журналістка свої статті публікує у газетах різного калібру: від районних і міських до всеукраїнських, друкується й за кордоном. Із 2009-го по 2012-й роки вела рубрику «Будуймо в собі Україну!» в газеті «Ппульсуючі джерела» (Вінниччина). Давно освоївши інтернет, Любов Андріївна й там вельми активна. Має кілька сторінок у соцмережі «Фейсбук», окрім того, веде блоги на декількох інтернет-порталах. Активно працює на сайті «7 днів. Україна», має власний блог на сайті «Україна молода», інших. А з 2016 року свої публіцистичні, краєзнавчі, культурологічні й мовознавчі матеріали публікує на відомому просвітницькому сайті «UA Modna». Як блогерка, входить у першу десятку найпопулярніших його дописувачів, а її сторінка – одна з найбільш відвідуваних читачами [2].

З-поміж численних сфер зацікавлення й активної в них діяльності є в Любові Сердунич і така об'ємиста сфера, як просвітництво. Її бентежить і болить стан рідної мови, тому ревно захищає і всіляко сприяє її розвоєві. Саме просвітництво вважає головною своєю справою, стверджуючи, що «незнання нашої історії та культури призводить (і вже призвело!) до катастрофічних наслідків. Тому треба боротися за все Рідне, щоб не втратити національного коду й української душі. А для цього потрібно мати знання, тоді відрізнятимемо чуже від Рідного. І перш ніж «чужому научатись», варто знати рідне, національне. От тому й просвітництво в мене на першому місці. І головна мета мого просвітництва – пробудження національної гідності» [3].

Просвітництво Любові Сердунич давно вийшло за межі району та області, навіть іще до появи інтернету. Журналісти, адміністратори інтернет-сайтів публікують фейсбуківські дописи Любові Андріївни на своїх порталах, а це – завжди просвітницькі, пізнавальні, мовні й історичні теми.

Протягом 25-ох років на посаді голови РО ВТ «Просвіта» Л. А. Сердунич зробила чимало важливих справ у цьому напрямку. Зокрема, ініціювала і провела «Мовний практикум» для державних службовців, керівників, працівників організацій і підприємств. Звичними для старосинявців стали її виступи біля пам'ятника Великому Кобзареві у Шевченківські дні, у святкові і пам'ятні дати; дарування книг для районних і шкільних бібліотек, участь у

всеукраїнських акціях «Подаруй бібліотеці книгу» та «Подаруй воїнові книгу». А ще – презентації і вручення книг (повне видання «Кобзаря», «Вони боролися за волю України», «Україна-мати кличе нас повстати», «Поетична топоніміка», які (2 останні) сама видавала, і багато інших, в тому числі й власних видань для районних книгозбірень і в краях, де буває. Бере участь у просвітницьких читаннях, наприклад, «Подільська Просвіта: історія і сучасність» у квітні 2016 року, де виступила з доповіддю «Ідея національної єдності в літературному слові поета». Учасниця всеукраїнської науково-практичної конференції «Тарас Шевченко в новітніх парадигмах наукового знання» (20 – 21 лютого 2014 р., м. Хмельницький)...

Головним у роботі вважає зв'язок із дітьми та памолоддю, тому відвідує дитсадки, школи, гімназії, училища, виші, проводить творчі зустрічі, дарує матеріали «Просвіти», власні і колективні збірки, комплекти портретів наших державотворців (дарунок від Всеукраїнського об'єднання ветеранів (почесний голова – І. Юхновський).

Звичними для Любові Андріївни, як письменниці-просвітниці, стали творчі зустрічі зі школярами та студентами Хмельниччини (Старосинявщина, Старокостянтинівщина) та Вінниччини. Її виступи – переважно просвітницькі й на мовну тематику. Як зізнається пані Любов, «не упускаю ні найменшої можливості поділитися знаннями, пояснити, переконати. Адже просвіта має бути в усьому: і як ти вітаєшся («Здрасці!», «Доброго дня!» чи «Добрий день!»), і як дякуєш, і як реагуєш на почуту назву грошей («рублі», «гривни» чи «гривні»), і які пісні співаєш, і як назвеш немовля (рідним чи чужим іменням), і чи пройдеш мовчки повз неправильний фірмонім або нецензурну лайку. Ну й, звісно ж, інтернет (соцмережі, сайти): просвітництво у багатьох спільнотах, у т. ч. й ті, які створила сама і в які запросили адміністратором або модератором, а це – переважно мовні групи. І власні книги, завдяки яким моє просвітництво розширює кордони. Тому вся діяльність Старосинявської РО ВТ «Просвіта» спрямована на індивідуальне й національне самовираження українців і відродження української мови, культури, наших одвічних звичаїв, заради формування справжнього патріотизму і національного відродження України» [4, с. 120].

За будь-якої можливості й нагоди Любов Андріївна виступає з просвітницькими темами (наприклад, на з'їзді Всеукраїнського об'єднання ветеранів, на науково-краєзнавчій раді ВОВ), порушуючи питання становища української мови, національно-патріотичного відродження краєзнавства, московинсько-української війни...

Любов Сердунич несе українське слово до слухачів різних соціальних спільнот, до дорослих і дітей, виступаючи в дуже різних місцях: у залах на тисячі місць і в залах для десятих людей, у вишуканих арт-галереях і малих закладах, на наукових конференціях і з'їздах, у західних областях і східних, у Каневі біля могили Т. Шевченка і в лісі біля могили Невідомого солдата, на фестивалях і просвітницьких акціях, у військових частинах, в тому числі й на фронті перед війнами, у вишах, школах і дитсадочках, на майданах і в камерних локаціях, у музеях і на клубних сценах, у санаторіях, парках і на вулицях (звісно, перед слухачами)...

З усіх 23-ох збірок письменниці Любові Сердунич можна виокремити ті, у яких мовна тема особливо виражена. Це такі видання: «Вітражі жартів», «Розвиднень», «Барва смерті – 33-ій», «Вустами правди і болю», «Із народної криниці», «Столиця твого родоводу», «Сучасний, злободенний, вічний», «Таємниці двохсот місяців», «Зайдам – зась!», «ОдКРОВення», «І слово боролось», а з-поміж збірок для дітей – «Перша крапелька», «На човнику долоньки», «Краплини сонця на долоньці», «Без чого не буває дня?»...

Любов Сердунич дбає за чистоту мови й інших авторів, твори яких ідуть до читача. Й тому вона – редакторка і рецензентка багатьох авторських збірок. Це книги: «Мамина пісня» (В. Войтко, Київ), «Миротворче» (Валентина Попелюшка, Мукачеве), «Укра Аратту Пантеон Слави» (Лад Нечипоренко, Хмельницький), «Громовиця серця» (Т. Громада, упорядниця і технічний редактор, м. Хмільник); «Шлях додому» (Н. Бойко); «На хвилях Ікви» (О. Осадчук, Хмельницький), «Нова Синявка» (О. Осадчук); «Грона любови» (Н. Козак, Канада), «DNK нації» (М. Чевелюк, Хмельницький), «Щедрий квіт» (В. Терновий), «Задачі з дециметрами» (О. Шастун) та інші. Вона – редакторка газет і часописів: «Крок» (Стара Синява), «Свобода» (бюлетень-газета, Стара Синява), «Яворина» (бюлетень-газета, Стара Синява), «Дзвоник» (Стара Синява, ЗОШ), «Літературна громада» (Хмельницький, член редколегії), часопису «Рідна віра» (Львів, членкиня редколегії) й інших.

Літературна редакторка, упорядниця, співавторка багатьох літературних і краєзнавчих збірників та альманахів: «Надіквиння» (Хмельницький), «Село моє, ти – писанка подільська» (Хмельницький), «Розмай» (Хмельницький), «Квітне у Хміль-граді Золота Троянда» (Хмельницький), «Голосом Майдану» (Вінниця), «Материнська молитва. Українки – героям Майдану» (Київ), літературно-історичного збірника «Україна-мати кличе нас повстати» (Хмельницький), «Поетична топоніміка» (Хмельницький), «Старосинявщина в історії та документах» (Хмельницький), «Воїнам Світла» (Мукачеве), «Українська хвиля» (Суми), «Поетична топоніміка-2» (Хмельницький), «Нескорена нація» (Хмельницький, член редколегії, редактор-упорядниця), «Село Теліжинці на Старосинявщині: історія, проблеми, перспективи розвитку» та інших. Лише протягом 2014 року Любов Андріївна редагувала 5, а протягом сучасної війни ініціювала, впорядкувала і редагувала понад десять збірників. І відредаговане нею слово – завжди грамотне, перевірене, переконливе.

Співредакторка та співавторка багатьох всеукраїнських, обласних і районних поетичних збірників та альманахів, у яких її слово теж служить державній мові й Україні: «Старосинявська весна» (Стара Синява), «Осик осінній сон» (Хмельницький, член художньої ради), «Воїнам Світла» (Мукачеве), «Живи, Надіє!» (Мукачеве), «І вічне Тарасове слово» (Донецьк), «Дух вічний України» (Хмельницький, ч. 13 – 14)... Редакторка і співавторка електронного видання «Мальви для героя» (Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді і дітей. Збірник творів українських сучасних авторів, створений за ініціативи Е. Заржицької за сприяння Дніпропетровської обласної бібліотеки для молоді ім. М. Светлова та КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР») [5, с. 128 – 129].

Редакторка-упорядниця літературних збірників. 3-поміж виданих або редагованих нею – й такі збірники: «Надіквиння», «Розмай», «Село моє, ти – писанка подільська», «Квітне у Хміль-граді Золота Троянда», «Материнська молитва. Українки – героям Майдану», «Україна-мати кличе нас повстати», «Голосом Майдану» «Поетична топоніміка», «Поетична топоніміка-2», «Медобори», «Щедрий квіт», «Літературна громада», «Дитяча мрія», «Три матері, три долі, три калини», «Олександрійські дзвони».

Велику роботу проводить Л. А. Сердунич і щодо вивчення та збереження української лексики й мови загалом. Тому знаємо Любов Андріївну як ревну захисницю державної мови. Вона активно виступає за утвердження нашої мови в усіх сферах життя. Палка прихильниця української культури та мови як єдиної державної. На її рахунок – не лише участь у мовних і краєзнавчих конференціях, симпозіумах, а й проведення заходів на мовні теми, ініційовані й модеровані нею.

Ще 2012 року разом із поетом-краянином С. Цушком збирала підписи старосинявців про підтримку української мови як єдиної державної, і цей список завдяки йому навіть вдалося зареєструвати у Верховній Раді. Була учасницею всеукраїнського громадського форуму «За українську мову» (Київ, 8.05.2018). Брала участь у такому ж форумі на Хмельниччині: у м. Хмельницький, 27.06.2018, – де виступала перед учасниками, та у м. Старокостянтинів (27.11.2018). А ще – власні дослідження, написання статей на мовні теми, активна пропаганда української мови у фейсбуківських спільнотах, які вона адмініструє й модерує.

Виступи Л. Сердунич перед громадськістю та її передачі у районних засобах масової інформації й на обласному радіо – завжди пізнавальні і просвітницькі. Мало того, вони ще й дієві. Наприклад, її авторські радіопрограми «Спотворені топоніми», «Чи відродимо історичну назву Теліжинців?» таки вплинули на повернення її рідним Теліжинцям та іншим селам району правильної назви. Так само було й зі ще кількома топонімами, які досліджувала й відновила їм історичну та граматично правильну назву.

Любов Андріївна цілеспрямовано досліджує рідну мову, її прадавні витоки, створила чимало цікавих мовознавчих розвідок, наприклад: «Прізвища», «Наші імена. Чи рідні вони нам?», «Вітаймось по-українському», «Не уподібнюємось до ворогів!» (про лихослів'я), «День української писемности та мови... Як же нас применшено цим т. зв. «святком»!..», ««Ти» чи «Ви»?», «Лихослів'я = деградація», «Як треба звертатися. Кличний відмінок», «Наймення українців. Прізвища, імена по батькові», «Мова рушнікова», «Прізвища подолян», «Двоїна – ознака і чеснота української мови», «Фірмоніми на вулицях Хмельницького», ««В» (Україні), а не «на»», «Про милозвучність української мови»... [6]. А з надрукованих її мовознавчих розвідок – «Міжнародний день рідної мови» («Колос»,

26.02.2000); «Кидаймо «драсці» на смітник!» («Подільські вісті», 7.05.2004), «Мова рідна на отчій землі» (Колос, 30.12.1998), її рубрика у кількох виданнях «Чи правильно ми говоримо?». Із 2009-го по 2012-й роки вела рубрику «Будуймо в собі Україну!» в газеті «Пульсуючі джерела» (Вінниччина). Часто публікує свої мовні статті у пресі. Високофаховою була і стаття Л. Сердуніч «Цвіти ж, воскреснувши, на славу!» (про українську мову, «Колос», 24.03.2005). Газети «Відродження» (30.06.2022), «Чорноморські новини» (16-18.06.2022) та «Слово просвіти» (ч. 33, 2022) оприлюднили її статтю «Не уподібнюємось до ворогів!» (про нецензурщину) [7, с. 3].

Любов Сердуніч – постійна учасниця всеукраїнського радіодиктанту, має відзнаку-дарунок за успішне написання диктанту, активно пропагує диктант серед краян, залучаючи і їх до участі у цій важливій державній події: єднання українців навколо рідної мови.

Учасниця мовних форумів. Взявши участь у 16 науково-краєзнавчій конференції «Стародавній Меджибіж в історично-культурній спадщині України: музеї в культурних ландшафтах України і Східної Європи» 28 жовтня 2016 року, представила своє мовне повідомлення «До питання правопису прізвищ із суфіксом -ин (на прикладі прізвища історика Ю. Сіцинського)». А під час всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів (до 130-річчя від дня народження українського письменника, сатирика і гумориста Остапа Вишні. Хмельницький ін-т МАУП, 6.11.2019 року, виступила з науковою доповіддю «Мовне середовище учнівської та студентської молоді. Повернімо рідне слово із забуття!», яка видрукувана у збірнику матеріалів конференції «Українська мова і нація» (Хмельницький, 2019. Вип. 12. С. 88-98), там же її дослідження «Подільська говірка» (с. 98–115). Учасниця всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів» (до Дня української писемності та мови). Хмельницький ін-т МАУП, 5.11.2020), де виступила з науковою доповіддю «Українська мова від праджерел до сучасності». Брала участь у засіданні круглого столу «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів в Україні та світі» (до Дня української писемності та мови. Хмельницький інститут МАУП, 5.11.2020), де виступила з науковою доповіддю «Матимемо власну гідність – матимемо рідну мову». Взяла

участь в обласному літературно-мистецькому святі «Наша мова калинова і ласкава, і медова» (4.11.2015) у Старій Синяві, виголосивши повідомлення «Мова – душа моєї землі». Хмельницька обласна бібліотека для дітей ім. Т. Шевченка провела творчу зустріч юних читачів із письменницею Любов'ю Сердунич на тему: «Українська мова – мова єднання», присвячену Міжнародному Дню рідної мови (21.02.2019). Була учасницею ще цілої низки мовних заходів в області, на Старосинявщині, де організовує їх, на Вінниччині та в інших краях.

Любов Сердунич вивчає, досліджує і збирає, поширюючи, народні діалекти (говори, говірки). Мало того, вона «перемогла на конкурсі найкращих збирачів діалектів, який 2012 року проводило Українське національне радіо» (газета «Поділля», 5.07.2012). А добірку говірок, які збрала Л. А. Сердунич, оприлюднило всеукраїнське видання «Слово просвіти» «Говірки, говори (діалекти) мого ріднокраю» [8, с. 12–13].

Крім того, Любов Сердунич не лише активно працює на ниві збереження української лексики загалом і діалектів зокрема, а й сама творить слова, збагачуючи українську мову. Як словесниця й письменниця, створила низку неологізмів, що засвідчує її як майстриню слова. Тож маючи уже й власне словництво, яке можна назвати неологізмами-сердуничізмами (а їх – близько пів сотні), поповнила українську лексику й такими словами: білосвіття, багнючно, вільнодум'я, впёршень, всёрчень, утікайчик, джерелінка, дорогічка, Едём'я, завіконня, завчорашнюватися, задалéchя, замузéйтись, замушлюєшся, землесвіт, заприміта, казкіана, красотворчий, лісовід, маленята, набрідник, наджерелити, Надіквіння, натхненити, нёбний, небосвіт, обез'ялінені, передрайя, розвіднень, світобоки, сонцестіл, спековійний, срібномісяць, сутінкючи, тёмря, тихоплнь, трéбінь, трипоём'я, трикрап'я, українна, хлібосілля, щодумник, юлієцезарство... Деякі її слова уже вживають інші люди, зокрема, творчі, а це сприяє практичному їх поширенню задля збагачення лексики української мови.

Мовознавчу і просвітницьку діяльність Любові Сердунич вивчають і пропагують. Наприклад, про Л. Сердунич як борця за українську мову писали журналісти та краєзнавці: Лискун Ю., «Енциклопедія місяцезнавства» [9] (28.09.2021), М. Цимбалюк, Я.

Калакура, В. Прокопчук, В. та О. Григоренки, Л. Рева, А. Радецька, В. Олійник, Л. Лотишко, В. Матеуш.

Перелік мовознавчих досліджень Любови Сердунич вельми вагомий і свідчить про її широку зацікавленість мовними питаннями. Виокремимо деякі теми з цієї низки, зокрема, ті, що були оприлюднені у різних науково-краєзнавчих збірниках, у засобах масової інформації та на просвітницьких сайтах. Зокрема:

1. Цвіти ж, воскреснувши, на славу! (Рідна мова). Колос. 2005. 24 березня.

2. Історія Поділля у прізвищах: Красилівщина, Антоніни // Антонінський край у просторі і часі. (Науковий збірник «Велика Волинь». Праці науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. Вип. 39). Т. 2. Житомир, 2008. С. 240-247.

3. Історія Поділля у прізвищах: Старосинявщина, Пилявщина, Пилявківщина // Пилявецька битва 1648 року в історії України. Матер. всеукр. наук.-краєзн. конф., присвяченої 360-річчю битви під Пилявцями. Хмельницький, 2008. С. 234-241.

4. Чому битву називають Пилявецькою? // Пульсуючі джерела. 2008. 13 жовтня.

5. Словотвори доби голодомору // Україна від епохи УНР до початку ХХІ століття. (Матер. всеукр. наук.-краєзн. конф., присвяченої 125-річчю від дня народження І. А. Феценка-Чопівського, 20 – 22 січня 2009 р. Житомир, 2009. С. 263.

6. Сердунич Л., Сердунич Ю. «Прийшов пухкутень, за ним – капутень» (Словотвори періоду голодоморів) // Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матер. ХХІІ всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. Вінниця, 2009. С. 419-424.

7. Сердунич Л., Сердунич Ю. Прізвища старокостянтинівців в історії краю // Болохівщина: осягнення історії. Матер. всеукр. наук.-практ. конф., 17 – 18 вересня 2009 р. Хмельницький, 2009. Ч. І.- С. 221-227.

8. Чи повернемо спотвореним топонімам історичні назви? І славнозвісним Теліжинцям // Науковий вісник «Межибіж». Матер. Третьої наук.-краєзн. конф. «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: містечка Правобережної України – історія, проблеми, перспективи розвитку», 11 – 12 червня 2010 р. Меджибіж – Хмельницький, 2010. Ч. 2. С. 208-214.

9. Повернемо Теліжинцям історичну назву чи залишимо спотворену? // Колос. 2010. 12 березня.

10. Мікротопоніми села Теліжинці Старосинявського району // Межибіж (Науковий вісник). Матер. шостої наук.-краєзн. конф. «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України» і Міжна. наук. симпозіуму «Євреї Великого Князівства Литовського на теренах Литви й України», 28 жовтня 2011 р. Меджибіж – Хмельницький, 2012. Ч. 2. С. 8-12.

11. Ойконімія Пилявщини та Пилявківщини, або Чому битву називають Пилявецькою? // Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. «Козацька доба в історії Поділля та Південно-Східної Волині», присвяченої 365-річчю Пилявецької битви. Хмельницький, 2013. С. 88-92.

12. Прізвища старокостянтинівців в історії Поділля та Південно-Східної Волині. Що кажуть нам ці прізвища? // Старокостянтинівщина та національно-визвольні змагання. Наук. зб. за підсумками всеукр. наук.-практ. конф. (Старокостянтинів, 7 – 8 червня 2019 р.). Хмельницький, 2019. Ч. 1. С. 303-310.

13. Мовне середовище учнівської та студентської молоді. Повернімо рідне слово із забуття! // Матер. всеукр. наук.-практ. конф. «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів (до 130-річчя від дня народження письменника, сатирика і гумориста Остапа Вишні). Хмельницький інститут МАУП, 6 листопада 2019 р. (36. матер. конф.). Хмельницький, 2019. Вип. 12. С. 88-98.

14. Подільська говірка // Матер. всеукр. наук.-практ. конф. «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів (до 130-річчя від дня народження письменника, сатирика і гумориста Остапа Вишні). Хмельниц. ін-т МАУП, 6 листопада 2019 р. (36. матер. конф.). Хмельницький, 2019. Вип. 12. С. 98-115.

15. Мовне середовище учнівської та студентської молоді. Повернемо рідне слово із забуття! // Хмельницькі краєзнавчі студії. Наук.-краєзн. зб. Вип. 34. Хмельницький, 2021. С. 255-264.

16. Фірмоніми на вулицях Хмельницького // Місто Хмельницький в контексті історії України. Матер. Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. Хмельницький, 2021. С. 216-222.

17. То кого ж називати паном? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/to-kogo-zh-nazyvaty-panom/> 18.10.2019

18. «Ти» чи «Ви»? Коли доречно вживати кожне зі слів? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/ty-chy-vy/> 20.03.2019

19. Седмиця. Тиждень. Триждень... Давні назви днів і сучасні [Електронний ресурс]. Режим доступу: Сайт «7 днів. Україна», 14 грудня 2017: <https://uamodna.com/articles/dni-tyzhnya-davni-nazvy-y-suchasni/>

20. Як треба звертатися? Кличний відмінок [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/yak-treba-zvertatysya-klychnyy-vidminok/> 17.11.2017

21. Наймення українців: прізвища, імена по батькові [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/naymennya-ukrayinciv-prizvyscha-imena-po-batjkovi/> 23.10.17

22. Наші наймення, імена по батькові, прізвища [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/nashi-naymennya-imena-po-batjkovi-prizvyscha/> 23.02.17

23. «В Україні», а не «на» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/v-ukrayini-a-ne-na/> 30.01.17

24. Двоїна – ознака і чеснота української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/dvoyina-oznaka-ukrayinsjkoyi-movy/> 3.11.16

25. Вітаймось по-українському! [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/vitaymosj-po-ukrayinsjkomu/> 8.09.2016

26. Про милозвучність української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/pro-mylozvuchnistj-ukrayinsjkoyi-movy/> 31.08.2016

27. Український наголос – природніший! [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/ukrayinsjkyu-nagolos-indash-pryrodnishyy/> 16.08.2016

28. Лихослів'я = деградація! [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/lyhoslivya-chy-degradaciya/> 5.08.2016

29. Мова – зброя, але не ганебна! [Електронний ресурс].
Режим доступу: Сайт «7 днів. Україна», 4 березня 2022.

30. Не уподібнюємось до ворогів! (про нецензурщину) // «Слово просвіти». 2022. Ч. 33.

Це далеко не всі конференції, збірники, теми, які досліджувала Любов Андріївна. Знаємо, що, крім вищеназваних, вона взяла участь у багатьох інших конференціях і наукових симпозіумах, а її дослідження увійшли до відповідних збірників. Наприклад, була учасницею всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів» (до Дня української писемності та мови). Хмельницький інститут МАУП, 5.11. 2020), де виступила з науковою доповіддю «Українська мова від праджерел до сучасності». Тоді ж взяла участь у засіданні круглого столу «Українська мова і нація: перспективи розвитку в період глобалізаційних процесів в Україні та світі» (до Дня української писемності та мови). Хмельницький інститут МАУП, 5. 11. 2020 р., де виступила з науковою доповіддю «Матимемо власну гідність – матимемо рідну мову».

І всюди, де доводиться Любові Андріївні мати слово, зокрема, й на мовну тему, вона наголошує, що українська мова – це наша гордість, адже вона – одна з найдавніших, а тому – найбагатших мов світу, і вона – прамати всіх індоєвропейських мов; підкреслює, що українська мова саме тому така багата лексично, що вона – прадавня; наголошує, що українська мова як єдина державна – це наша зброя, захист, надійність і безпека. Ось тому так активно Любов Сердуніч працює на мовній та просвітницькій ниві.

Така само пізнавальна, просвітницька, патріотична й поезія Любови Сердуніч, зокрема, сучасна, антивоєнна. Це добірки її поезій «Зброєю проти ворога служить і Слово...» (сайт «Золота пектораль»), 1 квітня 2022 [10], а також добірка її найновіших поезій на антивоєнну тему: «Україна була, є й вічно буде!» [11].

Батьківщина належним чином оцінила самовіддану, багатогранну працю своєї славної доньки. За громадську, просвітницьку, журналістську, волонтерську, літературну і депутатську діяльність Любов Сердуніч відзначено грамотами, преміями, медаллю та орденом. Зокрема, медаллю «Будівничий України» відзначена за вагомий особистий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення

Української держави (№766, 5 лютого 2014 р.). Хмельницькою обласною премією ім. М. Годованця у галузі літературної діяльності та популяризації української мови – за вагомий особистий внесок в утвердження духовності, розвиток української мови та культури (2009), Хмельницькою крайовою премією ім. Лесі Українки у галузі літературної діяльності та популяризації української мови – за подвижницьку літературну діяльність, служіння народові та Україні, дослідження та вірші про Лесю Українку і за власні збірки (2021). А за особливі заслуги перед українським народом (дослідження голодоморів та активну громадську діяльність, в тому числі – й мовознавчу) Указом Президента України В. Ющенка від 20 листопада 2007 року Любов Сердунич відзначено державною нагородою: орденом «За заслуги» III ступеня [12].

Багаторічну працю Любові Сердунич оцінено й за кордоном. Це, зокрема, «ЗОЛОТА ВІДЗНАКА» Фундації «Українська Наука і Освіта, Інк.» (США) «за довголітній особистий внесок у розвиток української освіти та державності у цілому, за плекання української мови та дбання про наступні покоління Українців у власній державі» (серпень 2018 р.). Ця почесна відзнака американської фундації до 27-ї річниці незалежності України дає Любові Андріївні статус лавреатки премії Українського Вільного Університету у м. Нью-Йорк.

Крім державних та міжнародних нагород, Любов Андріївну відзначено й багатьма грамотами, подяками та Почесними грамотами, зокрема, за мовознавчу діяльність. Це від Всеукраїнського товариства «Просвіта», Національної спілки журналістів України, Хмельницької обласної та Старосинявської районної й селищної влади – за громадську, просвітницьку, журналістську, волонтерську і депутатську діяльність. Назвемо деякі з них:

– Почесна грамота Національної спілки журналістів України (2014);

– Грамота Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка (21.11.2012);

– Почесна грамота Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка (21.08.2011, 2016);

– Почесна грамота Хмельницької обласної державної адміністрації (24 серпня 2009 р.);

– Диплом Хмельницької обласної премії ім. Микити Годованця в галузі літературної діяльності та популяризації

української мови (Хмельницька обласна державна адміністрація, серпень 2009 р.);

– Почесна грамота Хмельницької обласної державної адміністрації (8 грудня 2010 р.);

– Подяка Хмельницької обласної ради від 24 серпня 2011 р.;

– Подяка Хмельницької обласної ради від 27 березня 2017 р.;

– Грамота Хмельницької обласної ради (7 грудня 2017 р.);

– Почесна грамота Старосинявської районної державної адміністрації (2007, 2009 р.);

– Грамота Старосинявської районної ради (28.01.2009);

– Почесна грамота Старосинявської районної державної адміністрації і районної ради (2010, 2014);

– Почесна грамота Старосинявської районної газети «Колос» (3 березня 1995 р.);

– Почесна грамота Хмельницького обласного Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (2009);

– Грамота Старосинявського районного Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (червень 2006; 4.11.2007, 16.05.08, 1.06.08; 28.01.09);

– Почесна грамота Хмельницької обласної державної адміністрації (20 грудня 2018);

– Подяка Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи (30.01.2019);

– Грамота Хмельницького літературно-мистецького конкурсу «Золота Троянда» (4.12.2001);

– Диплом лавреата конкурсу «Українська мова – мова єднання» (2017, Одеса) у номінації «Рубежі подвигів і безсмертя» за збірку поезій «Зайдам – зась!»;

– Диплом лавреата конкурсу «Українська мова – мова єднання» (2018, Одеса) за збірку поезій «Душа не терпить порожнечі» (номінація «Лауреати»);

– Диплом учасниці фейсбуківського літконкурсу «Під спів солов'я у ніч горобину», присвяченого Дню української писемності та мови (2021);

– Грамота Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки (10 серпня 2016 р.). [13, с. 149 – 153].

Як стипендіантка Хмельницької обласної державної адміністрації 2017 року, Любов Андріївна має сертифікат на

персональну річну стипендію Хмельницької обласної державної адміністрації. Так влада оцінила титанічну, багаторічну волонтерську, краєзнавчу, просвітницьку, літературну, мовознавчу та видавничу працю Любові Сердунич.

Любов Андріївна – активна учасниця й організаторка круглих столів, літературних зустрічей, конференцій, волонтерських заходів, благодійних концертів, видання і розповсюдження книг, інших масових заходів, які проходять у районній та обласних книгозбірнях. Виручені кошти передає для наших вояків, а також на лікування поранених на війні краян.

Вчителі-словесники вивчають зі школярами творчість Любові Сердунич на уроках української літератури рідного краю, проводять уроки за її творчістю. Наприклад, оповідання для дітей «Гордійкова криничка» діти вивчають у школах, а вчителі розробляють уроки. Школярі озвучують твори Любові Сердунич, публікуючи їх на ютубі і компакт-дисках, адже деякі з її творів увійшли до освітньо-культурного проєкту «Рідний край у словах і барвах» (2016), який став збірником.

Вірш Л. Сердунич «Рідну мову треба відчувати» (читають Катерина Шмагель, Ольга Ткач, Ярина Терещенко, Олександр Богун) і оповідання «Гордійкова криничка» (читає Інесса Чабанова, авторка малюнка – Альбіна Романенко) увійшли до електронної книги і були озвучені у рамках освітньо-культурного проєкту «Рідний край у словах і барвах» (компакт-диск, (CD-audio, 2016) аудіозапис, м. Дніпропетровськ. Ініціаторка – Н. Дев'ятко) [14]. А її вірш «Абетка «Українна» є на ютубівському дитячому каналі «АудіоМама» [15].

Широко популярними стали художні твори Любові Сердунич на одну букву, якими вона намагається підкреслити величезні можливості української мови саме завдяки дуже давньому її походженню, а тому й багатому словниковому запасові нашої мови. Таке її пропагування можливостей української мови надихнуло професорку Г. В. Онкович на створення цілого збірника з творами на одну букву «Абетковий словограй», про що сказано у його передмові. До нього увійшли й прозові твори Л. Сердунич. Це, зокрема, найпоширеніші її оповідання та замальовки «Зайдам – зась!», «Владарка Весна» і «Сватання» [16].

Широка мовознавча діяльність Любові Андріївни викликає захоплення у багатьох читачів та відомих людей, які залишають свої відгуки про неї:

«Знаю Любов Андріївну як активну поборницю української національної ідеї, людину, котра братає інтелігенцію Старої Синяви та Хмільника, творить спільну духовність. Переконався: Любов Сердунич – поетеса, носій глибинної думки, вкоріненого відчуття слова, незрадливої любови до того, що болить українській душі. Закоханий у її збірку «Квіти грудня». Вона взяла на себе відповідальне: гранувати слово для юних, вчить розуміти, шанувати, любити слово. Вона народжує Слово». (Василь Дмитрович Остапов, член НСПУ, м. Хмільник, із рекомендації в НСПУ, 18 вересня 2003 р.).

«Одержавши з периферії Вашого листа, відчув себе, газетно-освіченого, тут, у столиці, наче серед солоного безмежжя з кухлем джерельної води. Безмірно вдячний, вельмишановна Любоже Андріївню! Перечитую – і дивуюсь! Дивуюсь, як ото Ви легко пересипаєте дорогоцінними словами-камінчиками. І заздрю. Знайомив з Вашою збіркою своїх колег-мовників. Попросили відксерити вірші, розібрали на цитати. Приїду у Хмільник – обов’язково видряпаю у Вас «Криницю. Культуру мовлення», «Із народної криниці» і все, що побачу. Це щоб не спинитися... Глибоко шаную!» (Борис (Болеслав) Іванович Кульчицький, м. Київ. З листа до Л. Сердунич).

«Любов Сердунич належить до невеликої спільноти найсвідоміших, найкращих українців, тобто до еліти»; «У паліндромах Любові Сердунич висока ідейність із українським національним наповненням майстерно виражена стилістичними фігурами (зокр., метафорами) та іншими художніми засобами» (Зі збірок літературного критика Віталія Матеуша, м. Хмельницький).

«Любов Сердунич – давня моя приятелька у темах українства й у просвітанстві, й у поезії. Ми з нею солідарні у тому, що наша Мова має бути мовою єднання. Любоже! Я нещодавно вияснив отаке: Ви – як ота Ольжина Криниця, що в лісі біля вас. Бо я з Вас, із Ваших повідомлень і віршів багато чого черпаю: до свого кореневого словника вставляю!» (Олекса Сергійович Різників, поет-дисидент, Одеса, фейсбук) [17, с. 82 – 85].

Вся громадська робота Любови Сердунич, у тому числі й мовознавча її діяльність, служить задля патріотичного виховання дітей і молоді та задля утвердження української мови як єдиної державної, бо українська мова, як наголошує вона, – це наша міць і зброя, а отже – й національна безпека України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Любов Андріївна Сердунич. Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B8%D1%87_%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%B2_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0 2. Любов Сердунич [Електронний ресурс]. Режим доступу: «UA Modna»: <https://lubavka.uamodna.com/> 3. Інтерв'ю Неоніли Диб'як [Електронний ресурс]. Режим доступу: «UA Modna, блог «Любов Сердунич»: <https://uamodna.com/articles/lyubov-do-ukrayiny-yak-filosofiya-uspihu/>. 4. Григоренко В., Григоренко О. Село Теліжинці на Старосинявщині: історія, проблеми, перспективи розвитку. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції 19 серпня 2022 року, смт Стара Синява, с. Теліжинці. Вінниця, 2022. С.120. 5. Там само. С.128-129. 6. Любов Сердунич, блог [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lubavka.uamodna.com/> 7. Сердунич Л. Не уподібнюємось до ворогів! (Щоб Слово було Богом) // Слово просвіти (ч. 33, вересень 2022). 8. Любов Сердунич. Говірки, говори (діалекти) мого ріднокраю» // Слово Просвіти. 2022. 29 вересня – 5 жовтня 2022 р. с. 12-13 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Slovo-34-2022.pdf&page=12> 9. Лискун Ю. «Енциклопедія місяцезнавства» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: «Золота пектораль», 28.09.2021: <https://zolotapektoral.te.ua/%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8F%D1%86%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0/> 10. Сердунич Л. Зброєю проти ворога служить і Слово... [Електронний ресурс]. Режим доступу: «Золота пектораль», 1 квітня 2022: http://zolotapektoral.te.ua/%d0%b7%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%94%

1%8e-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%82%d0%b8-
%d0%b2%d0%be%d1%80%d0%be%d0%b3%d0%b0-
%d1%81%d0%bb%d1%83%d0%b6%d0%b8%d1%82%d1%8c-%d1%96-
%d1%81%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%be/ 11. Сердунич Л. Україна
була, є й вічно буде! [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://uamodna.com/articles/antyvoenni-virshi-ukrayina-bula-e-y-vichno-bude/> 12. Указ Президента України № 1123/2007 «Про відзначення
державними нагородами України [Електронний ресурс]. Режим
доступу:
<https://web.archive.org/web/20100622114827/http://www.president.gov.ua/documents/7032.html> 13. Григоренко Володимир, Григоренко
Олександр. Село Теліжинці на Старосинявщині: історія, проблеми,
перспективи розвитку. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-
краєзнавчої конференції 19 серпня 2022 року, смт Стара Синява,
с. Теліжинці. Вінниця, 2022. С.149-153. 14. Сердунич Л. Рідну мову
треба відчувати [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=0AJePjed0yI> 15. Сердунич Л. Абетка
«Українна» [Електронний ресурс]. Режим доступу: Ютуб, дитячий
канал «АудіоМама»:
<https://www.youtube.com/watch?v=LhNubQ0Q1Zk>. 16. Сердунич Л.
Зайдам – зась! [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://uamodna.com/articles/zaydam-indash-zasj/> 17. Григоренко
Володимир, Григоренко Олександр. Село Теліжинці на
Старосинявщині: історія, проблеми, перспективи розвитку. Зб. матер.
всеукр. наук.-краєзн. конф. 19 серпня 2022 року, смт Стара Синява, с.
Теліжинці. Вінниця, 2022. С.81-85.

Л. М. Джигун,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Надзвичайно актуальними у період війни є питання національної свідомості. Національна свідомість – сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних,

філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв, ціннісних орієнтацій та ідеалів, в яких виявляються особливості життєдіяльності та етносів та націй.

Складові національної свідомості:

- сприйняття оточуючого світу та ставлення до нього;
- усвідомлення національно-етнічної належності;
- ставлення до історії та культури своєї національно-етнічної спільноти;
- ставлення до представників інших націй і національностей;
- патріотичні почуття та патріотична самосвідомість;
- усвідомлення національно-державної спільноти.

Рівні національної свідомості. Виокремлюють два рівні національної свідомості:

1) буденна свідомість – багаторівневе, багатогранне, суперечливе і рухливе утворення, що є результатом синтезу природно-біологічного і соціального розвитку багатьох поколінь представників національно-етнічної спільноти.

До структури буденної свідомості належать:

- повсякденні потреби, інтереси, система цінностей, установок, почуттів і настроїв і т. ін., які виявляються у національному характері людей;
- звичаї та традиції, в яких закодована соціальна пам'ять народу і які виступають нормативами його діяльності, передаючись із покоління в покоління;

2) теоретична свідомість – узагальнена, науково обґрунтована, соціально-політично зорієнтована система поглядів про життєвий шлях, місце і цілі розвитку нації.

Структура теоретичної свідомості містить:

- норми, цінності та зразки поведінки представників певної національно-етнічної спільноти;
- ідеологію нації;
- національну ідею.

За змістом національна свідомість виступає діалектичною єдністю загальнолюдського і національного, в якій загальнолюдське виявляється у неповторному бутті нації. Основою національної свідомості виступає національна самосвідомість.

Національна самосвідомість – «відносно стійка, усвідомлена, що переживається як неповторна, система уявлень індивіда про себе як про представника певної нації» (А.С. Баронін).

Національна самосвідомість – сукупність поглядів, знань, оцінок, ідеалів, що відображають специфічний зміст, рівень і особливості уявлень представників національної спільноти про минуле, сучасне і майбутнє свого розвитку, про місце та призначення серед інших спільнот і характер взаємовідносин з ними. Національна самосвідомість відображає ступінь засвоєння елементів загальнонаціональної свідомості окремими представниками нації.

Відокремлюють два рівні національної самосвідомості:

1) низький (досить часто підсвідомий) – емоційно відчужене співпереживання власної єдності з іншими представниками етнічної спільноти (етнічна ідентичність);

2) високий – раціональне, глибоке усвідомлення національної належності (національна ідентичність).

Національна ідентичність – усвідомлення людиною власної належності до певної національної групи, що має свою назву, власну історичну територію, спільні міфи, історичну пам'ять, спільну масову громадську культуру, свою мову, спільну економіку, однакові для всіх юридичні права та обов'язки.

До структури національної ідентичності як складової національної самосвідомості належать три компоненти: когнітивний (знання про національну спільноту та знання про себе як члена даної спільноти); емоційно-оцінний (національна самоповага чи зневага, національна гордість чи сором); поведінковий (відповідні дії та вчинки, що зумовлені двома попередньо згаданими компонентами). Важливими психологічними механізмами формування національної самосвідомості виступають національна ідентифікація та рефлексія. Розвиток національної самосвідомості передбачає появу таких національних почуттів: почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови; почуття причетності до долі свого народу, своєї країни; почуття національної гордості чи національного невдоволення; готовності й волі до здійснення національної мети.

Отже, національна самосвідомість – самоусвідомлення та самооцінювання власного «Я» як представника певної національності,

свідомого та активного виразника національних інтересів, невід'ємної частки свого народу, його національного духу і долі^[2]

Національна самосвідомість особистості – розуміння і почуття належності до етнічної спільноти як результат освоєння культури, традицій, звичаїв свого народу. Вона включає:

1) усвідомлення себе як індивіда на основі уявлень і знань про свої природно-біологічні властивості, зовнішність («Я-національно-фізичне»);

2) усвідомлення себе як носія національної психології на основі пізнання впливу на психічні процеси, почуття, прояв волі, розуму, мовлення, належності до певної нації, народу («Я-національно-психологічне»);

3) усвідомлення себе як носія національних властивостей особистості на основі пізнання залежності своєї життєвої позиції, ставлення до дійсності, інших людей, праці від національної належності («Я-національно-соціальне»);

4) усвідомлене ставлення до історичного минулого, сучасного та майбутнього етносу, нації;

5) усвідомлене, дійове ставлення до духовних та матеріальних цінностей нації та стійка потреба у їх збереженні та примноженні; 6) усвідомлення особистістю власної відповідальності за долю нації, її теперішнє і майбутнє. Завдяки національним особливостям особистість здатна зберегти наступність традицій і звичаїв свого народу, продовжити шлях його соціального і культурного розвитку [2].

Функції національної самосвідомості особистості щодо людини і суспільства:

– стимулювання самопізнання, рефлексія власного «Я», віднаходження точки відліку і духовного джерела самотворення;

– пізнання національно-культурних традицій свого роду й народу, усвідомлення суспільної значущості власної діяльності та сенсу життя загалом;

– формування духовної основи й мудрості життя – почуття громадянського обов'язку та особистісної відповідальності перед попередніми й прийдешніми поколіннями;

– самореалізація особистості, максимальний вияв свого розумово-творчого й морально-духовного потенціалу, «чужому навчаючись і свого не цураючись»;

– усвідомлення національних особливостей і відмінностей менталітету, толерантне ставлення до інших народів і культур;

– збереження культурно-генетичного коду, збагачення та розвиток інтелектуального потенціалу нації, зменшення «відтоку мізків» за кордон і сприяння науково-технологічному прогресу та економічному зростанню, досягненню високих соціальних стандартів;

– виховання поваги до минулого рідного краю, усвідомлення історичної ролі і місії українців серед інших народів України та у світі;

– пошук відповідей на запитання: хто ми, якого роду-племінні діти, якими були й чому такими стали, що вміли й чого навчилися?

Людина перебуває в координатах соціального простору нескінченного ланцюга поколінь «і мертвих, і живих, і ненароджених» (Т.Г. Шевченко) [3].

Національний маргінал – денаціоналізована особа, відірвана від живого, рідного ґрунту. Як доводять дослідження, така людина є вельми сприйнятливим, чутливим об'єктом для навіювання меркантильно-бездуховних, агресивно-деструктивних позицій і всіякого аморально-злочинного психологічного маніпулювання. Національне не може відчужуватися від особистості без руйнування морально-духовних основ психіки. Знищення національної самосвідомості призводить до деперсоналізації, яка породжує дегуманізацію і деморалізацію: індивіди і цілі народи втрачають відчуття прав і обов'язків, гідності й честі, історичної ролі та місії, високі принципи життєдіяльності [1].

Студентські роки є визначальним етапом генезису національної самосвідомості, адже саме в цей період молода людина добивається найвищого інтелектуально-духовного рівня пізнання світу і себе як суб'єкта життєтворчості, наповнює конкретним змістом образ власного «Я», розвиває почуття соціальної ідентичності.

За результатами експериментальних досліджень [4] виявлено, що національна самосвідомість – це цілісне утворення, яке проходить у своєму розвитку два рівні:

1) типологічний, на якому формується уявлення про етнічні особливості спільноти;

2) ідентифікаційний, на якому формується етнічна самоідентифікація.

У зв'язку з цим, формуванню національної самосвідомості студентської молоді, на наш погляд, може сприяти:

- пізнання етнокультурних особливостей українського народу (наприклад, викладання навчальних курсів «Основи етнопедагогіки», «Українознавство», «Історія українського мистецтва», «Етнопсихологія», «Етнопедагогіка» та ін.) і формування національної гордості через наповнення змісту професійної підготовки національними ідеями і науково-культурними цінностями, ознайомлення з досягненнями і надбанням українського народу;

- пізнання етнопсихологічних особливостей українців (наприклад, викладання навчальних курсів «Етнопсихологія», «Етнопедагогіка», «Основи етнопсихології», «Психологія самосвідомості» та ін.) та утвердження власної етнічної індивідуальності;

- залучення студентів до творення і збереження національної культури, зокрема через науково-пошукову і мистецьку діяльність, участь у громадсько-політичному житті і студентському самоврядуванні, шанобливе ставлення до історичних пам'яток і національних святинь;

- розвиток почуття власної гідності і внутрішньої свободи, подолання комплексу національної меншовартості і формування позитивної «Я-концепції», психокорекція етнічних стереотипів і формування позитивних міжетнічних установок;

- усвідомлення і щоденне публічне практикування свого «громадянсько-етнічного – Я», зокрема через послугування українською мовою як рідною або державною, поважне ставлення до символів державності (гімн, герб, прапор);

- плекання культури мовлення, запобігання мовної асиміляції, поважне ставлення до себе як носія рідної мови;

- поступова інтеграція в європейський освітній простір за умови збереження національних надбань української вищої освіти та ін.

Патріотичне виховання – центральне ядро у формуванні громадянської свідомості і національної самосвідомості молодого українця. Нам треба навчитися шанувати себе і сприяти розвитку етнічної самоідентичності дітей і молоді, формувати почуття національної самосвідомості.

Особистість формується та розвивається під впливом окремих культурних та соціальних умов, кодів, норм та цінностей. Соціум складається з окремих індивідів. Суспільство є цілим, і його не можна звести до окремих індивідів. Особистість є одним з ключових понять при вивченні соціуму.

Соціальне визначає особистісне й навпаки. На фоні бурхливих соціальних змін втрачаються ті основні стандарти, спираючись на які особистість могла б отримати відчуття власної ідентичності з окремою соціальною системою. Зазначаючи сучасні політичні події, можна прийти висновку, що через нестабільність громадяни не можуть визначити головні цінності свого існування, тому що вони залежать від пріоритетів влади. Закони природи давно доказали, що людям найкраще жити у рідній країні [2].

Людина може пізнати і віднайти себе, тільки через ті відчуття, які дісталися їй при народженні. Генами батьків закладається основа, яка є пізнанням та освоєнням людського існування, наприклад, тому не потрібно у дитячому віці вивчати декілька мов, це може негативно вплинути на подальший розвиток індивіда, а саме втрачається розуміння основних національних цінностей.

Індивіди самостійно вибирають соціальну роль у житті своєї держави. Держава може бути здоровою тільки тоді, коли її нація турбується та береже її, тому роль кожного у житті країни є дуже великою та значною.

Особистість та суспільство вдосконалюються як єдина система безпосереднього буття. Особистість утворює етнос – націю – державу й належить до своїх етнічних коренів. Людська особистість виступає основою етносу і джерелом держави. У сфері етнонаціональних відносин людина набуває свою родову сутність, а в системі суспільних відносин в цілому – і політичну, і громадянську, оскільки немає безнаціональної людини і за культурою, самосвідомістю, мовою і за цілою низкою інших ознак. Крім того, ця етнонаціональна індивідуальність є однією із форм участі особи в реаліях етнонаціональних відносин [3].

Кожен індивід особисто для себе вибирає цінності, які потім сповідує протягом всього життя. Рідко змінюються їхні пріоритети. Ці реліквії закладаються в людині з самого народження, і тільки кардинальні рішення можуть вплинути та їх зміну чи відкинення. Цінностями є ідеї, якими живе людина і які дають їй насагу до

подальшого існування. Для розвитку держави й суспільства важливо, щоб громадянин правильно вибирав орієнтири. І працював на благо своєї країни.

Організм нації в упорядкованій державі є злагодженим, цілим і завершеним у собі. Національний вимір буття суспільства не є одвічним. Прадавні українці залишили нам свою культуру побут, створили великі можливості й також дали поле для своїх дій, щоб і сучасне суспільство розвивало Україну.

Сьогодні впливовим чинником визначення стану світу загалом є активна діяльність соціальних суб'єктів у вимірі національного [3], який стає більш актуальним у вимірі людського контексту національності. Людини не можу існувати поза етнонаціональним, тому кожний громадянин будуючи націю у собі, впливає цим на державу в цілому. Внутрішнє буття індивіда створює зовнішній вимір в якому живе нація. Людина свідомо керує своїм життям, і саме цим утворює життя соціуму.

Природа соціальних й етнічних процесів є дуже різною. Етнос виступає як прояв соціальної консолідації. Аналізуючи соціум як цілісність, можна зрозуміти особистість і суспільство [1].

Етнонаціональне буття, виступає як динамічна цілісність, що розкриває взаємодію всіх складових політичної і економічної, соціальної і духовної, метафізичної і ідеологічної сфер.

Поняття «соціальний організм» виступає цілісністю щодо права економіки, релігії, мови, мистецтва, держави, культури, тобто до кожного субструктурного елементу етнонаціональної сфери, яка, своєю чергою, є цілісністю [2]. Етнонаціональні відносини є своєрідною реакцією на тенденції зростаючої уніфікації матеріальної і духовної культури в умовах глобалізації.

Етнонаціональні фактори здійснюють історичний вплив на людину, зокрема на формування її ціннісних орієнтацій. Цілісність націй пов'язана з її функціональною організацією. Суспільство є головним рушієм розвитку держави, йому надані всі функції управління країною. Не кожна соціальна спільнота, яка повинна виконувати роль розвитку держави працює задля відродження нації. Для повноцінного розвитку держави, в ній повинні діяти громадські організації, які відстоюються інтереси певної соціальної групи й суспільства в цілому. Ідейне спрямування організацій має наповнювати всі сфери національного відродження.

Соціальні групи, які сповідують державні інтереси й зацікавленні у розвитку та самобутності своєї держави працюють у різних аспектах виховання та відновлення загальнонаціональних цінностей у українському суспільстві. За їх ініціативи створюються різні проекти, які відроджують традиції, культуру, наприклад, фестивалі етнофолкмузики у різних багатих автентично-українською культурою селах, або майстер-класи народно-обрядового мистецтва.

Просвітники, які пояснюють соціальним групам важливість відродження та збереження всіх проявів української культури об'єднуються між собою й створюють сильний поштовх у відродженню нації. Об'єктом їх діяльності є Україна, її розвиток та шляхи вирішення нагальних проблем, що і є етносоціалізацією.

Національна свідомість, як відомо, включає теоретичні, буденні, масові та елітні запозичені й асимільовані ідеї, настанови, прагнення, культурні набутки, що утворюють духовний універсум нації. Існують також сталі конструктивні параметри національної свідомості. Вони функціонують в єдності раціональних та ірраціональних сутнісних проявів: національного характеру, національної мрії, національної ідеї тощо. Динаміка сучасного політичного життя висуває проблему відповідності нинішньої національнополітичної свідомості таким нагальним характеристикам політичного часу, як особливості виборчого процесу, переходу країни від президентськопарламентської до парламентсько президентської форми державного устрою, здійснення адміністративно територіальної реформи тощо. Постає перед Україною і низка непростих ментальних, духовних, світоглядних проблем. Серед них одна з найголовніших – формування реального громадянського суспільства. Без високого рівня національної свідомості досягнення цієї мети видається неможливим. Проблема національнополітичної свідомості присвячено цілий спектр наукових досліджень. На нашу думку, національна свідомість, як унікальний феномен духовного життя українського суспільства, розвивається нині за внутрішньою логікою, демонструючи багатоманітність проявів і форм, глибину думок і почуттів, життєздатність у самоствердженні, надзвичайну силу націотворення свідомості громадян.

Поняття національної свідомості має великий філософський зміст та важливе практично-наукове підґрунтя для розвитку і становлення будь-якої нації світу. Національна свідомість – це форма

етнічного, політичного, соціального самовираження окремого індивіда (людини, особистості), який відносить себе до певної національно-соціальної спільноти зі спільними їй характерними суспільними, політичними, культурними поглядами. Окрім цього, найважливішим аспектом особистості у контексті національної свідомості є чітка позиція самої людини, яка вважає себе національно ідентифікованою та розуміє і знає своє національне призначення у житті того соціуму, до якого вона себе позиціонує.

У бутті кожного народу національна свідомість виступає передовим чинником формування громадянського суспільства. Людина є учасником життя суспільства у всіх його проявах, при цьому відстоює інтереси, спільну мету цього суспільства та живе за правилами своєї національної спільноти. Національна свідомість носить фундаментальний характер як у побудові нації в цілому, так і у встановленні кожного громадянина, особистості та індивіда окремо.

Висновки. В умовах життя сучасного українського суспільства під впливом різноманітних політичних, економічних та соціальних чинників українська національна свідомість переживає свій досить цікавий етап формування. Неможливо впевнено сказати, що кожен українець (ну хоча б значна частина українців) є національно свідомими, поряд з цим і неможливо це заперечити.

Національна свідомість є фундаментальним чинником побудови громадянського суспільства та демократії. Власне такий приклад прояву думки громадянського суспільства та вищого ступеня національної свідомості наш народ продемонстрував у Революції Гідності, а також сьогодні – під час війни. Це справжній приклад національно свідомої нації, яка ставить перед собою пріоритети для власного майбутнього та майбутнього своїх наступників. Українці – терпеливий народ, його не зламати та неможливо знищити його генетичний код – українську національну свідомість.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кононенко П. Національна педагогіка в реформуванні освіти // Освіта і управління. 1997. №3. С.19-30.
2. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
3. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посіб. / Гол. ред. В. М. Доній. К.: Ін-т змісту і методів навчання, 1996. 792 с.

А. В. Дудченко,

*здобувач вищої освіти
(м. Кам'янець-Подільський)*

В. С. Дудченко,

*кандидат філософських наук, доцент
(м. Кам'янець-Подільський)*

О. С. Поліщук,

*доктор філософських наук, професор
(м. Хмельницький)*

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Проблема збереження державного суверенітету і територіальної цілісності, стратегії консолідації національної єдності України, проблема духовної єдності нації в умовах військової агресії РФ належить до визначальних як у плані геополітичної стратегії, теоретичної рефлексії, так і щодо суспільної практики і політичних реалій військового часу сьогодення.

Тому не дивно, що в розвої нашого пострадянського суспільства оживлення позитивних рис ментальності українства проступає здебільше як віртуальна реальність, як рудимент чи слабке і доволі сором'язливе нагадування про нашу частково вже напівзабуту багату духовну спадщину та цінні матеріальні об'єкти нашої історичної пам'яті.

Надважлива складова національної самоідентифікації – це історична пам'ять. Вона охоплює найрізноманітніші форми проявів духу, в яких людина усвідомлює своє минуле, свою причетність до історичного процесу, своє місце в ньому та перспективи розвитку української держави.

Велику роль у формуванні його національної самосвідомості відіграла соціокультурна пам'ять. Як складова частина духовної культури України вона відображає специфічний художньо-творчий досвід українського народу, який спирався на своєрідне емоційно-поетичне світосприймання східних слов'ян.

Актуальність даної теми дослідження очевидна: однією з яскравих ознак сучасного духовного життя нашого суспільства в умовах війни є відродження та формування історичної пам'яті. За

останні роки вона стала об'єктом наукового дослідження відомих учених держави – П. Толочка, Л. Губерського, В. Андрущенка, В. Вашкевича, М. Михальченка, В. Романця, Ю. Прилюка, Н. Поліщук, М. Поповича, Г. Грабовського, М. Мальованого, В. Смолія, В. Степанкова та інших.

Ми бачимо, як зусиллями філософів, істориків, публіцистів повертаються із забуття знакові для народу імена, події, цілі епохи, що донедавна були невідомі не лише широкому загалу читаючої публіки, а й фахівцям–науковцям.

М. Михальченко зазначає: «Україні прийдеться пройти шлях, який проходила Італія. Потрібні будуть свої Гарібальді у політиці, економіці, науці, освіті, які не тільки підвищать рівень національної свідомості, але й піднімуть народ на боротьбу за свою країну і долю, покажуть антидержавникам та сепаратистам їх місце на смітнику історії»[1, с. 1].

В.Жадько наголошує про те, що: «важливість освоєння власної історії усвідомлена українським суспільством, адже ми і є свідками й маємо бути учасниками з відродження та формування історичної пам'яті нації» [2, с. 1].

В.Зеньковський виділяючи сакральний аспект у формуванні соціокультурної пам'яті пише, що християнство прийшло на Русь не тільки як релігія, «але і як світогляд, в повному об'ємі його змісту, що охоплює найрізноманітніші теми» [3, с. 32].

М. Попов використовує аналіз двох історичних подій, віддалених у часі, проте єдиних за методологічними проявами соціальної реконструкції. Мова йде про: «християнську революцію на перетині старої та нової історичної ери та духовні трансформації нашого суспільства, пов'язані з розвалом СРСР та історичною поразкою побудови соціалізму» [4, с. 8].

М.Попович у книзі «Червоне століття» намагається переглянути звичні для нас наукові і колонаукові техногенічні перепитії, замінити їх на гуманітарний погляд. В той же час, звертаючись саме до «червоної» барви минулого століття, вказує на історію України, бо: « справді – наша історія була більш червоною ніж коричневою. Хоча надто багато спільного є між тими кольорами...» [5, с. 1].

Переважає більшість українських вчених вважає, що найбагатшим джерелом є найкращі зразки духовної і матеріальної

культури скіфів та сотень наступних слов'янських племен та молодших поколінь українців, що континуїтет Української держави був започаткований в добу Київської Русі, продовжений Галицько-Волинським князівством, Козацькою Республікою, Українською Народною Республікою, Західно-Українською Народною Республікою, що незалежна Україна постала як наслідок понад трьохсотлітньої національно-визвольної боротьби українців за свою незалежність.

На думку Д. Чижевського, великий вплив на формування духовної культури українців справило прийняття християнства. Але проблема полягала в тому, що українське духовне життя не завше було усамітнене та відокремлене. Бо мінявся ступінь політичної залежності і ступінь рівня національної свідомості інтелігенції – найважливіші передумови духовного розвитку. Зазначає: «...українська історія знижується до рівня «обласної історії» (російської, почасти польської), наслідком цього було те, що значна частина української думки працювала поза межами України, а, навпаки, на Україні брали живу участь в культурному життю чужинці» [6, с. 15].

На долю нашої держави випали нелегкі випробування. Україна історично сформувалася та розвивалася на перетині світів та комунікацій: «варяг та греків», Європи та Азії, землеробської нації та кочівників дикого поля, православ'я, католицизму й протестантизму, християнської та мусульманської релігії, Західної Європи та Росії.

Так склалося, що українська нація постійно зазнавала політичних зазіхань та збройної агресії, багато років перебувала під окупацією. Лівобережжя тривалий час було під Москвою, Правобережжя більшість років перебувало у колі інтересів Європейських країн. Наразі наша країна потерпає від ворожої навали рф, яка нищить все українське, нищить і паплюжить духовні і матеріальні надбання нашої нації.

Культура продовжує функціонувати там, де є спадковість поколінь, пам'ять про минулі досягнення. Без знання свого історичного минулого – немає майбутнього. Знання минувшини – код до розуміння і сучасного, і майбутнього нації. Громадянин держави, який не знає і не поціновує минулого, не має місця в майбутньому. Потрібно озиратись назад, щоб краще бачити попереду. Для кожного народу знання історичної скарбниці – це завше більше, ніж просто сума знань. Людина, яка знає історію держави, рідного краю, власної

родини, є переконаним патріотом. Амнезія історичної пам'яті перетворює навіть величну націю у просте населення. Народ, який не шанує власне минуле, стає об'єктом, а не суб'єктом цивілізаційного поступу.

Повноцінне функціонування української нації неможливе без відродження національної культури – це, перш за все, якісне оновлення та розвиток основних її компонентів, збереження нашої ідентичної і територіальної цілісності. Здатність змінюватися – необхідна умова виживання та самозбереження нашої етнічної культури.

Існування незалежної української держави великою мірою залежить від загального рівня духовної культури нації, патріотизму і потужності наших ЗСУ. Власні поразки і здобутки в минулому і наша цупка об'єктивна пам'ять поколінь з елементами посилення її сучасним баченням світу і бажанням подолати подекуди маргінальне існування українства повинні нарешті підняти в нас потяг до волелюбства, свободи і гідного існування в шереху світових держав, яке було притаманне українству споконвічно.

Список використаних джерел та літератури:

1. Михальченко М. І. Постколоніальний синдром на пострадянському просторі: порівняльний аналіз // Світогляд. 2010. №5. С.50-53.
2. Жадько В. О. Історична пам'ять в системі духовного світу особистості сучасного українського соціуму (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Інститут вищої освіти АПН України. К., 2007. 21с.
3. Зеньковский В. В. История русской философии // Соч. в 4 кн. Л. : «ЭГО», 1991. К.1. 220 с.
4. Попов М. В. Цінність духовності та духовні цінності / М. В. Попов // *Практична філософія*. 2010. №3. С.4-11.
5. Попович М. В. Застереги історії «Червоного століття» на початку ХХІ-го [Електронний ресурс]. Режим доступу до ст.: <http://jeunews.com.ua/articles/d7/293>.
6. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. К.: Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1992. 230 с.
7. Даренська В. П. Куліш як фундатор українського екзистенціалізму / В.Даренська // *Філософська думка*. 2010. №4. С. 103-115.

М. Б. Колендзян,
здобувач вищої освіти
(м. Київ)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТЕРМІНИ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОСФЕРИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

За роки незалежності українська мова стала мовою державного управління, засобів масової інформації, науково-технічної, соціально-економічної, навчально-освітньої літератури. Сучасна наука і техніка почала стрімко розвиватися. Науково-технічний прогрес, перебудова соціально-економічної системи наповнюють мову новими поняттями, термінами і призводять до підвищення значення наукової термінології як засобу отримання та організації наукових знань. Вона стає невід'ємною частиною науково-технічної терміносфери.

Крім літературної, існує мова, яка задовільняє потреби спілкування людей в найрізноманітніших сферах. Це, зокрема, мова науки й техніки, більшу частину якої становлять терміни. У полі зору науковців залишаються поняття терміна і термінології. Термін – слово або усталене словосполучення, що чітко й однозначно позначає наукове чи спеціальне поняття. Термінологія – це множина термінів, яка відображає поняття, що утворилися й функціонують у кожній галузі. Т. Панько зосередила увагу на специфіці термінів в українській мові, на певних ознаках їх систематизації. Вона зазначила, що розвиток будь-якої терміносистеми визначають зовнішньомовні та внутрішньомовні чинники, до яких належать рівень розвитку національної науки, техніки [8]. «Термінологія «невіддільна частина наукової мови» – стверджує Л. Томігенко [7. с. 5]. Л. О. Симоненко зазначає: «Науково-технічний прогрес сприяє не лише бурхливому розвитку науки і техніки, а й вносить істотні зміни в лінгвістичну модель світу завдяки появі значної кількості нових термінів і цілісних терміносистем» [5]. Термінознавців цікавлять запозичення – елементи чужої мови, перенесені з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів однієї мови до іншої.

В останні роки досить активно почала вивчатися проблема науково-технічної термінології. Створено спеціальні перекладні технічні словники, зокрема «Українсько-англійський науково-технічний словник» М. Саврука [4]. Термінологія стала головним джерелом поповнення лексичного складу високорозвинених сучасних мов. Обсяги інформації зростають швидкими темпами і спричиняють, за словами науковців, «термінологічний вибух» [9], тобто появу великої кількості нових термінів. Крім того, у науковій сфері відбуваються потужні інтеграційні процеси, які висувають проблему міжнародної стандартизації термінів як основи для порозуміння між фахівцями різних країн. У цьому зв'язку українська термінологія поповнюється новими термінами і розвивається разом із термінологіями різних національних мов, зокрема англійської.

У зв'язку з тим, що Україна стає на шлях міжнародних відносин, прагне стати повноправним членом ЄС і має особливу підтримку Англії, то проникнення англійських науково-технічних термінів в українську термінологію проходить надзвичайно активно. У першу чергу, це відбувається на основі перекладу того чи іншого терміна з англійської мови на українську.

Словниковий склад англійської мови на сучасному етапі зростає швидкими темпами. Це обумовлюється упровадженням новітніх технічних засобів, розвитком науки, техніки, економіки тощо. Поява нових слів вимагає свого відображення, відтворення і закріплення в мові. Вони стають свідками стрімкого розвитку наук, які умовно можна розподілити на три категорії: технічні науки (механіка, матеріали, механізми, машини); природничі науки (хімічні, біологічні, сільськогосподарські, медичні, фармацевтичні, ветеринарні); соціогуманітарні науки (економічні, педагогічні, соціальні комунікації, психологічні, військові, соціологічні, політичні). Окремо зазначимо галузі технічних наук, які зазнали критичних перетворень на рівні науково-технічного прориву Це, зокрема, інформатика, обчислювальна техніка, комп'ютеризація, автоматизація. Названі галузі обумовлюють цілий ряд науково-технічних термінів.

Англомовні науково-технічні терміни які активно проникають в українську мову, бувають як однослівні утворені за допомогою афіксів (префіксів і суфіксів): priority – пріоритет; appraisal –

експертиза; так і багатокомпонентні: cloud computing – хмарні технології.

Багатокомпонентні терміни-словосполучення виражають цілісні поняття і є стійкими. У них один з компонентів заповнюється не будь-яким словом, а лише спеціальним, що належить до певної семантичної групи: read-write head for magnetic tape unit – універсальна головка на магнітній стрічці машини, що запам'ятовує; dynamic pulse storage unit – пам'ять обчислювальної машини на динамічних тригерах (тригер англ. *trigger*, flip-flop – електронна логічна схема, яка має два стійкі стани, в яких може перебувати, доки не зміниться відповідним чином сигнали).

Терміни за семантикою поділяють на загальнонаукові і вузькоспеціальні. Загальнонаукові терміни обслуговують різні галузі знань. Наприклад, такі слова, як підсумок, висновок, аналіз, синтез, блок, випередження, спостереження, дослідження, апробація, теорія, компенсація та ряд інших можна зустріти як у точних, так і в гуманітарних науках. Спеціальні терміни використовуються в окремих галузях науки і техніки. Зокрема, для математики характерними є такі терміни: конус, інтеграл, координата, тангенс, чисельник, кут; для хімії: радій, хлор, ангідрид; у фізиці вживаються такі терміни: атом, оптика, енергія; біологія оперує своїми термінами: білок, хромосома, ссавці, плазма тощо. У граматиці і літературознавстві зустрічаємо терміни філологічного спрямування: наголос, синтаксис, суфікс, підмет; тропи, рима, роман. Читаючи технічні тексти, знаходимо ряд технічних термінів: двигун, вал, буріння, шатун. Окремі терміни обслуговують кілька наук: речовина (фізика і хімія), асиміляція (біологія і мовознавство), реакція (хімія, біологія, політика). Сукупність термінів певної галузі створюють терміносферу.

Одні і ті ж слова, взяті із загальнолітературної мови та пристосовані для найменування спеціальних понять, можуть уживатися одночасно в різних сферах. Н. В. Соловйова у праці «Функціонально-стилістична диференціація фахової лексики» зазначає, що такі слова є багатозначними за своєю семантичною структурою і в спеціальних галузях знань ці слова вживаються для вираження одного із притаманних їм термінологічних значень, яке виділялось контекстуально [6, с. 32]. При цьому вони не втрачали свого зв'язку із загальною мовою. А. С. Д'яков, розглядаючи основи

термінотворення, робить висновок, що «метафора є перенесенням незвичного імені з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [2, с. 13]. Наприклад, *crane* – технічний вантажопідйомний кран є метафоричним перенесенням від загальноживаного слова «чапля» на основі ознак суміжності явищ. Для термінотворення шляхом метафоричного перенесення характерно те, що об'єкт має певну спільну рису з предметом, назва якого використовується в ролі терміна. У наведеному вище прикладі кран за зовнішнім виглядом схожий на чаплю.

У 90-ті роки Україна стала на шлях незалежного розвитку, позначеного економічними та політичними перетвореннями. Глобалізаційні процеси висунули на перше місце у світовій комунікації англійську мову, і вона активно збагачує інші мови, зокрема українську. На початку 21-го століття запозичується велика кількість комерційних термінів, наприклад: дилер, брокер, дистриб'ютор, промоутер, холдинг. Розвиток інформаційних технологій та глобалізація всіх сфер суспільного життя призвела до запозичення таких слів, як сайт, блогер, провайдер, акаунт, домен, кластер, контент, логін, спам, тролінг, драйвер, хакер. На сучасному етапі запозичення з англійської мови продовжується, що пов'язано з роллю та авторитетом англomовних країн у світовій політиці, економіці, науці, суспільному житті та культурі.

Учені відзначають різні чинники появи іншомовних запозичень в українській термінології: потреба в номінації нового предмета чи явища; необхідність поповнення або створення певної лексико-семантичної групи, що трактується як лексична недостатність; усунення багатозначності слова.

Однак найважливішою причиною термінологічних запозичень дослідники вважають відсутність у рідній мові еквівалентного слова для нового поняття, предмета чи явища, що дедалі підвищує інтенсивність входження чужомовних термінологічних одиниць до термінологічних сфер. Такі англomовні терміни, як *макрос*, *опція*, *принтер*, *сайт*, *сервер*, *сервіс*, *файл*, *утиліта* та багато інших, широко використовуються масовим користувачем комп'ютерної техніки.

Найпоширенішим джерелом поповнення термінологічної лексики є переклад. Саме переклад сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, які, за твердженням І. Білодіда [1, с. 75.], або одночасно запозичуються

кількома мовами з єдиного джерела, або проходять кілька проміжних етапів послідовного запозичення в межах того чи іншого ланцюга мов.

Особливості перекладу англомовної науково-технічної терміносфери полягають у послідовності таких етапів: розпізнавання терміна, досягнення його глибокого розуміння, виділення аспектів перекладу, еквівалентна передача сприйнятої смислової та стилістичної інформації оригіналу за допомогою засобів мови перекладу. Критеріями якості перекладу виступають адекватність і еквівалентність перекладеного терміна.

Науково-технічна термінологія створюється організовано. У цій роботі беруть участь термінологічні комісії, на які покладено важливе завдання перекладу. Істотно впливають на створення нових термінів й окремі перекладачі. Нові терміни при перекладі можуть або просто запозичуватись, або передаватися засобами рідної мови. Основу системи перекладу складають двомовні словники.

Переклад термінів часто веде до появи неологізмів, які становлять досить великий відсоток щодо всієї перекладної лексики. Важливу роль відіграє фонетична та граматична будова мови перекладу. Важливо, щоб той чи інший термін відповідав вимогам національної мови і не був надмірно громіздким чи таким, що не здатний утворювати деривати (похідні терміни).

Проблемою при перекладі може стати приналежність терміна до певної галузі. У процесі перекладу науково-технічних текстів певні труднощі виникають у зв'язку з поділом лексики на загальнонавчальну, загальнонаукову та вузькофахову (або вузькогалузеву). У такому випадку треба визначити, чи є певний термін загальнонауковим, чи його можна вживати лише у відповідній галузі.

При перекладі науково-технічних термінів особлива увага перекладачів звернена на характерні риси терміна щодо його чіткого зв'язку з певним поняттям, явищем або процесом, точність і прагнення до однозначності. Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології українською мовою. Переклад науково-технічної літератури вимагає взаємодії терміна з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. А. Коваленко [3. 9] визначає два етапи у процесі перекладу терміна: перше – це з'ясування його значення в контексті, друге – переклад рідною

мовою. При перекладі науково-технічної термінології користуються прийомами таких міжмовних трансформацій: лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні. Завдання перекладача полягає в правильному виборі того чи іншого прийому, щоб найточніше передати значення терміна.

Основним видом лексичної трансформації є транскодування, за якого звукова чи графічна форма слова передається знаками алфавіту мови перекладу. Розрізняють такі види транскодування: транскрибування – літерами мови перекладу передається звучання слова: peak – [п'ік]; транслітерація – слово передається за літерами: laser – лазер; змішане – транскрибування з елементами транслітерування: overlock – оверлок; адаптивне – коли форма слова у вихідній мові адаптується до фонетичної чи граматичної структури мови перекладу: pallet – палета, platform – платформа. Транслітерація і транскрипція – надійні способи перекладу, адже вони передають лише його оболонку терміна. Змістовна сторона терміна стає зрозумілою через контекст. Ці способи на сьогодні найпоширеніші при перекладі комп'ютерних термінів. Такі терміни переймають українські морфологічні ознаки, відмінювання і дієвідмінювання.

Як бачимо, транслітерація досить продуктивні засоби перекладу. Їх найчастіше використовують при перекладі слів-термінів, а переклад термінологічних словосполучень здійснюється більше засобом калькування. При перекладі термінологічних одиниць способом калькування морфеми (складові частини слова) чи лексеми (фрази) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Цей спосіб ефективний при перекладі структурно складних за термінів: a standard key-combination – стандартна комбінація клавіш, wind rose format – формат рози вітрів. За допомогою калькування перекладаються назви технологічних стандартів, програмних продуктів, нових ресурсів комп'ютерного обладнання: movable table – рухомий стіл, self-cooling – самоохолодження, line service – лінійна служба, floating zero – плаваючий нуль, target search – пошук цілі, self-loading – самозавантаження.

Характерною рисою сучасної науково-технічної літератури є використання скорочень та аббревіатур: MPS (main propulsion system) – ГРУ (головна рушійна установка). Скорочені терміни можуть бути такими, що увійшли до мови і зафіксовані у словниках, або

авторськими, створеними тільки на конкретний випадок і зафіксовані лише в одному тексті.

Під час перекладу треба враховувати вмотивованість терміна і точність передавання позначуваного поняття. Неваді назви можуть стати причиною спотворення його значення. Тому важливим є редагування наукових текстів за законами логіки. Редагуючи текст, необхідно пам'ятати основні вимоги, які висувають до доказів (аргументів) як особливої форми думки, а саме: чітке формулювання тези й аргументів; формулювання тези під час доказів залишається незмінним; теза і аргументи не повинні суперечити один одному; як аргумент, використовувати положення, правдивість яких не викликає сумніву; докази повинні бути повними й достатніми [10].

Переклад англійських науково-технічних текстів на українську мову буде адекватним і правильним, якщо перекладач буде добре орієнтований в тематиці текстів, володіти термінами і поняттями відповідної галузі науки чи техніки, користуватися терміном з більшою вмотивованістю внутрішньої форми, який розкриває сутність поняття. Не можна допускати довільного скорочення термінів і не варто шукати іншомовне слово, якщо в рідній мові вже функціонує лексична одиниця з тим самим значенням. У перекладі повинні використовуватися терміни, що встановлені відповідними державними стандартами.

При здійсненні перекладу оригінального англомовного тексту науково-технічного спрямування на українську мову беззаперечним є дотримання наукового стилю мовлення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Білодід О., Корнілов М., Нерознак С., Вакуленко М., Вакуленко О Комп'ютерна програма «Українська латиниця» // Проблеми української науково-технічної термінології. Тези доповідей 4-ї Міжнар. наук. конф. Львів : Вид-во Держ. Ун-ту «Львівська політехніка», 1996.

2. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2000. 218 с.

3. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: Навч. посіб. 2001. 290 с.

4. Саврук М.П. Українсько-англійський науково-технічний словник = Ukrainian-English Scientific and Engineering Dictionary : понад 120 000 слів та словосполучень / М. П. Саврук; НАН України, Фіз.-механ. ін-т ім. Г. В. Карпенка. Київ: Наук. думка, 2008. 909 с.

5. Симоненко Л. О. Українське термінознавство кінці XX – початку XXI ст. Стан і перспективи розвитку // Мовознавство. 2018. № 3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=955

6. Соловійова Н.В. Функціонально-стилістична диференціація фахової лексики. Полтава : Бліц, 2000. 115 с.

7. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Ф 95 Термінологія: навч. посіб. [Текст] / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; Д. В. Фурт, Л. А. Дмитрук. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.

8. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://term-in.net/en/memoriain/detail.php?CODE=panko-tam-la-van-vna>

9. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sbc.ptngu.com/20L10P5.html>

10. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5602443/page:16/>

О. С. Колендзян,
учитель-методист української мови та літератури
(м. Кам'янець-Подільський)

ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО»

З розвитком суспільства, входження його в XXI століття українська літературна мова зазнала істотних змін. Активне поповнення її лексичного складу набуло нових масштабів завдяки проникненню до українського лексикону величезного масиву слів іншомовного походження, що несуть особливий експресивний заряд. Нова лексика впевнено закріпилася в мові художньої літератури.

Експресивність належить до категорії, що привертає пильну увагу дослідників. Це, у першу чергу, тому, що експресія пов'язана з людською психологією, поведінкою, мисленням, досвідом тощо. Вона виявляє себе в тому, що мова, як зауважує О. Федик у монографії «Мова як духовний адекват світу (дійсності)», «несе на собі емоційні відбитки особистості, що кожен мовний текст, будучи відокремленим від мовця, зберігає емоційний заряд особистості, який відповідно викликає емоційне сприйняття його» [9, с. 192]. М. Плющ зазначала, що мовлення окремої людини чи багатьох мовців є продуктом певного етносу і «виявляє свою сутність у породженні висловлювань, які сприймає й декодує співрозмовник. Ці обидві сторони мовленнєвої діяльності безпосередньо пов'язані з мисленнєвою діяльністю людини, у процесі якої породжується висловлення [8, с. 7]». Якщо брати до уваги художній твір, неологізми проглядаються в межах експресивного висловлювання літературного героя, відповідають певним критеріям і комунікативним можливостям автора [1].

Разом з тим, експресивна лексика відображає індивідуальну манеру письменника висловлюватися, уживаючи нові терміни. Митець створює життєву ситуацію, описує супровідні почуття і відчуття персонажів літературного твору. У добу глобалізації, коли контакти і взаємодія між представниками різних етносів та їх мовами зростає, активізується розширення нових запозичень. Нову лексику активно використовують письменники у творах, що відображають життя суспільства на початку третього тисячоліття.

Перший прозовий роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого», що вийшов друком у 2010 році, став важливим джерелом нових слів, які додають текстовій канві неабиякої експресивності. Г. Левченко наголосила на тому, що роман «написано лаконічною, яскравою метафорично-афористичною мовою, що передбачає багату емоційну гаму з боку реципієнта [9, с. 88]». Перші відгуки про твір були опубліковані в літературно-критичних статтях мовознавців Ю. Горблянського, О. Галича, Я. Поліщука, П. Іванишина, Н. Нікітіної, М. Кульчицької. Як зазначає С. Єрмоленко, українці вже понад півстоліття «живуть у силовому полі естетики слова Ліни Костенко» [3, с. 6].

Ю. Горблянський вдало підкреслює: «Письменниця майстерно вписує у мисленнєву «одісею» свого «героя» вузлові контрапунктики минулих і сьогочасних проблем, зокрема «переформатування»

українського народу з етнічної маси – в націю...» [2, с. 73]. Експресії у «Записках українського самашедшого» додають нові слова, які звучать іронічно і часто визначають негативну спрямованість лексичної еволюції. Наприклад, Ліна Костенко гірко іронізує: «Наші бренди цілком відповідають європейським трендам. Ми вже цілком глобалізувалися. ... У нас уже є маркети й супермаркети. Холдинги, лізинги й консалтинги. Рейтинги, брифінги, автобани й хабвеї. Жлоб-шоу, фаст-фуди і сендвич-бари. Рейдери, трейдери, рокери, брокери, кілери, ділери, трасти і педераста. Все як у людей» [5, с. 120]. Авторка роману робить невтішний висновок про те, що «Нація навіть не косноязыка. Нація недорікувата» [5, с. 156]. Негативні емоції викликає розуміння «деградації культурного коду» [5, с. 263] і те, що «моральний лепрозорій розповсюджує коросту слів» [5, с. 290].

Сучасні словники української мови зафіксували слова «бренд» і «тренд», що замінили іншомовні запозичення німецького походження «марка» і латинського – «тенденція». Мовні процеси у тій чи іншій мірі відображають бізнесову й оргтехнічну сфери, у яких на початку ХХІ століття відбуваються особливо інтенсивні мовні процеси. Разом з тим, з мовного вжитку зникають застарілі слова: відеоплеєр, відеокасета, пейджер, дискета; аббревіатура ЕОМ перетворилася на архаїзм, поступившись місцем комп'ютерові, ноутбукові, нетбукові тощо. Суспільні зміни сприяють появі нових слів, що замінюють уже звичні. Наприклад, адміністраторська стійка перетворилася на ресепшен, що додає неабиякої експресії.

Особливої експресивності в романі додають перифрази. Прикладом може слугувати оцінка діяльності і вчинків посадових осіб: «В Росії прийшов до влади новий президент і почав нову чеченську війну. У нас прийшов нетиповий прем'єр-міністр і заходився робити реформи» [13, с. 263]. І. Кобилянський у цьому зв'язку зауважує, що «у перифразі розкривається світосприйняття не тільки автора, а й читача, їх оцінка об'єктивної дійсності» [4, с. 52]. Знаходимо і такі перефрази, які дають характеристику окремим особистостям: «недоторканні бандити у парламенті» [5, с. 312] – це депутати; про одного з прем'єрів сказано: «Чоловік він поважний, з біографією» [5, с. 252]. Ліна Костенко особливо емоційно характеризує одного з президентів, називаючи випадковим у нашій історії чоловіком: «Святуємо 10-ліття президентства нашого президента. Хоча що святкувати? З тринадцяти років омріяної

Незалежності десять років забрав цей фактично випадковий у нашій історії чоловік, який навіть не знав, яку державу будемо, за правління якого Україна увійшла в смугу принижень і нестатків, корупції і ганебних скандалів, занепаду й переродження. Однак преса оцінила цей період як епоху великих звершень» [5, с. 348]. Наведемо ще декілька прикладів уживання емоційних перефраз: «газова принцеса» леді Ю.» [5, с. 56], «оборотні» у погонах» [5, с. 309].

Особливого експресивного звучання набуває слово «майдан», який стає завершальним образом роману. На піднесенні оповідач стверджує: «Майдан – уже як всесвітній центр тяжіння» [5, с. 408]. Авторка роману дає зрозуміти, що народ творить нову історію України: «Весь Київ поспішає на Майдан», «Я відчуваю гордість за Київ. Я милуюся киянами, так ось же він, справжній портрет нації» [5, с. 394]. Ліна Костенко устами головного героя емоційно передає віру в майбутнє учасників Помаранчевої революції і країни: «Мені треба, щоб вони, ставши владою, не зрадили цей Майдан» і додає: «Але це вже історія. Не з бромом, а з помаранчем. Сторінку можна видерти. Історію – ні» [5, с. 414].

Як бачимо, нова лексика роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» відображає суспільні зміни в Україні і світі на початку XXI століття. Уживання нових слів увиразнює висловлення, створює певне емоційне забарвлення та дає змогу творити яскраві художні картини, зумовлені творчим задумом авторки роману.

Важливу роль відіграє експресивне мовлення в змалюванні образу головного героя роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». В анотації до роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» сказано: «Роман написано від імені 35-річного комп'ютерного програміста, який на тлі особистої драми прискіпливо, глибоко й болісно сканує усі вивихи нашого глобалізованого часу». Через киянина-програміста, який прагне осмислити життя простого українця крізь призму суспільно-політичних подій у країні та світі авторка оприлюднила власні думки і переживання. І. Моторнюк зауважує: «У творі йде оповідь від чоловіка, який сприймає явища дійсності дещо незвично» [7 с. 12].

Виразність та експресивність прози Ліни Костенко, використання нової лексики початку XXI століття у мовленні та роздумах головного героя впливає на чуттєву сферу читача,

переносить його у вир подій, які знаходять своє відображення в романі. Записи на сторінках щоденника наповнюються цікавими деталями і подробицями з його життя, з життя дружини, сина та інших дійових осіб. Дія роману стрімко розвивається, з'являється відчуття глобального суспільно-політичного хаосу й абсурду: «Я не катастрофіст. Я хотів би думати в хорошу сторону. Але, на жаль, не вона домінує у загальному балансі подій» [5, с. 43]. Щодалі мовлення твору стає експресивнішим, темп входження в нове тисячоліття прискорюється і читач відчуває стан програміста: «На голубих екранах мигтить і пульсує зозулястий маркер епохи – цифра ХХІ. Нагадує, що ми вже в новому столітті» [5; 49]. Разом з тим, «більше нічого не нагадує. Ті ж самі бомжі порпаються у смітниках. Ті ж самі нардепи просторікують тією ж мовою... Так само «таращанське тіло» лежить у морзі» [5, с. 49].

Головний герой роману, втомлений сімейними чварами і негараздами, стоячи на порозі Міленіуму, вирішує вести щоденник, щоб принаймні знати, «що в світі робиться» [5, с. 17]. Ліна Костенко, осмислюючи внутрішній стан головного героя, використовує влучні метафори, які експресивно відтворюють кожен порух душі, кожную відповідь на подразник, яким найчастіше є інформація, а точніше «інформаційний коктейль» [6]. Використані метафори пов'язані зі специфічною новою термінологічною лексикою зі сфери програмування. Ця особливість зумовлює свіжість та новизну твору: «Мегабайти моєї пам'яті привалила інформація» [5, с. 13]. «На моніторі свідомості хочу намалювати щось красиве і добре. Натомість у вічі лізе всяка погань. Випари людських боліт, викиди атомних станцій, вихлопи політичних труб, – словом, всі мутагени на нашу психіку» [5, с. 105].

Ліна Костенко часто вживає слово «абсурд», заручником якого стає герой роману і який втрачає віру і надію на краще: «Обростаєм абсурдом» [5, с. 12]; «Я проламуюсь крізь абсурд» [5, с. 185]. Як бачимо, крок за кроком авторка створює картину сприйняття головним героєм навколишньої дійсності, відтворює його реакцію на події, що відбуваються у світі. Специфічні експресивні неологізми розкривають внутрішній світ, психологію персонажа, мотивують його вчинки.

Експресивного звучання надають творові комп'ютерні терміни. Людський мозок – це особливий комп'ютер, де є свої

«файли», і свій «монітор»: «Я системний програміст. У мене в голові добрий процесор» [5, с. 67]. Привертають увагу нові слова, що є термінами інформатики. Фахова лексика, крім номінативної, виконує стилістично-експресивну функцію, допомагає у створенні художнього образу героя.

Експресивну силу містить портретно-психологічний опис головного героя. Його образ, позначений терміном «самашедший» сприймається не як «божевільний», а як «самотній», адже серед свого оточення він відчував самотність. Уже в перших рядках роману сам про себе каже «був»: «Я завжди був нормальною людиною» [5, с. 5]. У самохарактеристиці він відзначає: «Спадковість у мене добра, психів в роду не було» » [5, с. 5]. Навчання в університеті, закінчення аспірантури, прагнення захистити дисертацію, заняття спортом, захоплення музикою, літературою характеризує його як усебічно розвиненого, активного, дієвого. На зламі століть головний герой роману «Записок...» відчув дискомфорт, пов'язаний з сучасними технічними засобами, з негативними тенденціями в суспільстві, з безробіттям і відсутністю засобів існування. Усі події сприймаються емоційно і концентруються в душі героя-оповідача як згустки болю, впливають на свідомість і самопочуття, штовхають на ті чи інші вчинки, спонукають робити певні узагальнення.

Події, охоплені 2000-2004 роками, відображають часи президентства Леоніда Кучми, але глобальні суспільні зміни через усвідомлення героєм твору спонукають до експресивного осягнення і далекого минулого, і сучасного, яке невідомо змінилося, і до прагнення зрозуміти, що буде у майбутньому.

Особливої емоційності, виразності та експресивності набувають використані у творі персоніфікації: «Гламур продає путівки, їй вже не до курортів» [13, с. 222]; «Інтернет втягує, так і будеш плавати у віртуалі» [5, с. 13]; «У нас тепер – як на Дикому Заході, йде амбал, на ходу запихає за пояс пістолет [5, с. 16]». Часто в одному реченні Ліна Костенко використовує виправдану тавтологію: «Та ще був один бренд барикади – бренд! – бо тепер навіть барикаду можна звести до бренду...» [5, с. 327].

Прозовий роман «Записки українського самашедшого» – це літературний погляд Ліни Костенко на суспільно-політичне життя України. Твір став емоційною авторською реакцією на навколишню

дійсність, спробою художньо осмислити реалії життя країни на початку ХХІ століття й зазірнути в майбутнє.

Письменниця устами свого героя звертає увагу на фальсифікацію виборів в Україні, неспроможність уряду приймати зважені рішення. Головного героя вражає класова нерівність людей у суспільстві: «Олігархи, нардепи, бізнесмени, очільники, кримінальні авторитети, VIP-персони і поп-зірки – ось він, золотий фонд суспільства, його неоціненний скарб. Всі інші – це маса...» [5, с. 16]. Суспільство страждає від корупції: депутати купують собі місця в парламенті; людей зомбують сфальсифікованою; процвітає безкарна злочинність.

Авторка роману з болем засвідчує еміграцію українців за кордон через безробіття і неспроможність забезпечити родину: «Друзі мої і знайомі пороз'їжджалися – хто в Америку, хто в Європу. Найближчий мій друг у Каліфорнії, в Силіконовій долині. Має вже зелену картку, забрав сім'ю. Там уже майже весь мій курс» [5, с. 19]. Разом з тим, у країні процвітає міф про щасливе майбутнє суспільства, українська влада не веде діалог з народом: «Депутати дивляться у вічі народу (з телеекранів)» [5, с. 198].

Стає зрозумілою необхідність появи патріотів української держави, які б забезпечили рух держави вперед, які б дали можливість будувати нову незалежну державу. Ліна Костенко, використовуючи експресивну лексику, відображає актуальні проблеми суспільства. Її турбує питання української мови, засміченої суржиком, яка русифікується і нівелюється: «Бо стільки вже наговорено, до цілковитої втрати смислу. Та ще й якою мовою недолудською, сурогатом української і російської, мішанкою, плебейським сленгом, спадком рабського духу і недолугих понять» [5, с. 6].

Через щоденникові записи Ліна Костенко відображає думки і погляди українців, торкається болючих питань буття і таким чином робить своєрідний правдивий зріз психології покоління нового тисячоліття. Експресивне мовлення стало художньо-образним механізмом, деталлю, яка репрезентує національні чи індивідуальні погляди, переконання, риси не тільки характеру персонажа твору, а й авторки твору.

Експресивні неологізми в романі Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» відбили загальні тенденції в новітньому українському словотворенні, поповнили словник української мови.

Нова іншомовна лексика у творі стилістично виправдана, оскільки завдяки своїй експресивності дає змогу якнайповніше розкрити художній задум авторки.

Щоденник програміста засвідчив правдиве зображення суспільно-політичних процесів, характерних для України початку ХХІ століття. Записи в щоденнику передають незламний дух, силу і міць українців у їх боротьбі за незалежність.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бойко Н. І. Типи лексичної експресивності в українській літературній мові / Н. І. Бойко // Мовознавство. 2002. № 2-3. С. 10–12.
2. Горблянський Ю. «Кривава фієста сучасності» в одкровенні від Ліни Костенко (зауваги про «Записки українського самашедшого») / Юрій Горблянський, Марина Кульчицька // *Слово і час*. 2011. № 5. С. 73–83.
3. Єрмоленко С. Висока естетика поетичного слова Ліни Костенко / С. Єрмоленко // *Культура слова*. К: Видав. дім Дмитра Бураго. 2010. Вип. 73. С. 6–16.
4. Кобилянський І. Ю. Перифрази як засіб емоційно-образного висловлення думки / І. Ю. Кобилянський // *Українська мова та література в школі*. 1986. № 1.
5. Костенко Л. В. Записки українського самашедшого. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 416 с.
6. Літературознавча енциклопедія у 2 т. / [авт.уклад. Ю. І. Ковалів]. К.: Академія, 2007. Т. 2. С. 84–89.
7. Моторнюк І. Політичний роман сьогодні / І. Моторнюк // *Літературна Україна*. 2013. № 10.
8. Плющ М.Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти) / Плющ М.Я. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 93 с.
9. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / Ольга Федик. Львів: Місіонер, 2000. 300 с.

М. І. Колісник,
*викладач української та англійської мов
циклової комісії соціально-гуманітарних і
фундаментальних дисциплін
(м. Кам'янець-Подільський)*

СТРЕС ЯК ПРИЧИНА ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

Сучасна ситуація у всьому світі характеризується бурхливим розвитком науки, досягнення якої найчастіше стикають людину з впливом екстремальних умов життєдіяльності, тобто зі стресами, які викликають різні зриви функціонування вищої нервової діяльності.

Концепція стресу, розроблена канадським фізіологом Гансом Сельє, вплинула на різні напрями науки про людину – медицину, психологію, соціологію та інші галузі знань. Причиною виникнення та поширення вчення про стресі вважатимуться збільшену актуальність проблеми захисту від впливу несприятливих чинників довкілля.

В даний час представники різних наукових дисциплін дуже інтенсивно досліджують стрес і його значення для хворої і здорової людини.

Стрес багатолікий у своїх проявах. Він може спровокувати початок практично будь-якого захворювання. Відома терапевтична резистентність безлічі «важких» соматичних хворих у клініках стимулює інтереси фахівців у галузі вивчення хвороб адаптації, або психосоматичних розладів. Психосоматичні розлади, найчастіше представлені функціональними порушеннями різних органів та систем, найбільш поширена соматична патологія, яка становить, за даними різних дослідників 40–60% від числа тих, хто звернувся за допомогою до лікарів загального профілю.

Важливе значення має виявлення розладів психічної адаптації насамперед на до нозологічного етапі, що може бути використане для своєчасного проведення заходів щодо профілактики клінічно виражених психічних та психосоматичних порушень [3, с. 65].

У зв'язку з цим в даний час зростає потреба в розширенні наших знань про стресі та способи його запобігання та подолання, де особливого значення набувають методики психічної саморегуляції.

Насамперед розглянемо поняття та можливості системи психічної адаптації.

Термін «адаптація» широко і по-різному застосовується у різних галузях науки – соціальних, медичних, біологічних, психологічних та інших.

Серед вчених намітилися дві групи в трактуванні цього поняття, кожна з яких поділяється ще на підгрупи.

Перша – розглядає адаптацію як наслідок однієї окремої функції організму людини (збудження, реактивності, рефлексу та ін.), або навіть окремого параметра цієї функції. Причому деякі пов'язують адаптацію лише зі зниженням, інші – підвищенням, треті – зі збереженням параметрів функції.

Друга група розглядає адаптацію ширше – як наслідок всіх функцій організму, але одні автори виділяють внутрішні функції, інші – зовнішні.

Відповідно до концепції П.К. Анохіна, у разі адаптованої психічної діяльності прийняття рішення передбачає врахування очікуваного майбутнього результату, відповідно до моделі якого будеться «поведінкова програма» [8, с. 146-163]. У випадку психотравмувальних і конфліктних ситуацій, що проходять з переважанням негативних емоцій, відбувається більш енергійний пошук способу задоволення потреби. Це може призвести до порушення аферентного синтезу, неузгодженості апарату оцінки результату дії, і зрештою до спотвореної оцінки ситуації та неправильної поведінки. Приблизно так виглядає нейрофізіологічна схема механізмів, що зумовлює психічну дезадаптацію.

Найчастіше поняття «пристосування» сприймається як синонім терміна «адаптація». Воно часто ототожнюється з поняттями «захист», «акліматизація», «стійкість», «витривалість», «компенсація» тощо.

Етимологічно термін «адаптація» означає буквально «прикладання», «пристосування».

Спираючись на нагромаджені суспільством знання, пізнавши об'єктивні закономірності та сутність явищ зовнішнього світу, людина може пристосовувати до них себе або їх до себе. Опанування людиною ідеології чи суспільної психології, що переважає у суспільстві, у тому чи іншому прошарку, дозволяє їй адаптуватися до їхніх вимог.

Таким чином, можна сказати, що адаптація – здатність до пристосування та виживання для забезпечення життя на всіх рівнях складності. Це основа підтримки сталості внутрішнього середовища та опору стресу.

Отже, можна стверджувати, що стресостійкість – психофізичний стан людини, що забезпечує оптимальну адаптацію до екстремальних умов, що дозволяє вирішувати покладені нею службові та побутові завдання без втрат (фізичних і психічних).

Механізми розвитку та патогенність емоційного стресу. У перекладі з англійської слово «стрес» означає тиск, натяг, зусилля, а також зовнішній вплив, що створює цей стан. Стрес, що викликає негативні емоції, називається «дістресом», позитивні емоції – «еустресом».

У 1936 році в журналі «Nature» канадський фізіолог Ганс Сельє опублікував коротке повідомлення під назвою «Синдром, що викликається різними агентами, що ушкоджують». Будучи ще студентом, Г. Сельє звернув увагу на те, що різні інфекційні хвороби починаються однаково: підвищення температури, слабкість, біль у суглобах, ломота, озноб. Експерименти підтвердили, що не тільки інфекції, а й такі шкідливі фактори, як охолодження, опіки, поранення, отруєння, поряд із суто характерними лише для них наслідками, викликають низку однотипних біохімічних, фізіологічних та поведінкових реакцій.

У 1956 році, через двадцять років після своєї першої публікації, Г. Сельє подав таке визначення стресу: «Неспецифічна відповідь організму на будь-яку вимогу, яка до нього пред'являється». Це означає, що в різних екстремальних ситуаціях зовнішньо поведінкова відповідь особистості кожної людини буде різною, тоді як внутрішня фізіологічна відповідь буде однаковою і виразиться у трьох стадіях розвитку стресу.

Г. Сельє розкрив незалежність процесу пристосування організму людини від характеру впливу. Фактори, що впливають (стресори) можуть бути різними, але незалежно від своїх особливостей вони викликають в організмі людини однотипні зміни, що забезпечують адаптацію. Сукупність характерних стереотипних загальних реакцій у відповідь організму на дії подразників різної природи, реакцій, що мають насамперед захисне значення, була

позначена Г. Сельє «як загальний адаптаційний синдром» [6, с. 184-192], який має певні та добре відомі стадії:

1) тривоги, під час якої опір організму знижується (фаза шоку), та був включаються захисні механізми;

2) опору (фаза адаптації), коли напруженою системою функціонування організму досягається його пристосування до нових умов, що висувають підвищені вимоги;

3) виснаження, у якому виявляється неспроможність захисних механізмів організму та наростає порушення узгодженості життєвих функцій, настає їх неузгодженість, дезінтеграція.

Причиною виникнення емоційного стресу можуть бути як позитивні, і негативні події.

Отже можна стверджувати, що значущість змін в організмі під впливом емоційного стресу велика. Стійкість до них різна у різних людей. Одні – більше схильні, інші – вельми стійкі до таких впливів. Розвиток внаслідок цих розладів клінічно виражених нервових або соматичних захворювань залежить від низки умов, до яких слід віднести психічні та біологічні особливості індивіда, соціальне оточення та характеристики подій, що викликають серйозні емоційні реакції.

Тривалий час проблема психосоматичних розладів розроблялася переважно послідовниками З. Фрейда, які пропонували психогенетичне трактування цих станів, виходячи із психоаналітичної концепції [4, с. 87-105].

Виражені психосоматичні розлади – різноманітні, можуть вражати практично будь-які органи та системи.

Існують:

– психосоматичні реакції (головний біль, розлади сну, енурез, блювання і т.д.). Такі реакції зазвичай короточасні. Вони виникають безпосередньо за переживання неприємних чи небезпечних обставин;

– функціональні психосоматичні порушення пов'язані з більш значними одноразовими несприятливими обставинами або із життєвими труднощами, що повторюються. Вони тривалі, але не супроводжуються ушкодженнями структур органів та систем. Їхні прояви можуть бути різноманітні, як-от: розлади діяльності шлунково-кишкового тракту (анорексія, шлункові спазми, проноси, запори), серцево-судинна система (кардіалгія, серцева дизритмія, артеріальна гіпер- або гіпотонія), органів дихання;

– психосоматичні захворювання з органічною маніфестацією виявляються, наприклад, у формі ендокринних захворювань психогенного походження;

– специфічні психосоматози (психосоматичні хвороби) – виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, коронарна хвороба серця, гіпертонічна хвороба, бронхіальна астма, нейродерміт тощо, характеризуються не лише структурними порушеннями відповідних органів та систем, але і перебігом.

Таким чином, надлишок негативних емоцій, переживання невизначеності, зайва психоемоційна напруга є патогенними факторами та супроводжують виникнення і розвиток психосоматичної патології. Дієвими методами корекції та профілактики стресових розладів є методи психічної саморегуляції.

Далі подамо основні методики та вправи, які є ефективними засобами профілактики та корекції розладів, пов'язаних із впливом стресорів.

Подолання відчуття страху. Упоратися із почуттям страху допомагає нескладний аутотренінг, який може застосувати будь-яка людина при розвитку почуття страху. Наприклад:

1. Запитайте себе про те, що буде в гіршому випадку, якщо станеться те, чого ви найбільше побоюєтесь?

2. Підготуйтеся. Налаштуйте себе психологічно на гірше.

3. Подумайте, можливо, це не так страшно, і ситуацію можна подолати. У критичній ситуації рекомендується поставити собі наступні питання:

– Що відбувається зі мною зараз?

– Що я зараз роблю?

– Що я відчуваю?

– Як я дихаю?

– А що ж я, власне, маю робити?

Самоспостереження – метод, за допомогою якого можна оволодіти своїми думками, почуттями та емоціями.

Індивід повинен просто спостерігати, не критикувати, не засуджувати. Інакше, людина не зможе бачити себе такою, якою вона є насправді.

Довільна регуляція дихання. Під довільно регульованим диханням розуміється процес, з якого людина свідомо контролює кількість дихальних рухів.

Свідомий контроль дихання, регуляція дихальних рухів, є найдавнішим з відомих методів боротьби зі стресом. Він використовується протягом тисячоліть для зниження почуття тривоги та для того, щоб сприяти досягненню стану релаксації.

Раціональна психотерапія – психологічне переконання та формування правильного розуміння причин тимчасового погіршення психофізіологічного стану індивідуумів.

Групова раціональна психотерапія (група 15–20 осіб) може здійснюватися у будь-яких пристосованих для цього приміщеннях або на відкритому повітрі (якщо це дозволяють погодні умови). Орієнтовний час однієї розмови 35–40 хвилин.

При проведенні раціональної психотерапії психолог повинен впевненим тоном, розумно і зрозуміло пояснити з позиції вчення про вищу нервову діяльність, вчення про емоційний стрес та інші вчення причини і механізм виникнення невротичних симптомів і спостережуваних психосоматичних змін в осіб. Як правило, однієї розмови буває цілком достатньо, щоб заспокоїти слухачів, які починають розуміти, що з ними не трапилося якоїсь особливої незрозумілої хвороби, а відбувається природна та оборотна фізіологічна реакція на ситуацію стресу.

У процесі розмови психолог повинен довести до слухачів, що існують досить прості та дієві методи та способи зняття зайвої нервово-психічної напруги: активна та пасивна м'язова релаксація, використання деяких фармакологічних препаратів та ін.

Тим не менш, для закріплення отриманого ефекту на завершальному етапі бесіди психологу доцільно аргументування довести (або спростувати) основні положення, пов'язані з поданням пацієнта про сутність тих чи інших питань, що стосуються хворобливих станів, і обов'язково постаратися вселити впевненість у благополучному результаті.

Способи швидкого зняття психоемоційної напруги

Перепочинок. Зазвичай, коли ми буваємо засмучені, то починаємо стримувати дихання. Вивільнення дихання – один із основних способів «викинути з голови».

Відкладіть убік всі проблеми, які вас турбують. Ви можете повернутися до них, коли побажаєте, але немає бід в тому, щоб дати собі перепочинок. Протягом трьох хвилин дихайте повільно, спокійно та глибоко. Можете навіть заплющити очі, якщо вам так більше

подобається. Якщо хочете, порухуйте до п'яти, поки робите вдих, і до семи, коли видихаєте. Уявіть, що, коли ви насолоджуєтесь цим глибоким неквапливим диханням, всі ваші занепокоєння і неприємності випаровуються.

Прості твердження. Повторення коротких тверджень дозволяє впоратися з емоційною напругою. Ось кілька прикладів:

- Зараз я почуваюся краще.
- Я можу повністю розслабитися, а потім швидко зібратися.
- Я можу керувати своїми внутрішніми відчуттями.
- Я впораюся з напругою в будь-який момент, коли забажаю.
- Життя надто коротке, щоб витрачати його на всякі

занепокоєння.

– Щоб не трапилося, я постараюся зробити все від мене залежне, щоб уникнути стресу.

– Внутрішньо я відчуваю, що в мене все буде гаразд.

Чарівне слово. Перериває автоматичний потік думок за допомогою заспокійливого слова чи фрази.

Виберіть прості слова типу: світ, відпочинок, спокій, заспокоїтись, врівноважений.

Заплющте очі і зосередьтеся. Повторюйте слово, фразу або рахуйте про себе протягом 60 секунд. Дихайте повільно та глибоко.

Дар музики. Музика активізує праву півкулю головного мозку та звільняє від занепокоєння та нав'язливих думок лівої півкулі.

Коли ви відчуваєте тиск, скажіть собі, що треба змінити темп. Відверніться від справ, щоб заповнити свідомість музикою. Через деякий час поверніться до своїх справ.

Зняття напруги у 12-ти точках. Декілька разів на день займайтеся наступними вправами. Почніть з плавного обертання очима – двічі в одному напрямку, а потім двічі – в іншому. Зафіксуйте свою увагу на віддаленому предметі, а потім переключіть його на предмет, розташований поблизу.

Після цього займіться щелепою і широко позіхніть кілька разів. Розслабте шию, спочатку похитавши головою, а потім покрутивши нею з боку на бік, підніміть плечі на рівні вух і повільно опустіть. Розслабте зап'ястя і ведіть ними. Стисніть і розтисніть кулаки, розслабляючи руки. Тепер зверніться до торсу. Зробіть три глибокі зітхання. Потім м'яко прогніться у хребті вперед-назад і з

боку в бік. Напружте і розслабте сідниці, а потім ікри ніг. Покрутіть ступнями, щоб розслабити кісточки. Стисніть пальці ніг таким чином, щоб ступні зігнулися вгору, повторіть три рази.

Дихання на рахунок 7–11. Допомагає зняти сильну фізичну напругу, не виходячи зі стресової ситуації.

Дихайте дуже повільно та глибоко, причому так, щоб увесь цикл дихання займав близько 20 секунд. Можливо, спочатку ви відчуєте скруту. Але не треба напружуватись. Дихайте до 7 при вдиху і до 11 при видиху.

Розминка. Спробуйте висловити свої почуття у фізичних вправах, зайнявшись гімнастикою чи аеробікою, танцюйте чи боріться із уявним противником. Навіть коротка активна дія (наприклад, кілька присідань) підніме ваш тонус та змінить настрій. Ефективна швидка ходьба, біг. При цьому, звичайно, подбайте про те, щоб не втомитися.

Самомасаж. Ви можете трохи помасажувати певні точки тіла. Натискайте не сильно, можна заплющити очі. Ось деякі з цих точок:

- Міжбрівна область: потріть це місце повільними круговими рухами.

- Задня частина ший: м'яко стисніть кілька разів однією рукою.

- Щелепа: потріть з обох боків місце, де закінчуються задні зуби.

- Плечі: масажуйте верхню частину плечей усіма п'ятьма пальцями.

- Ступні ніг: якщо Ви ходите магазинами, відпочиньте трохи і потріть ніючі ступні перед тим, як бігти далі.

Запитання до самого себе. Коли Ви підозрюєте, що перебільшуєте значення якоїсь проблеми, поставте собі такі питання:

- Це насправді така велика справа?

- Чи піддається ризику що-небудь по-справжньому важливе для Вас?

- Чи справді це гірше, ніж те, що було раніше?

- Чи здаватиметься це вам таким же важливим через два тижні?

- Чи варте це, щоб так переживати?

- Що найгірше може статися, і чи зможу я впоратися з цим?

Відвернення уваги. Це спосіб позитивного відволікання, який блокує стресові думки і почуття.

Протягом декількох хвилин сконцентруйте свою увагу на будь-якому нейтральному предметі.

Самосприйняття. Зупиніться на хвилину і подумайте про те, що Ви повинні подобатися і самому собі. Вимовте вголос або подумайте про себе: «Я дбаю про себе, мій добробут дуже важливий для мене. Я хочу підтримати себе і зробити все найкращим чином. Я хочу для себе по-справжньому гарного життя. Я завжди на своєму боці». Почуття власної підтримки посиляться, якщо Ви обіймете себе або просто стиснете руки, як би підкріплюючи цим схвалюючі слова.

Складіть список Ваших, безперечно, цінних якостей. Можна внести до нього і якісь із наведених нижче пунктів:

- Я дбаю про свою сім'ю.
- Я – добрий друг.
- Я досяг чого в житті.
- Я допомагаю людям.
- Я хочу досягти успіху.
- Я визнаю свої помилки.
- Я намагаюся вести себе інтелігентно.
- Я намагаюся не робити більше помилок, які робив раніше.
- Я досить привабливий.
- Я талановитий у деяких областях.
- Я намагаюся жити в моральній чистоті і бути добрим до людей.
- Я став краще розуміти себе.

Напишіть цей список на аркуші паперу і завжди носите його із собою. Коли Ви відчуєте себе пригнічено, дістаньте його та зосередьте увагу на своїх сильних сторонах. Наведіть приклади своєї позитивної поведінки. Ще краще, якщо розповісти їх уголос чи записати. Все це значно посилить Вашу упевненість у собі.

Висновки. Стрес співвідноситься із адаптацією до загрози, або, по-іншому, до певного виклику. У повсякденному житті говорять про стреси, наприклад, у зв'язку із складанням іспитів, із розривом стосунків або розлученням, із керуванням автомобіля в пробках або при спілкуванні з неприємними людьми. Вчені розуміють це поняття трохи по-іншому, як набір неврологічних та фізіологічних реакцій, які обговорюють якусь кінцеву адаптивну мету. Відповідь людини на такі

реакції зумовлює те, що вони викликають відчуття дистресу або еустресу.

Дані досліджень показують, що й люди інтерпретують подію як виклик, їх здоров'я не виявляється несприятливого впливу; коли ж вони бачать у ньому загрозу, це може несприятливим чином відбиватися на їхньому здоров'ї, призводити до розвитку психосоматичних реакцій.

Дослідження феноменів стресу є актуальною галуззю як для науки, так і для практики. Стрес є супутником у процесі постійної адаптації організму до будь-яких змін. Правильне розуміння позитивних та негативних сторін стресу, їх адекватне використання чи запобігання відіграють важливу роль у збереженні здоров'я людини, створення умов для реалізації її можливостей, ефективної діяльності. Крім того, активні методи психічної саморегуляції (такі як аутогенне тренування) є ефективними методами корекції стресових розладів, покращення функціонального стану організму, які благотворно впливають на самопочуття, активність, настрій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дідковська Л. І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 264 с.
2. Ерранс І. Таємниці рук. Хіромантія, хірологія : мова тіла. Шаманізм. Мудри. Зцілення. Ідентифікація та відбитки пальців. Ритуали. Київ : КМ Publishing, 2011. 192 с.
3. Завацька Н. Є. Організаційно-управлінські стреси: соціальнопсихологічний аспект. Луганськ: Ноулідж, 2014. 227 с.
4. Мірошниченко Н. В. Соматоформні розлади (клініка, діагностика, патогенетичні механізми, принципи відновлюючої терапії): [дис. ... д. мед. н.]. Харків, 2006. 385 с.
5. Основи загальної і медичної психології : [підручник ; за ред. І. С. Вітенка і О. С. Чабана]. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. 344 с.
6. Панок В. Г. Основи практичної психології: [підруч. ; вид. 2-ге, стереотип.]. Київ: Либідь, 2001. 536 с.
7. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: [навч. посіб.]. Київ: ІНКОС, 2002. 272 с.
8. Розов В. І. Адаптивні антистресові технології : [навч. посіб.]. Київ: Кондор, 2005. 278 с.
9. Татенко В. О. Психологія професіонала / Татенко В. О. // Створення системи забезпечення психологічної надійності персоналу. Організація та проведення психопрофілактичної роботи в

органах внутрішніх справ України : [матер. 1-го Всеукр. наук.-практ. семінару; за заг. ред. М. І. Ануфрієва]. Київ: КІВС, 2003. С. 22-30.

О. В. Комарова,
викладач української мови та літератури
(м. Хмельницький)

МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ В ПОЕЗІЯХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Відомо, що Україна для Тараса Шевченка була сенсом усього його життя, що за її щастя, волю, незалежність він «карався, мучився, але не кааявся».

Мета написання дослідження – проаналізувати мовний образ України, тобто з'ясувати ті мовні засоби, за допомогою яких поет зобразив милу його серцю Україну, на олтар якої він поклав усе своє життя.

Проаналізувавши поетичні твори, уміщені у першому томі повної збірки творів Тараса Шевченка в трьох томах, переконалися, що слово «Україна» в денотативному значенні, тобто як пряма назва країни, як позначення певного географічного поняття, вжите Т. Шевченком понад 70 разів. Загальновизнано, що слово – денотати позбавлені емоційно-експресивного забарвлення. Але власна назва – денотат «Україна» під геніальним пером Тараса Шевченка набула виразного емоційно-експресивного відтінку. Це досягнуто завдяки відповідним контекстам. У певних контекстах слово «Україна» набуває конотативного значення, властивого перифразі «рідний край», і протиставляється антоніму «чужина». Так у вірші «На вічну пам'ять Котляревському» поет леліє нездійсненну мрію: «Прилинь до мене хоть на одне слово Та про Україну мені заспівай, Нехай усміхнеться серце на чужині» [3, с. 31].

У посланні з Санкт-Петербурга 1840 року «Н. Маркевичу» знову ж таки протиставляється рідне і чуже: «Тепер лети в Україну – Тебе виглядають. Полетів би я з тобою, Та хто привітає? Я й тут чужий, одинокий, І на Україні я сирота, мій голубе, Як і на чужині» [3, с. 73-74].

Отже, денотат «Україна» набуває конотативного «прирощення» змісту завдяки контекстам, що мають структуру антитези – «Україна» – «чужина».

Проте такий стилістичний ефект досягається не тільки у зв'язку з функціонуванням антитези, побудованої на контекстуальних антонімах. Автор удається й до інших художньо-зображальних засобів. Так, до денотата «Україна» він додає епітети, виражені інтимізуючими займенниками: «наша Україна» [3, с. 36], «своя Україна» [3, с. 67], «бідна моя Україна» [3, с. 70], «із нашої України» [3, с. 181], «моя Україна» [3, с. 212], «на нашій Україні» [3, с. 345].

Наявні також інші характеристичні епітети, які виражають щирю любов поета до рідної країни. Так, винятково емоційно забарвлені так звані епітетні звернення: «Україно, Україно! Серце моє, ненько! Як згадаю твою долю, Заплаче серденько!» [3, с. 69]; «А ти, моя Україно, безталанна вдово, Я до тебе літатиму З хмари на розмову» [3, с. 212].

Емоційно й експресивно насажені також і постійні епітети до поняття «Україна». «З України далекої» [3, с. 290], «На Вкраїні милій» [3, с. 313], «Йй на нашій славній Україні» [3, с. 356], «По всій славній Україні» [3, с. 369].

Назва країни «Україна» неодноразово вжита у метонімічному значенні. Специфічною ознакою функціонування цього тропа у поетичному мовленні Тараса Шевченка є поєднання метонімії з іншими художньо-зображувальними засобами, що значною мірою інтенсифікує емоційність та експресивність вислову. Так, обурюючись наслідками гнобительської політики кріпосників, поет з гіркотою констатує, що Україна «Обідрана, сиротою Понад Дніпром плаче» [3, с. 65]. Тут метонімію «Україна плаче» поєднано з порівнянням «сиротою», вираженим орудним відмінком іменника, та з винятково точним епітетом «обідрана». У творі «Розрита могила» читаємо: «Світе тихий, краю милий, моя Україно! За що тебе сплюндровано, За що мамо, гинеш?» [3, с. 199]. У цих рядках метонімія «Україна гине» вжите разом з епітетними звертаннями «краю тихий», «краю милий» і порівнянням – прикладкою «мамо».

Нерідко мовний образ України твориться синтезом метонімії і антитези, яка ґрунтується на контекстуальних антонімах. Такий стилістичний прийом спостерігається передусім у сатиричних творах Тараса Шевченка. Наприклад, у поемі «Кавказ» актор звертається до

Якова де Бальмена, що загинув за недоброї пам'яті тодішній Кавказькій війні, з такими пристрасними словами: «І тебе загнали, мій друже єдиний, Мій Якове добрий! Не за Україну, А за її ката довелось пролити Кров добру, не чорну...» [3, с. 291]

Одним з найпоширеніших засобів творення мовного образу України Тарасом Шевченком є синекдоха, причому такий її різновид, як уживання частини для позначення цілого, в даному випадку – України.

Україна для Тараса Шевченка – це «вишневий сад зелений», «стеги» та «могили» [3, с. 35], «Січ», «могили» [3, с. 66], «стеги широкі, де повіє буйнесенький», «в широкім полі воля», «синє море», «там могила з буйним вітром розмовляють» [3, с. 74], це «Жовті Води» й «Рось зелена», «Корсунь старовинний, що сумує і не має з ким журбу поділити», це «Альта, що плаче» [1, с. 102-103], то «3 святими горами Дніпро» тощо.

Потужним емоційно-експресивним потенціалом насичені також метафори-символи, взяті Тарасом Шевченком безпосередньо з народного розмовного і поетичного мовлення і майстерно трансформовані при створенні контрастного мовного образу України. Так, рідна сторона асоціюється у поета з «тихим раєм»: «Подивіться на край тихий, На свою країну» [3, с. 238]. «Прийшли ксьондзи і запалили наш тихий рай» [3, с. 364].

Таким чином, слово «Україна» функціонує у поезії Тараса Шевченка як слово – денотат, яке у відповідних контекстах набуває конотативного значення «рідний край», «рідна земля», «мила сторона» і протиставляється «чужині», перетворюючись у зв'язку з цим у стилістично маркований елемент художнього мовлення.

Крім того, мовний образ України створений талановитим майстром слова таким тропами, як метонімія, синекдоха, метафора – символ, причому всі ці засоби художньої зображальності сполучені з іншими тропами та стилістичними фігурами, що свідчать про виняткову розмаїтість і синкретизм поетичної палітри митця і поліфонічність звучання його поетичного мовлення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондар М. Образ України в поезії Т.Г.Шевченка. *Вісник АН України*. 1993. № 6. С. 56-60.
2. Русанівський В. Шевченкове індивідуальне-авторське слововживання. *Слово і час*. 1990. № 11. С.

60-64. З. Шевченко Т.Г. Повна збірка творів : у 3 т. Київ, 1983. Т.1.
649 с.

О. В. Лоб,
викладач
(м. Хмельницький)

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Українська мова є неоціненним духовним багатством української національної спільноти та основою національної ідентичності особистості. Нація, народ, держава, національна свідомість, національна культура не можуть існувати без мови. Чим сильніша мова, тим могутніша нація, це ми розуміємо сьогодні, як ніколи. Сьогодні доречними є слова Л. Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову» та відомий вислів «чия мова – того й держава».

І. Огієнко визначав українську мову як вагомий чинник формування національної ідентичності особистості. «Пильнуйте ж виховувати такі потрібні для нації сильні характери, виховуючи дітей тільки рідною мовою. Особа, що не зросла на рідній мові, загублена для нації, бо ціле життя буде безбатченком, і справи рідної нації їй будуть чужі»

У вихованні свідомих громадян, представників української інтелігенції, майбутніх фахівців різних сфер життєдіяльності, які прагнуть добробуту для своєї країни, готові працювати заради її розвитку, здатні до самостійного мислення і прийняття виробничих та суспільно – політичних рішень, важлива роль покладається на вищі освітні заклади. Формуванню загальнокультурної компетенції у ВНЗ сприяє вивчення дисциплін суспільно-гуманітарного циклу. Здійснення будь-якої діяльності, соціальна взаємодія в усіх суспільних сферах неможливі без такої компетенції, як мовна, – рідномовна для взаємодії у національному середовищі та чужомовна для налагодження й підтримки міжнаціональних контактів.

Мова, будучи засобом спілкування, пізнання, обміну інформацією, передачі досвіду, виступає найбільш ефективним знаряддям набуття усіх суспільно значимих компетенцій, формування ціннісних орієнтацій студентів. Водночас мова як знакова система окремого суспільства є невід'ємною складовою нації, ознакою її самобутності, засобом державотворення, збереження й розвитку культури. В освітньо-виховному процесі мова виступає обов'язковою умовою розвитку інтелектуального, культурного й творчого потенціалу особистості, критерієм її соціалізації. Світогляд, загальна культура, моральність людини трансформуються в ході життєдіяльності в конкретні моделі поведінки й мовлення.

Розв'язанню проблем формування особистості й нації засобами мови присвячені праці науковців Г. Сковороди, М. Грушевського, І. Огієнка, Г. Ващенка, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Ідеї національного виховання є об'єктом уваги відомих сучасних учених О. Вишневського, М. Євтуха, В. Кузя, Ю. Руденка, З. Сергійчук, Б. Ступарика, П. Селігея тощо.

У питанні формування загальнокультурної компетенції вартими уваги є праці таких дослідників, як О. Столяренко, К. Кучина. Науковці Т. Гриценко, В. Кульчицький, О. Абрамчук, Т. Іванець сферою своїх наукових зацікавлень обрали вплив рідної мови на всебічне формування особистості.

Ціннісні орієнтації К. Кучина визначає як «структурні компоненти особистості, які є вихідними утвореннями для визначення мети активності і можуть бути подані як системи духовно-моральної саморегуляції особистості», і серед цінностей людського буття виділяє людські (соціальний захист, допомога, підтримка індивідуальності, творчого потенціалу), духовні (досвід людства у способах мислення), практичні (способи діяльності, освітньо-виховні системи), особистісні (індивідуальні особливості, власна життєтворчість).

О. Столяренко справедливо зауважує: «Навчальний заклад має фундаментальне значення для розвитку суспільства і моделює майбутнього громадянина, визначає його життєво важливі пріоритети й цінності» [9, с. 44]. Серед широкого арсеналу виховних засобів автор на чільне місце ставить спілкування: «Але наймогутнішим засобом виховання є спілкування, взаємодія з іншими. Для індивіда воно є надзвичайно важливою потребою.

Безперечно, мова як основний засіб спілкування виконує роль дієвого механізму всебічного впливу на особистість, оскільки є генетичним, культурним кодом нації, що не лише забезпечує комунікативний процес з метою соціальної взаємодії, але й відображає особливості глибинно-етнічного світосприйняття й оцінки явищ дійсності.

Слушною є думка Л. Плотникової про те, що «коли інша мова витісняє рідну, поступово відбувається відчуження від своїх предковічних джерел, а отже відчуженість від власної моралі, культури, історії, звичаїв, змінюються норми поведінки, мислення».

Поняття «мова» і «нація» є взаємопов'язаними. Мова виконує роль чинника національної консолідації, бере активну участь у процесах державотворення. «Кожен етнос, щоб збудувати повноцінну державу, має утвердити в довіллі оптимально вигідний для себе образ, що створюється через утвердження своїх етнічних цінностей — мови, традицій, історії, міфів, культу героїв», — констатує Л. Масенко [6, с. 41-42].

Сьогоднішню складну мовну ситуацію молода самостійна Україна отримала у спадок від попереднього тоталітарного режиму. Її проявами є мовні протистояння й конфлікти, агресивність у ставленні до україномовних громадян, самоприниження, що виникає внаслідок переходу у спілкуванні на мову соціальної групи задля уникнення психологічного бар'єру відчуття себе чужим.

О. Потебня порівнював мову із зором: «Подібно до того, як найменша зміна в будові ока і діяльності зорових нервів неодмінно дає інші сприйняття і цим впливає на все світоспоглядання людини, так кожна дрібниця в будові мови повинна давати без нашого відома свої особливі комбінації елементів думки. Вплив будь-якої дрібниці мови на думку свого роду єдиний і нічим незамінний»

Мовну свідомість П. Селігей трактує як таку, що «обіймає знання, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності», тобто є виявленням небайдужого ставлення до мови [8, с. 13]. У структурі мовної свідомості мовні знання передбачають уявлення про мову, її нормативно-граматичні закономірності; мовні почуття — емоційні реакції щодо мови: цікавість і байдужість, повага й зневага, любов і відраза, гордість за рідну мову й сором розмовляти нею, обурення у випадку утисків мови, почуття мовної зверхності чи меншовартості, відчуття належності до певної спільноти,

відповідальності за долю мови тощо; мовні оцінки – судження про стан і статус мови, шляхи її розвитку, правильну або неправильну мовну поведінку, норму у виборі мовних одиниць, оцінку засобів, які перебувають поза нормою; мовні настанови – бажання чи небажання вживати або опановувати мову, вдосконалювати свої знання, культуру мовлення, дбати про розвиток мови, розширювати сферу її застосування [8, с. 15-18].

Наявність позитивних чинників у ставленні до мови є ознакою розвитку високого рівня мовної свідомості. «Людина з високою мовною свідомістю – зріла мовна особистість. Їй властиве позитивне ставлення до мови, активна мовна позиція, загострене почуття відповідальності за мову» [8, с. 40]. Висока мовна свідомість засвідчує й високий загальний розвиток особистості – інтелігентність, освіченість, моральну стійкість.

Повсякчасне користування українською мовою вказує на життєве кредо особистості, а її мовна стійкість стає прикладом для наслідування. Людина з високою мовною свідомістю прагне створити навколо себе сприятливе мовне середовище, тому спонукає тих, хто її оточує, до певної мовної поведінки, утверджує ціннісні ознаки мови, плекає й захищає її самобутність і чистоту. Чітке усвідомлення своєї причетності до розвитку мови дає студентам поштовх до саморозвитку, виявлення бажання вдосконалювати мовні знання і навички, дбати про культуру мовлення й культуру поведінки, соціальної взаємодії загалом. Т. Гриценко, переконує, що: «Завдання викладачів – докласти максимум зусиль, щоб сформувати як соціальну, так і мовну особистість. Адже сьогодні кожному зрозуміло, що через мову молоді людини проявляється як її погляд на життя, так і її культура, ціннісні орієнтації [2, с. 162].

Історик А. Каппелер, пояснює, що нинішня ситуація, війна, безсумнівно, веде до зближення всіх українців із різних регіонів, мовних груп та політичних орієнтацій.

Німецький журналіст Флоріан Кулмас переконує, що мирне співіснування мовної різноманітності – це прийняття бажаного за дійсне. Насправді ж в Україні вирує мовна війна. З цим твердженням погоджується й іспанська журналістка Ірен Ларраз. Вона звертає увагу на те, що мова стала рушійною силою спротиву. Людей, які намагаються говорити українською, так сильно підтримують, що загалом менше критики за «недосконалу» чи змішану мову.

Ознаками низької культури мовлення студентів є суржик, слова-паразити, сленг, надмірне захоплення запозиченнями, недостатній словниковий запас і навіть вульгарщина. Ці симптоми не можуть не викликати занепокоєння. Подоланню негативних чинників мовлення сприяють заняття з української мови, консультаційна та індивідуальна робота. Ефективним засобом формування мовного чуття є виконання різноманітних завдань на виправлення мовних недоліків: русизмів, тавтології, порожніх слів, неточностей у використанні синонімів, паронімів, запозичених назв, неправильного перекладу, порушення логічної послідовності викладу. Спонукає до контролю мовної поведінки виявлення огріхів мовлення в одногрупників, укладання міні-словничків своїх типових мовних помилок.

Таким чином, виховання у студентів небайдужого ставлення до мови є одним із важелів виховання їх національної свідомості, відчуття етнічної належності, державної цілісності, поваги до культурних надбань і традицій українського народу. Зважаючи на негативні мовні тенденції, що проявляються в нашому суспільстві, актуальним є формування в молодого покоління відчуття відповідальності за власну мовну поведінку. Важливо переконувати нинішніх студентів, які незабаром поповнять лави фахівців різних суспільно- виробничих сфер, української інтелігенції, у необхідності дбати про культуру мовлення, вдосконалювати й збагачувати його, прищеплювати у молоді усвідомлення того, що культура мови – показник загальної культури, освіченості людини, її візитівка.

Без знання державної мови сьогодні неможливо стати повноцінним громадянином, патріотом України, високоінтелігентною людиною, політиком, державним діячем, кваліфікованим, конкурентоспроможним фахівцем у будьякій галузі виробництва. Головна вимога до навчання української мови у професійних навчальних закладах – це його професійна спрямованість, яка сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечити високий духовний, технологічний, матеріальний і культурний розвиток нашого суспільства.

Таким чином, рідна мова відіграє надзвичайно важливу роль у становленні особистості загалом та у професійному розвитку майбутнього фахівця зокрема, тому в професійних навчальних

зкладах значна увага повинна приділятися вивченню державної мови.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гриценко Т. Розвиток мовної особистості у технічних ВНЗ / Т. Гриценко // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах : Зб. наук. пр. Нац. авіаційного ун-ту. 2009. Вип. 17. С. 162-172.
2. Масенко Л. Т. Мова і свідомість / Л. Т. Масенко // Український смисл: науково-популярний лінгвокультурологічний щоквартальник. 2008. № 1-2. С. 38-54.
3. Селігей П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання / П. О. Селігей // НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.
4. Столяренко О. В. Пошук шляхів підвищення ефективності гуманістичного виховання молоді / О. В. Столяренко // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. Серія : педагогіка і психологія. 2014. Вип. 42. Ч. 2. С. 43-47.

К. П. Місюк,

*здобувачка вищої освіти
(м. Кам'нець-Подільський)*

СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ ЧОРНИЙ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Категорія кольору є об'єктивною якістю матеріального світу, а мовні знаки кодують поняття у найрізноманітнішу інформацію. Розуміння символіки та семантики кольору, а також зв'язок кольоропозначень з певними усталеними в культурі народу станами та поняттями дає підстави розглядати колороніми як концепти світогляду, що відображають національну картину світу. Колір виступає у ролі об'єктивної характеристики, моральної та естетичної категорії. На думку С. Якимової, вивчення символіки кольору є сферою дослідження досить різних галузей знань, таких як психологія, культурологія, лінгвістика, літературознавство, що визначає та підкреслює міждисциплінарний характер цього явища [2, с. 56]. Вивчення фразеологічних одиниць (ФО) є необхідною

складовою частиною дослідження лінгвоментальності певного народу.

Фразеологізми з елементами-колонорімами вживаються на позначення різних сторін діяльності людини, позитивних та негативних рис, ставлення людини до навколишньої дійсності та стану речей. Вони становлять значну кількість у словниковому складі англійської та української мов. Колоратив *чорний* поширений як у англійській, так і в українській мовах, проте має дещо різні відтінки значення, виступаючи у символічній функції. Оскільки цей колір має декілька значень, які відрізняються в цих двох культурах, фразеологічні одиниці, що містять назву цього кольору, можуть вживатися в різних контекстах. Це забарвлення переважно пов'язане з традиційною лексико-семантичною групою значень чорного кольору, а саме «зло, ганьба, нещастя, смерть, невизначеність, смуток, містика», тобто переважають негативні конотації.

Залежно від переосмислення, фразеологізми з компонентом *чорний* мають різний ступінь його перенесення на тло української мови. У фразеологізмах з компаративним забарвленням денотативне значення цього слова здебільшого зберігається. Саме використання лексеми *чорний* є частотним у компаративних зворотах типу укр.: *чорний як...*, англ.: *black as a...*. У таких фразеологізмах перший значущий компонент (колонорім), як правило, вживається в прямому значенні. Ядром такої порівняльної конструкції є лексема кольору, а варіативний компонент – субстантив відповідної семантики. Субстантив вказує на предмет, за яким чорний колір закріпився у свідомості носіїв мови. Компаратив, що містить вказівку на інший предмет чорного кольору (вугілля або сажа), – наявний у обох аналізованих мовах: англ.: *black as a coal; black as a sloe; black as soot*; укр.: *чорний як сажа* [3]. Окрім порівняння з вугіллям та сажею фразеологічним одиницям властиві компаративи подібної структури, де ядром виступають інші лексеми, що вказують на денотат, визначальною ознакою якого є чорний колір. Найпоширенішими є фразеологізми, де семантичним ядром виступає найменування птахів – галки і ворони: *black as a crow, black as a raven*; укр.: *чорний як ворона*.

В українській та англійській мовах також наявний компаратив укр.: *чорний як ніч*; англ.: *black as night; black as hell* (непроникна темрява) [3]. Тут йдеться не про наявність чорного кольору в природі,

не про колір як характерну ознаку певного предмета, а про розмежування понять «темне»/«світле».

Для кращого розуміння метафоричні фразеологічні одиниці розглядаються під кутом переносного значення. О. Назаренко зазначає, що національні особливості виявляються у специфічній образності фразеологізмів, яка виникає внаслідок оригінального поєднання понять, що створюється на основі постійних асоціативних реалій, тобто словесних образів-символів, які є результатом образного переосмислення предметів і явищ, які у результаті метафоризації, крім прямого значення, можуть уживатися переносно для позначення властивостей інших предметів та людських емоцій [1, с. 12]. Вони переносять денотативне значення одного слова на позначення іншого, яке асоціюється з ним на основі подібності. Так, семантика кольороназви виражається через ступінь переосмислення таких фразеологізмів.

У даному випадку лексема *чорний* має такі значення:

– gloomy, illegal (e.g. *black look* – несхвальний погляд, *black spot* – небезпечний район, *to look black* – мати нездоровий вигляд, *things look black* – погані справи);

– unlucky, heavy (e.g. a *black year* – нещасливий рік, *black day* – важкий день);

– bad, terrifying (e.g. *devil is not so black as he is painted* – не такий він вже поганий, як його зображують, *to paint something black* – показувати в поганому світлі, *to depict in black colors* – представляти в поганому світлі).

Колоронім *чорний* входить до складу багатьох інших термінів. Одні з них мають в своїй основі один і той самий колоронім в обох мовах, наприклад: *black box* – *чорна скринька*, інші позначають один і той самий денотат різними колоронімами: *black eye* – *синє око*, *синяк*. Денотативне значення колірною компонента переноситься на інший, який пов'язаний з першим за суміжністю, тобто уявлення про один об'єкт нерозривно пов'язане з уявленням про інший об'єкт.

Розвиток значення колороніма *чорний* можна спостерігати на прикладі термінів *чорний ринок* (незаконний). У обох порівнюваних мовах ці конотації можуть співпадати: *black market* – *чорний ринок*. Семантика українського виразу *чорна біржа* стає цілком зрозумілою при перекладі його англійською – *illegal exchange*, тобто в англійській

мові цей термін передається не через колоронім. І навпаки, термін *black economy* українською перекладається як *тіньова економіка*.

Проаналізувавши різні види фразеологічних одиниць, можна зробити висновок, що «чорний» колір виділяється різноманітністю значень. За цим кольором закріплені переважно негативні конотації, його можна зіставити з широким спектром семантичних та стилістичних аспектів. Непрямі значення лексеми *чорний*, у яких присутній компонент негативної оцінки, властиве обом розглянутим мовам. Наявність спільних значень пояснюється тим, що в мові відображається однаковий суспільний досвід. Тому колороніми, як мовні засоби, відображають ціннісні пріоритети та культурні стереотипи суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Назаренко О.В. Українська фразеологія як вираження національного менталітету. Дніпро, 2001. С. 10-15.
2. Якімова С. Е. Символіка позначення кольору в іспанському та українському художньому текстах. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. № 3. С. 245–252.
3. The Free Dictionary. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/black>.

Є. О. Нетеча,
здобувачка вищої освіти 4 курсу
(м. Кам'янець-Подільський)

АДАПТАЦІЯ АНГЛОМОВНОЇ РЕКЛАМИ ПАРФУМІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ МЕНТАЛЬНИХ КОДІВ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Національна та міжнародна взаємодія в перекладі викликає труднощі, з якими перекладач може зіткнутися у своїй діяльності. Аналіз наявної літератури свідчить про те, що під час перекладу рекламних текстів не повною мірою враховуються специфічні мовні особливості, а головне – особлива комунікативна спрямованість рекламних повідомлень, що передавала б ментальні особливості нації.

До тепер одним із найважчих залишається питання про те, як передати словами відчуття запаху. У зв'язку із цим варто звернути особливу увагу на рекламу парфумів. Аби залучити покупця до рекламного діалогу маркетолог намагається переконати в необхідності товару, а також формує певну цільову аудиторію, для якої призначений товар.

Мовою реклами цікавилися багато вчених-лінгвістів: і як засобом маніпулювання суспільною свідомістю (К.В. Нікітіна, Е.С. Попова), і як функціонально спеціалізованим феноменом (Т.Н. Лівшиць, О.В. Андерсон), і як вербальним і паралінгвістичним засобом (С.А. Корочкова, А.В. Волосних).

Глобалізаційні процеси, які знаходять своє відбиття в рекламних текстах через повтор структурно-композиційної будови тексту та стереотипне вживання мовних засобів впливу, забезпечують залучення індивідуального реципієнта до світового суспільства [1, с. 6-9]. Проте не слід забувати, що таким чином при неадекватному перекладі може зникнути особливий образ, притаманний тому чи іншому менталітету.

Цей образ впливає на свідомість покупця, створюючи певну необхідність, при якій він/вона охоче купить продукт. І мова тут виступає як спосіб донесення ідеї про придбання певного товару [3].

У науковій літературі описується така узагальнена структурна модель факторів, що впливають на ментальність та її образи: рівень соціально-економічного розвитку суспільства; соціально-демографічний статус і фізичне здоров'я населення; соціально-психологічні властивості людей; творчі здібності людей [2, с. 58]. У своїй роботі перекладач повинен враховувати усі ці особливості реципієнта. Так, Я. С. Калакура та М. О. Юрій до українських ментальних кодів віднесли:

- трепетне ставлення до землі, як до живої істоти;
- цінність свободи, спільність роду, родини;
- індивідуальність;
- перевага емоційної складової, так званий архетип «серця» та «кохання» [8, с. 206-208].

Щільно пов'язаною з ментальними кодами є й мова. Мова як національний генетичний код віддзеркалює національну психологію мислення, через яку можна проникнути в глибинні риси національної ментальності, можна вплинути на перцепцію національного

споживача. При цьому слово виступає не лише мовним засобом, а й принципом мовної свідомості нації. Виявляючись певною мірою універсальним способом світосприйняття, мова у кожного народу має національну специфіку.

Тож коли йдеться про рекламний дискурс, окрім прагматичних, семантичних, граматичних і психологічних чинників, враховуються також соціокультурні соціолінгвістичні фактори [3, с. 83–84]. Окрім того необхідно враховувати специфічність культури, художні прийоми, що відображають задумані емоції, образи, які мають особливе значення в символічній культурі (метафори, символи, знаки), соціальні символи, що відображають образ особи або персонажа, що представляє продукт.

Тематика реклами також впливає на стиль рекламного тексту. Наприклад, стиль реклами парфумів завжди вишуканий і експресивний: *«M's for a moment you'll never forget, for days marvelous with flowers and laughter. For nights magical with means and old promises. "M" Fragrances by Henry C. Munnier. It's Magic»* [4, 48]. У перекладі це звучить так: «З букви М починається момент, який ти ніколи не забудеш, чудові дні, наповнені квітами і сміхом, хвилююча магія старих обіцянок, М – це парфумерія від Генрі С. Мюннер. Це магія». Так, англійські слова, що починалися на літеру «м», були перекладені українською як «магія, момент», також відчутно цей звук у словах «сміхом, квітами, парфумерія». Незважаючи на те, що переклад не копіює оригінал, він зберігає ефект алітерації, стиль, сюжет і посил реклами.

Іноді в перекладі може бути втрачена гра слів, але все звучить досить унікально та привабливо. Наприклад, компанія Jean Patou для реклами своїх парфумів «Joy», враховуючи бажання жінок бути неповторними, створила чудовий слоган: *«Joy – the costliest perfume in the world»* [5]. Українською це було перекладено, як: «Джой – найдорожчий запах у світі». Складається враження, що перекладач застосував простий прийом трансформації, і це вийшло привабливо. Із таким перекладом та слоганом реклама буде мати глобальний вплив, адже фокусується не на конкретній особливості, а враховує почуття більшості жінок – бути дорогінінними.

Парфуми Nina Ricci з назвою «Nina» і слоганом: *«Nina is cheerful, sensual, exceptional. Quite in the style of Ricci»* [6] при виході в продаж в Україні отримали такий переклад «Ніна – весела, почуттєва,

виняткова. Цілком у стилі Річчі». Перекладачеві вдалося зберегти стиль, організацію, структуру, проте використано заміну частин мови: «цілком» – тут як звичне, притаманне українській мові слово, що вже майже стало сленговим.

Крім того переклад англomовних рекламних текстів парфумів виконує функції, пов'язані не лише з мовним, а й з культурно-історичним, ментальним, концептуальним рівнем, збереженням його образу та ідеї.

Як приклад, «Любовна трилогія» Ейвон англійською мовою: «*TODAY – love is in the air; Love can't wait until TOMORROW; Love for now and ALWAYS*» [7]. Створюючи український відповідник, перекладач використав вільний переклад та перефразував гасло на: «Кохання – це перша зустріч; Кохання – це довгоочікуване зізнання; Кохання – це разом назавжди». Тож ключовий момент в англomовній рекламі – таймлайн: «сьогодні, завтра, завжди» перетворився на три визначення кохання українською мовою, що матиме більший ефект на споживача, адже це одне із ключових понять в українських ментальних кодах.

Щодо назви парфумів, то вони здебільшого подаються у двох варіантах – англійською та українською. В останньому випадку створюються своєрідні тематичні групи, які роблять назви окремих серій виробів більш виразними та привабливими (це зумовлено західно- та східнослов'янським світоглядом, перший з яких більш раціональний, а другий – емоційний).

У висновку зазначимо, що найважливішим завданням перекладача рекламних текстів є вміння враховувати культурні, лінгвістичні, стилістичні (лаконізм, ясність, доступність; оригінальність висловлювання; літературний і вишуканий стиль) особливості рекламного тексту задля того, аби перекладений текст був зрозумілий українським споживачам.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ахмедова Л. С., Станкевич О. І. Лінгвістичні засоби спонукання в англomовних текстах реклами. Збірник матеріалів підсумкової наукової конференції студентів та викладачів ДНУ ім. О. Гончара «Філологічні науки». Ч. 1. Дніпро : Акцент, 2017. 408 с.
2. Додонов Р.Д., Ігнатов В.О., Моїсєєв І.К. Феномен нації: основи життєдіяльності ; За ред. Попова Б. В. Київ.: Товариство «Знання»,

1998. 264 с. 3. Бондаренко. О. М. Особливості перекладу рекламних текстів (стилістичний аспект). Наукові праці історичного факультету ЗДУ. Запоріжжя : Просвіта, 2007. 90 с. 4. Mokshantsev, R.I. Psychology of advertising.: Infra-M, 2002. 141 p. 5. Jean Patou «Joy» Official website URL: <https://www.leparfumier.com/en/jean-patou-joy-forever-for-women-eau-de-parfum.html>. 6. Nina Ricci «Nina» Official website URL: <https://www.ninaricci.com/> 7. Avon's "Love trilogy". Avon official website URL: <https://www.fragrantica.com/perfume/Avon/Today-808.html> 8. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ю. Ментальний вимір української цивілізації. Київ : Генеза, 2017, 560 с.

С. М. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

АНГЛІЙСЬКОМОВНА РЕКЛАМА

Останнім часом реклама стала одним із важливих соціоетичних елементів суспільного життя та видів комунікації. Високий рівень розвитку промисловості у світі, міждержавні торговельні та економічні зв'язки, вдосконалення засобів масової інформації призвели до зростання ролі рекламної діяльності [2].

Для сприяння орієнтації адресата в потрібному для рекламодавця напрямі, для переконання купити рекламовану продукцію, вона романтизується засобами стилістики як у вербальній, так і у зображувальній формі.

Властивими рисами і в англійськомовному дискурсі є прагнення до переконливого обґрунтування переваг рекламованих товарів і послуг, аргументованість викладу, логіка та професійні знання адресата, незначною мірою емоційний вплив на нього.

Рекламний текст є основною комунікативною єдністю, метою якої є інформування адресата про наявність певного товару чи послуги на ринку споживачів та переконання його у придбанні товару чи послуги.

Дослідивши рекламний текст, ми можемо його умовно поділити на 3 основні частини:

- 1) слоган;
- 2) заголовок;
- 3) основний рекламний текст;

Заголовок – найважливіша вербальна частина реклами. Звичайно, у ньому виражається суть рекламного звертання та основний рекламний аргумент. За даними досліджень, близько 80% читачів, прочитавши заголовок, не читають основний рекламний текст [3]. Відомо, що мета рекламного заголовку полягає в тому, щоб привернути увагу аудиторії і викликати інтерес до рекламованого товару або послуги. Рекламний заголовок повинен містити рекламне звернення і головний рекламний аргумент, що згодом розвивається в основному рекламному тексті.

Можна помітити, що слоган дещо подібний до рекламного заголовку, але слоган і рекламний заголовок є різними елементами реклами. Мабуть, найголовнішою характеристикою слогана (яка не стосується жодного з інших елементів реклами, за винятком назви торговельної марки) – це те, що він відбиває сутність, філософію фірми, її корпоративну політику в різних галузях.

Предмет реклами також впливає на стиль рекламного тексту. Рекламний текст намагається передати властивості рекламованого продукту як за допомогою образів, так і за допомогою мови. Тому відтворення рекламного тексту в міжмовній комунікації здебільшого означає творчий пошук у цільовій мові таких виражальних засобів, які б справляли на аудиторію відповідний ефект. Тут стане у нагоді так званий культурний чинник [1]. Наприклад, у англійськомовній рекламі дорогих парфумів її стиль завжди вишуканий і виразний, дещо романтичний – розглядається як найкращий подарунок коханій, нареченій або дружині.

Для багатьох практиків рекламної діяльності текст іноземної мови служить тільки засобом для розуміння ідеї рекламованого продукту, сам же текст часто пишеться заново мовою країни споживача, враховуючи особливості його національної специфіки. Наприклад, Мак-Дональдс має різну рекламу для різних країн. Для Саудівської Аравії це золота рибка, яка плаває в бургері, заповненому водою [3].

Так, для кожного з національних ринків, на які реклама виходить зі своєю продукцією, враховуються лінгвоетнічні та лінгвокультурні чинники, розроблені компанією-виробником

(крескультурний метод). Саме у цей спосіб здійснюється просування таких торгівельних марок, як «General Motors», «Volkswagen», «Lux». Інший метод (глобальний) полягає у використанні єдиного образу, єдиного салогану, єдиного рекламного повідомлення для будь-якого ринку у світі. Це рекламна стратегія «Kodak», «Levi's», «Coca-cola», «Benetton» [1].

Рекламодавці іноді використовують текст іншої мови із метою залучити увагу. Використання слів з іншої мови порушує граматичні норми читача, саме тому і привертає увагу й стає частиною «візуального оформлення» поряд з кольором і зображенням. Але іноземний текст може також викликати порушення комунікації, якщо слова незрозумілі.

Для рекламних текстів характерними виявилися різні види скорочень, наявність цифр і математичних знаків, що мають різне семантичне навантаження, стилістична графіка. Остання в англійськомовній рекламі може відтворювати певний інтонаційний контур висловлювання, надаючи йому особливої виразності та розмовної експресивності. Саме такий прийом зустрічаємо у рекламі фенів та іншого перукарського приладдя фірми *Conair*, розміщеної на фоні фотографії перукарського салону, в якому користуються виробами цієї фірми [1]. Нерідко використовується фігурна графіка, експресивність якої є наслідком поєднання вербальної семантики із зображувальною.

Найуживанішими стилістичними прийомами англійськомовної реклами є: гіперболізація, візуальні та вербальні метафори, фонетичні та графічні виражальні засоби, епітети, конвергенція, алюзія, персоніфікація, художнє порівняння, прислів'я, приказки, афоризми, цитати, зевгма, гра слів, алітерація, паронімія, градація.

Після проаналізованого можна дійти висновку, що прагматична функція реклами полягає у тому, щоб унаслідок передачі інформації вплинути на адресата реклами (споживача), посприяти його орієнтації у напрямку, необхідному рекламодавцю. Чому і сприяють стилістичні та інші методи, перераховані у статті.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів вищих

навчальних закладів. Вінниця: Нова Книга, 2005. С. 114-133. 2. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту : Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. С. 352-373. 3. Короткий курс лекцій з дисципліни «Основи реклами». Studme. Com. Ua. URL : https://studme.com.ua/1427040610269/marketing/ispolzovanie_teoriy_motivatsiy_potrebnostey_sovremennoy_reklame.htm.

В. В. Олійник,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ТВОРЧА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ

*«Святість життя полягає в робленні добра людям»
Григорій Сковорода*

Григорій Савич Сковорода був унікальною постаттю. Нині він для нас є символом міцності духу і незламності. Його трактати і сьогодні надихають на незнищенність українського вільного духу.

На нашу думку, науковці все частіше звертаються до творчої спадщини Григорія Сковорода. Сковорода, як творець, був досить різноплановим. Окрім трактатів, притч та діалогів, він писав поезію і байки, але навіть літературна творчість глибоко насичена філософськими ідеями.

Зазначимо, що вивченням творчої спадщини мандрівного українського філософа займається спеціальний науковий напрям – скворородинознавство. В Україні видано бібліографічні покажчики, проводяться конференції, читання та інші наукові заходи, присвячені його творчості. Цьогоріч у Хмельницькому інституті МАУП відбулися Сковородинські читання.

Розкриємо окремі біографічні відомості про письменника. Втративши батьків ще замолоду, не маючи статків, Сковорода вважав своєю домівкою всю Україну. Навіть, вибір способу життя Сковородою вказує на його близькість до українських народних

традицій, козацьких військових походів, чумацьких степових переходів. Так Сковорода стає мандрівним філософом. Упродовж 25 років мандрував по Харківщині, жив по селах, поширював свої погляди серед людей, складав вірші, байки, притчі, філософські твори. Думки Г. Сковороди поширились по всій Україні та поза нею. Псалми Сковороди співали в церквах, пісні співали сліпці, а «Всякому городу нрав і права» та «Ой, ти птичко жолтобока» вже за життя мислителя стали досить відомими та майже народними піснями [1].

Підкреслимо, що твори Сковороди за життя не друкувались, оскільки тодішня цензура знайшла їх «противними Святому Писанію і образливими для чернецтва». Вихований у дусі філософсько-релігійного навчання, Сковорода повставав проти мертвої церковної схоластики, спираючись у своїй філософії на Біблію. Сковорода повчав, що царство людини знаходиться всередині неї і: «Святість життя полягає в робленні добра людям» [1].

Сковорода обстоював права людської особистості в кожній людині. В одному своєму вірші, що має багатозначний заголовок лат. «De Libertate» («Про свободу») він писав тодішнім жаргоном: «Що є свобода? Добро в ній яке? Кажуть, неначе воно золотее?» [2].

Питання дружби, як джерело радощів, душевного здоров'я, порушено у творах письменника. Він наголошував, що вибирати друзів треба дуже обачно, оминаючи підлабузників і криводушних. Бо нерідко нещирі друзі залучають молоду людину до непомірності, спокушаючи запевненнями, що для чистого все чисте; у таких випадках треба рішуче побороти соромливість і твердо відмовити, а надалі і взагалі відмовитися від спілкування з такими людьми, – застерігав мислитель [2].

У його творах відображено проблему ставлення до життя. В одному з пізніших послань Сковорода розповідає про зустріч з ченцем, якого страшенно мучить демон печалі, і який звичайно називають бісом меланхолії. (...) Даючи поради цій людині, я сам ледве не пропав. (...) Дуже важливе значення має, з ким щоденно спілкуєшся і кого слухаєш [2].

Сковороду можна вважати зачинателем жанру байки, який набув широкого розвитку в українській літературі у ХІХ столітті. Байкам Сковороди притаманний глибокий зміст, про ідею байки він сказав так: «Байка тоді нікчемна та баб'яча, коли в простому та

чудному лушпинні своєму не ховає зерна істини». Сковорода вважав байку «мудрою іграшкою, яка приховує в собі внутрішню силу» [1].

Байки Григорія Сковороди зроблені у прозі, алегоричні образи птахів і звірів не завжди носять українські назви, багато з них взяті з Біблії або античної літератури. Людські персонажі є рідкісними, вони з'являються у таких творах, як «Старуха і Горщечник», «Вітер і Філософ».

Байки Григорія Сковороди літературознавці поділяють на 4 ідейно-тематичні групи:

- справжню цінність людини визначають не зовнішні якості, а внутрішні (розум, милосердя, великодушність, справедливість). Байки: «Голова і Тулуб», «Ворона і Чиж», «Жайворонки», «Баба і Гончар»;

- тема «сродної» праці (що відповідає природним здібностям і схильностям людини). Єдине джерело добра – праця. Байки: «Брусok і Ніж», «Орел і Черепаха», «Собака і Кобила», «Бджола і Шершень»;

- викриття згубних для людини прагнень і пристрастей (прагнення до знатності та багатства). Байки: «Жаби», «Чиж і Щиглик», «Щука і Рак», «Мураха і Свиня»;

- ушляхення дружби та розуму. Байки: «Пес і Вовк», «Собаки» [2].

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики, його літературна творчість, у якій все сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили аналіз мудрості книжної і народної.

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами: світ ловив мене, та не впіймав; сродна праця; всякому городу нрав і права; сад божественних пісень; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестав вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську; не за обличчя судить, а за серце; нова людина має і мову нову; життя наше – це подорож, а дружня бесіда – візок, що полегшує мандрівникові дорогу [3].

Сковорода розглядав систему буття як три світи: великий світ – макрокосм, малий світик, як він сам це називав, людини – мікрокосм, і символічний світ Біблії. Усі ці світи мають дві натури – видиму і невидиму. Єдиний стрижень, що об'єднує його вчення, – це Бог. Щоб пізнати світ, людина, на думку Сковорода, має пізнати себе, відкрити свою невидиму природу, істинну людину, що прихована у зовнішній видимій оболонці. Пізнавши себе, людина зрозуміє, до якої діяльності схильна і зможе взятися за неї, щоб досягти щастя, а разом принести користь соціуму [3].

Отже, протягом усього життя Сковорода удосконалював і переписував свої твори. Григорій Сковорода мав величезний вплив на своїх сучасників і на даліше українське громадянство своєю етичною наукою, а головне – своїм життям. У його житті слово ніколи не розходилося з ділом, а його вчення було в повній згоді з його життям.

Список використаних джерел та літератури:

1. Григорій Савич Сковорода [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6028>.
2. Григорій Сковорода [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.writers.in.ua/writer/grygoriy-skovoroda/>
3. Сковорода – порогова постать сучасної української культури [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uchoose.info/skovoroda-porogova-postat-suchasnoyi-ukrayinskoyi-kultury/>

О. С. Підгорна,

студентка 1 курсу

(м. Кам'янець-Подільський)

Науковий керівник: М. І. Колісник,

*викладач української та англійської мов
циклової комісії соціально-гуманітарних і*

фундаментальних дисциплін

(м. Кам'янець-Подільський)

ФІЛОЛОГІЯ ЯК МИСТЕЦТВО РОЗУМІННЯ

Філологія (від грец. «любов до слова») – це сукупність наук, які вивчають культуру народу, виражену у мові та літературній творчості.

Філологи – це люди, які досконало володіють мовою, без порушень літературних та розмовних норм.

Лінгвістика не завжди належить до філології: по-перше, вона не обов'язково досліджує тексти, по-друге, не завжди зачіпає культурологічну сторону питання. Для лінгвістики наближення до точних наук є більш характерним, ніж для інших дисциплін, які традиційно належать до філології.

У словнику Даля «філологія» тлумачиться як наука чи вивчення древніх, мертвих мов; вивчення живих мов: лінгвістика.

Як наука філологія виникла у XVII–XVIII столітті, і тоді була дуже тісно пов'язана з давньою культурою: мовою, літературою, історією, філософією і мистецтвом. На сьогоднішній день філологія є комплексною гуманітарною наукою. Вона включає у себе таку важливу галузь знань, як культура мови, яка досягла високого рівня розвитку, адже жодна нація світу не може називатися «нацією» без рідної мови та культури відповідно. Так само філологія включає в себе такі самостійні науки, як мовознавство, літературознавство, етнографія, фольклористика.

Від правильної побудови речення залежить те, наскільки буде зрозуміла мова людини. Від дрібних неточностей, грубих помилок і незграбних фраз до формування мовних норм – все це на практиці і є головною суттю поняття «філологія».

Суттєві та глибокі зміни в політичному, економічному та культурному житті суспільства, викликали серйозні перетворення мовної комунікації.

У суспільстві виникає розуміння того, що світом володіє той, хто володіє інформацією, а в житті успішний той, хто успішний у процесі комунікації. Більше того, події останніх років ще раз підтверджують істину: вирішувати будь-які проблеми, на всіх рівнях можна тільки за допомогою слова – через спілкування. Проблема розуміння актуальна як ніколи. Це означає пріоритет комунікації та розвиток уявлення про те, що домагатися розуміння та згоди можна лише через спілкування, а для успіху в житті необхідно бути грамотним у комунікаційному плані [2, с. 43].

Українська система гуманітарної освіти відреагувала на ці зміни: в освітні стандарти, на наш погляд, дуже вчасно були введені нові загальноосвітні філологічні дисципліни.

Саме філологія як вчення про слово своєю метою має вирішення глобальної проблеми – проблеми розуміння [3, с. 28]. Тільки увага до слова, дбайливе щодо нього ставлення є суттю філології, що, зрештою, сприяє вирішенню усіх конфліктів, суперечок.

Розуміння того, що відбувається поворот філологічних наук до проблем комунікації, висування її до основних понять філології допомагає студентам усвідомити цілісність філології як сукупності наук, побачити інтегративні процеси у сучасній філології. Єдність філології передбачає звернення до основ таких комунікативно орієнтованих наукових дисциплін, як теорія тексту, текстологія, риторика, стилістика тощо.

Важливим є й усвідомлення того, що змінюється вигляд і самої комунікації. Для філології процес спілкування вже не тільки і не стільки є передачею інформації від суб'єкта до об'єкта, а, принаймні, взаємодією суб'єктів, спрямоване на досягнення розуміння і згоди або на пошук шляхів досягнення цих самих розуміння і згоди.

Список використаних джерел та літератури:

1. Юрій М. Етногенез та менталітет українського народу. Київ: Либідь, 1997. 235 с.
2. Мітрашевська О. Україна без українців?! / *Слово Просвіти*. 2007. Ч. 8. 22–28 лют. С. 3.
3. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. Київ, 2000. С. 78–84.

Любов СЕРДУНИЧ,
ВТ «Просвіта» імени Т. Шевченка, НСКУ, НСЖУ, НСПУ,
(смт Стара Синява, Хмельниччина)

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ... ЯК НАС ПРИМЕНШЕНО ЦИМ Т. ЗВ. «СВЯТОМ»!

Звісно, добре, що є таке свято, то хоча б у цей день ми приділяємо увагу українській мові, проте... Мабуть, комусь дуже хотілося, щоб ми почали свою історію не раніше, як із XII століття. Чому таке враження? Бо ж *не Нестор-літописець дав нам письмо! Українська писемність виникла задовго до IX століття. Але нас примениують, нам скорочують нашу історію!* Тому не до привітань, бо як із таким вітати, як миритись із таким применшенням?..

Однак... **День української писемності та мови** – це свято розвитку державної мови, яке щороку відзначається в Україні 9 листопада. За православним календарем – це «день вшанування пам'яті Нестора-літописця, послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія» (цитата з Вікіпедії). А втім, дозволю собі виправити помилки у цьому реченні, вжитому в багатьох джерелах та документах, і просто відредагую: «...вшанування **пам'яті про Нестора-літописця: послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія**» [1]. (Вікіпедію пишуть люди, які теж помиляються або й не знають правил граматики, особливо змін, введених 2019 року). Це – граматичні помилки, і їх – 4. Проте є в цьому вікіпедійному реченні й «грубі» фактичні помилки, якими весь український нарід (і не лише український!) введено в оману.

Чому так сталося? Згадаймо. Свято встановлено 9 листопада 1997 року, коли Президент України Л. Кучма на підтримку ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови видав Указ № 1241/97 «Про День української писемності та мови» [2]. І, варто визнати, на той час (перші роки нашої незалежності) це було наче й доцільно і віталось. Однак...

Ми ростемо, розвиваємось, пізнаємо те, що імперсько-совєтська система приховувала від нас довгі роки. За 30 років незалежності ми дізналися багато нового про нашу минувшину, і

тому думка, що писемність дав нам Нестор, – сьогодні видається дуже хибною. Мало того! Хто цікавиться історією, той уже з упевненістю може сказати, що і мову, й писемність ми мали задовго до Нестора-літописця. І цьому є багато підтверджень. Зокрема, й у дослідницькому виданні Віктора Кирунчика, **«ТАЄМНИЦІ МАТРИЦІ УКРІВ-РУСІВ»** (Науково-інтелектуальна міфосистема). К.: ФОП Стебеляк, 2013. 544 с.) [3]. Послугуватимуся сьогодні лише його працею. Як приклади, наведу лише самі цитати, без коментарів.

«У Білояра було 7 братів і 5 сестер, серед яких найвідоміші: Златогор, Либідь, Кий відважний... Саме спадкоємець Златогора **скіфський мудрець Етік передав кланові волхвів Ди-гу (Ди-гі) «слов'янську абетку», яка через віки потрапила до рук монахів-християн Кирила і Мефодія!»** [4, с. 289].

«Академічна історія – не просто дуже умовний факт. Все (як завжди) зводиться до питання віри, яка, у свою чергу, виникає з «духовного нутра» кожного, генетичної пам'яті. Звичайно, необхідні ключі, правильні форми сприйняття. Один з таких ключів, як не дивно – **українська лінгвістика, українська мова**. Нині виявляється, що мова стає найбільш «страшним» свідком історії, **недаремно панувало (і панує) прямо-таки навіжене бажання знищити її**. І, зауважте, не в усіх, а лише у... Ви їх «мир» пізнаєте духом, на демонстраціях» (с. 307). Які злободенні слова! Зауважу: книга вийшла 2013 року, до війни...

«Великоруський народ ніколи не мав родинного коріння з українським. Він утворений на базі фінських племен, змішаних з болгарським і тюркським етносами. Не було й переміщення слов'янських племен із басейну Дніпро – Дністер в райони Оки, Мещери, Верхньої Волги. В'ятичі – не слов'янські племена» (с. 309).

«Брахман індус твердить, що **санскрит прийшов з України і найбільш споріднений з українською мовою**» (с. 322).

«Ведичний санскрит вважали священним письмом волхвів-брахманів, послідовників Рами. Своєрідний тайнопис. За даними індійських Вед, **брахмани почали їх вести»** десь із середини 5-го тисячоліття до н. е. Є там і глобальна інформація: **самостворення Всесвіту почалося 4 млрд 320 млн років тому, що повністю узгоджується із сучасними науковими даними**» (с. 326).

«У німецькій мові збереглася назва «венди», якою позначають сукупно слов'ян. Венеція (італійське місто) так і названа тому, що її заснували венеди (етруски)» (с. 327).

*«Гряде новий, стократ привабливіший звичай
Старому, бусурманському, на зміну.
Там мова тішить слух, там Борисфенів край
Початок здвигам покладе, злама рутину»
(Нострадамус, III, 95).*

«Найдавнішими проявами письма нашої мови можна вважати знайдені глиняні таблички у декількох інгульських похованнях району Великого Каменя, а коли з'ясувалося, що знайдене письмо пов'язане фонетично з сензаром (попередник санскриту), то стало зрозуміло, що укрівська (українська) мова – одна із найдревніших, і це значить, що ми – автохтони. Відомо й те, що так звана «черняхівська культура» – територія Скіфії-Скитії, мала древнє письмо, в якому нараховано понад 100 знаків, про нього згадував ще болгарський чорноризець-монах Храбр (відбірний воїн) у II ст. н. е. Він у своїй праці «Про письмо» вказує, що слов'яни писали римським і грецьким письмом у побуті, але мали алфавіт і своє «*старе, священне письмо*», яке було «*в тайні*». Це було книжне письмо власовиця (або курилиця). Курилицею воно називалося тому, що на березових дощечках розігрітим або розжареним вістрям волхви *викурювали* (випалювали) письмо. Щоправда, це не буквене письмо, а поскладове. Знаки були названі «риси-ризи, тому що писані різами («черты-ризы моск.». Вважають, що ханаанці, які в той час жили на землях Сирії, Лівану, офіційно отримали «алфавітне» письмо у 2000 році до Р. Х. і що їхній алфавіт схожий на фінікійський (гіксікський). ...Це письмо, назване за формою «*лінійне письмо В*», співпадає з письмом гротів Великого Каменя (*власовицею*) і Велесової книги, але за визначенням виразно древніше за ханаанське! Тобто є всі підстави вважати, що материнською мовою ханаанського письма було «*лінійне письмо В*»!

Є й побічні, незалежні підтвердження: напр., академік А. Потебня стверджує, що **алфавіт ханаанців дуже схожий на власовицю вигляду 863 року н. е.** Навіть московинський письменник А. Кондратов стверджував, що **рідною для шумерів мовою треба вважати українську!** Навів прямі приклади: *впертий-упертий, хвала-ухвала, згода-угода, вар-узвар, щелина-ущелина, лов-улов, ткнути-уткнути, мліти-умліти, тома-втома, вуста-уста, ява-уява, спіх-успіх, країна-Україна, відерце, барильце, сито...*». О. Пріцак (науковець-сходознавець) пише про знайдений ним в одному з

каїрських архівів
лист київських
купців, які
пишуть у
хазарський
каганат:
«Спілкуємося ми
київською
мовою,
ханаанською!...»
(с. 358 – 359).

Кирилиця			Руни		Кирилиця			Руни	
Кирилиця	Підписана Руна	Кирилиця	Кирилиця	Кирилиця	Кирилиця	Підписана Руна	Кирилиця	Кирилиця	Кирилиця
А	Аз	[a]	†	Ф	Ферт	[f]	Ф		
Б	Бук	[b]	Ѹ	Х	Хер	[x]	Ѹ		
В	Вед	[v]	Ѻ	Ц	От [Ometz]	[o]	Ѻ		
Г	Глагол	[g]	Ѡ	Ч	Час	[tʃ]	Ѡ		
Д	Добро	[d]	Ѣ	Ш	Черп	[tʃ]	Ѣ		
Е	Есть	[e]	Ѥ	Щ	Ша	[ʃ]	Ѥ		
Ж	Живити	[ʒ]	Ѧ	Ъ	Ша	[ʃ]	Ѧ		
З	Зело	[z]	Ѣ	Ы	Ер	[y]	Ѣ		
И	Иже	[i]	Ѥ	Ь	Ер	[j]	Ѥ		
Й	Иже	[j]	Ѧ	Я	Ять	[j]	Ѧ		
К	Како	[k]	Ѣ	Ѧ	-	[y]	Ѣ		
Л	Лод	[l]	Ѣ	Ѧ	-	[y]	Ѣ		
М	Милосте	[m]	Ѣ	Ѧ	Юс милосте	[j]	Ѣ		
Н	Наш	[n]	Ѣ	Ѧ	-	[y]	Ѣ		
О	Он	[o]	Ѣ	Ѧ	Юс боладон	[j]	Ѣ		
П	Полой	[p]	Ѣ	Ѧ	-	[y]	Ѣ		
Р	Рек	[r]	Ѣ	Ѧ	Кл	[k]	Ѣ		
С	Слово	[s]	Ѣ	Ѧ	Пл	[p]	Ѣ		
Т	Твердо	[t]	Ѣ	Ѧ	Фл	[f]	Ѣ		
У	Уа	[u]	Ѣ	Ѧ	Ижеца	[j]	Ѣ		

– древнє клинописне письмо наших пращурів» [5, с. 359].

«Схожі підтвердження виникають несподівано у різних місцях: зовсім недавно неподалік Афін археологи відкопали глиняну табличку, записану *лінійним письмом В*, яку датують приблизно 1400 роком до Р. Х. (дуже схожу на глиняні таблички, які знаходили у курганах України). Вже визнано, що таке лінійне письмо широко використовували на о. Крит, у материковій Греції, щоправда, тепер воно видається як цивілізаційне досягнення тодішньої Греції. Лише знедавна наші науковці й археологи поступово, дуже не впевнено на наукових конференціях у публікаціях починають доводити, що **письмо Орійанни-Арати найдревніше,**

Рунами
було записано
багато древніх
текстів, ними
кодували свої
послання
тамплієри. «Руни

проте переписати академічну історію не просто. Але багато незаангажованих науковців приймають тезу поляка (філолога) Л. Гурського, який стверджує, що серед слов'янських мов українська мова найдревніша» (с. 359).

«С. Плачинда знаходить у «Ведах» до 80% однокореневих українських слів! Йому не залежно вторить зав катедри слов'янської філософії Київського університету професор Іван Юшук: «...українська мова (як і латина) кінцево сформувалися у П тисячолітті до Р. Х.». Материнською мовою Шумеру (акаду) слід вважати мову Орійанни-Арати, тобто сензар! Мова древньої Арати – «калька санскриту» – сензар (точніше, санскрит – калька сензару).

«Є багато інших взаємно не пов'язаних авторів, які висловлюють схожі переконання» (с. 360).

«Відомий т. зв. «автор» кирилиці» (а насправді – курилиці! – Л. С.), місіонер-монах Кирило (Методій) спочатку побував у Хазарії і там теж зустрів той самий алфавіт, який складався з 22 букв! Але «отримав» абетку у районі Дніпрових порогів о. Хортиця, з рук Дігу; нічого він не створював як мінімум тому, що не знав мови, він отримав вже «готове» письмо русичів. Про це свідчить «Панонське житіє»: «...нашел Кирилл в 861-м году в Корсуне Евангелие и Псалтирь роуським письменом писано, и человека обреть, глаголюща тою беседою, и беседовал с ним, и силу речи принял, и своей беседи начал прикладивая гласная и согласная и к Богу молитву творя, вскоре начал к чести речи сказати и многи ему дивляху». І сам Кирило у «Життіє Константина» (862) прямо вказує, що він від русича навчився (силу мови прийняв): «...обротъ же тоу Евангеліе і Псалтирь, руськими письмени писано и человека обротъ, глаголюща тою беседою и беседовавъсь ними и силу речи прим...». Прийняв силу мови і скоро почав читати і казати «по-київськи». Навіть після того Кирило не став ні тонким знавцем фонетичних особливостей руської мови, ні мовним філологом як таким. Зрештою, він ніколи не був на «Великій Русі», не «вправлявся» і не практикував мови. Але, виконуючи розпорядження імператора Михайла, перекладав грецькі літургічні тексти на моравську мову» (с. 363 – 364).

Отож гадаю, й цих фактів досить, аби переконатись у давності української (руської) мови та її писемности. Тим паче, що Нестор-літописець жив ув XI – XII ст. н. е. (нар. Близько 1056 р., а помер бл.

1114 р.). Ото, мабуть, тільки й правди, що у церковному календарі день вшанування Нестора-літописця припадає на 9 листопада, та й те умовно...

Більше про цей День як свято мови – у моїй статті на сайті [6].

А тепер подивімося, яке багатство маємо ми, руси-українці, творці нашої мови й писемності! Підсумовуємо:

А	Б	В	Г	Д	Є	Є
Азь	Богъ	Вѣдъ	Глаголю	Добро	Есть	Есмь
Ж	З	З	И	І	Ї	Ї
Животъ	Съло	Земля	Иже	Іжен	Їнитъ	Гервь
К	Л	М	Н	О	П	Р
Како	Людіє	Мысльте	Нашъ	Огъ	Покон	Ръни
С	Т	У	У	Ф	Х	Ѡ
Слово	Твѣрдо	Укъ	Оукъ	Фертъ	Хъръ	Отъ
Ц	У	Ш	Щ	Ъ	Ы	Ь
Ци	Църваль	Ша	Шта	Еръ	Еры	Ерь
Ѣ	Ю	Іа	Іе	Ѡ	Ѡ	Ѡ
Ѣтъ	Ютъ	Аръ	Эдо	Ом	Егъ	Одъ
Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ	Ѡ
Ѡта	Ѡта	Кси	Пси	Ѡнта	Ижца	Ижа

АБЕТКИ українські

Відомі: «*старе, священне письмо*», яке було «в тайні» (власовиця, або *курилиця*), *Буквиця* (Святоруське *Письмо*), *Руниця* (Руни, древнє клинописне *письмо*), *Невпорядкована Азбука*, *Софійська Абетка*, *Іванове письмо* – українська писемність, яка набула розквіту за часів Антії-України (III і VIII ст. н. е.).

Черти і різи: власовиця (або *курилиця*). Курилицею воно називалося тому, що на березових дощечках розігрітим або розжареним вістрям волхви викурювали (випалювали) письмо. Це не буквене письмо, а поскладове. Знаки були названі «риси-ризи, тому що писані різами («черты-ризы рос.»). *Велесовиця* (сакральна абетка давніх росів, основа сучасної української абетки), пов'язана з верствою найвищих осіб рахмано-волхвівської духовної системи, яка діяла на Землі в останні 80 тис. років. Мова староотців-рахманів і волхвів. Велесовицею написані дощечки «Велес-Книги». Авторитарні Рюриковичі відверто привласнили собі усі надбання рахмансько-волхвівської системи і держав Дулібії й Роси. *Глаголиця*. «Грамматики Славѣнския прѣвильное Сунтама» М. Смотрицького (1619), Український, або Козацький скоропис (16 – 18 ст.), «Гражданський шрифт» (1708), Правопис І. Котляревського «Грамматика малоросійського нарѣччя» О. Павловського (1818), Максимовичівка (1827), Правопис ч-су «Русалка Днѣстровая» (1837), Абетка М. Гатицука (1860), Правопис Т. Шевченка (у «Букварі южноруськѣм», 1861), Кулішівка (1856), Зміни до кулішівки П. Житецького і К.

Михальчука, «Записки Пд.-Західного відділ.-я Рос.-го геогр. тов.-тва» (1874 – 75), *Слобожанський правопис*, *Ярижка* (1876 – 1905), *Драгоманівка* (*герцеговинка*, к. XIX ст.), *Правопис «Малоруско-німецького словаря»* (*желехівка*) Є. Желехівського і С. Недільського (1886), *Орфографія* Б. Грінченка (*грінченківка*) у «Словарі української мови» (1907 – 09) [7, с. 145 – 147].

Маємо ми й АБЕТКУ-ЗАПОВІДЬ! ЦЯ АБЕТКА – НАШ ДУХОВНИЙ КОД!

Знати її треба всім! «А» – це не «автобус», «Б» – не «барабан» і «баран», «В» – не «ведмідь». Без неї, рідної абетки-заповіді, ми стали обрізаними духовно! Згадаймо і знаймо її:

Азь букі веде. Глаголь добро єсть. Живіте зело, земля, і, іже како люди, мисліте наш он покой. Рци слово твердо – ук ферт хер. Ци, черве, шта ера юс яти!

Сучасний переклад цього послання:

Я знаю букви. Письмо – це дар. Живіть старанно, земляни, і, як подобає розумним людям, пізнавайте світ! Несіть слово впевнено: Знання – дар Божий! Нумо, проникайте, щоб Сущого світло зрозуміти! (*Послання до слов'ян*).

Ми звикли як? Аби переказати зміст чого-небудь (книжки чи фільму), треба насамперед прочитати ту книжку або подивитися фільм. А чи можна передати зміст букви? Виявляється, можна! Зокрема, у нашій давній абетці, точніше – азбуці, кожна буква має свій зміст, себто щось означає. Отже,

Зміст букв давньоруської азбуки: *Аз* – це «я», *Букі* – букви, *письмена*, *Веди* – відати, знати, *Глаголь* – глаголити слово, говорити (сказане і написане слово), *Добро* – добро, багатство, *Єсть* – бути, є, *Живіте* – живіть, *Зело* – дуже, старанно, вперто (буква передавала звук «дз»), *І* – зв'язка «і», *Іже* – ті, які, вони ж (звук «г»), «һ»), *Кako* – як, наче, подібно, *Люди* – люди, розумні істоти, *Мисліте* – «мисліть, думайте, *Наш* – наш, *Он* – оний, єдиний, *Покой* – основа (світу), *Рци* – наказове «кажи, речі», *Слово* – слово; те, що пе-редає зміст, *Твердо* – упевнено, переконано, *Ук* – основа, знання, доктрина, *Ферт* – запліднює, *Хер* – «божественний», *Ци* – точи, наказове «проникни», *Червь* – той, хто точить, проникає, *Ш(т)а* (*Ш, Щ*) – що, *Єр, Єрь* – простір-час, сонце, *Юс малий* – світло, ясний, *Ять* – зрозуміти, мати.

Ви вражені? Я – так! Це – дивовижно! Тому і приємно вражена, й усіляко поширюю ці знання, бо ми про все на світі чули,

знаємо, а от про своє, рідне, – на жаль, ні. А чому? Та тому, що кілька століть, які ми були під окупацією московин, нам забороняли вивчати рідне. Мало того, все українське національне знищували. І тому тепер ми збираємо все наше, національне, безцінне по крупиночці, по словечку, по прислів'ячку, по приспівочку! Й тому, що забороняли і знищували все наше, ми носимо чужі імена (переважно грецькі, єврейські), відзначаємо чужі свята (переважно єврейські, а донедавна – ще й московинські, советські), знаємо лише 12 назв місяців і шість днів тижня, у той час, як їх, назв місяців, є понад двісті! Принаймні мені вдалося стільки зібрати та опублікувати у збірці «Таємниці двохсот місяців» [8]. І все це свідчить про те, що ми на цих теренах – понад мільйон років, тому й наша мова мала час витворитися такою багатою і красивою, однією з найдавніших мов світу!

Тож будьмо пильні, аби нам не нав'язували неправди! Досліджуймо, пізнаваймо, вивчаймо історію, пишаймося рідною, українською, мовою: праматір'ю всіх індо-європейських мов! І – будуймо в собі Україну!

Список використаних джерел та літератури:

1. День української писемності та мови. *Вікіпедія*: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D1%82%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8
2. Указ № 1241/97 «Про День української писемності та мови»: https://zakononline.com.ua/documents/show/199160___547309
3. Кирунчик В., Таємниці матриці укрів-русів (Науково-інтелектуальна міфосистема). К.: ФОП Стебеляк, 2013. 544 с.
4. Кирунчик В., Таємниці матриці укрів-русів. *Там само*. С. 289.
5. Кирунчик В., Таємниці матриці укрів-русів. *Там само*. С. 359.
6. Сердунич Л., День української писемності та мови... Як же нас применшено цим т. з. «святом»!.. *Сайт UA Modna*: <https://uamodna.com/articles/yak-nas-prymensheno-cum-t-zvilaquo-svyatomiraquo-1/>
7. Сердунич Л., Розвиднень (Проза, поезія, додаткові матеріали про український національний світогляд). Видання 3-є. Київ: «Український пріоритет», 2020. 264 с., іл.).
8. Сердунич Л., Таємниці двохсот місяців (Есе-колодар). Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. 160 с.: іл.

Любов СЕРДУНИЧ,
*ВТ «Просвіта» імени Т. Шевченка, НСКУ, НСЖУ, НСПУ,
(смт Стара Синава, Хмельниччина)*

МАТИМЕМО ВЛАСНУ ГІДНІСТЬ – МАТИМЕМО РІДНУ МОВУ

Українська нація – самодостатня: у нас є все своє, ми маємо чим пишатися. Проте ще так часто ми бездумно поклоняємось перед чужим. Але воно, те заморське, не завжди краще і не потрібне нам, нації, народженій і витвореній в інших умовах. Причина, мабуть, у тому, що нема у нас одного: гідности (власної й національної). А тим часом інші народи мають у своїй основі культуру, яка прийшла саме від нашого народу. Ми дали початок багатьом мовам. Це тому, що українська мова – космічна, як зазначив П. Мовчан. Можна пишатися навіть словом, яким нас ображають: «хохол». Хай пініться чужа заздрість і ненависть, а ми – таки «діти неба». Та й московини самі так нас називають, вважаючи, що тим нас ображають. А насправді ж «хохол» – у перекладі «син неба» (етнонім *хохол* у тюрських мовах визначається як *небо (кок) і син (огул, оол)*). Ось так!

Щодо Дня української писемности і мови, який відзначаємо 9 листопада, то сталося, як завжди: чули дзвін, та не знаємо, де він. Це я про часи кучмізму, коли цей день був оголошено як свято. Але не все так однозначно, бо день українського письма прив'язали до чорноризника Нестора з плем'я Яфетового, неукраїнського, хоча давнє письмо (пракрит) насправді винайшли наші предки ще за 10 – 12 тисячоліть до Нестора. Про це дослідив у своїй книзі «Пантеон і слава України-Руси» наш краєнин Лад Нечипоренко, й не лише він. Однак і це, й усі інші наші свята вкрали (спотворивши) не без допомоги нашої письменницької братії [1, с. 186]. Проте хто шукає, той знайде не одне підтвердження цьому.

Але яка ж сумна хронологія заборон українського слова! Скільки наша мова зазнала утисків, принижень, указів і циркулярів! Як справедливо зауважила мовознавиця Л. Масенко, «у нас склалася парадоксальна ситуація, коли державна мова і створена нею багата культура з давньою традицією загнана в меншинне гетто» [2, с. 9].

За кучкізму на українських продакшн-студіях існували неписані «таємні протоколи», в яких зазначено вимогу Москви, чого в сценаріях не повинно бути: «Ніколи не можуть звучати слова *Київ, Україна, українець* (а *хохол* – можна, навіть вітається), тобто жодних слів, які позначають українську державність». І під двоголовим орлом – не лише українське кіно. Проте, на щастя, українська мова, попри всі злигодні долі: перешкоди, цькування, заборони – зберегла й себе, і свого творця: український нарід. Про її красу, милозвучність, багатство чимало слів сказали й українці, й неукраїнці. Московинський дослідник Р. Подольний стверджує, що той, хто володіє українською, володіє ключем не лише до мов сучасного слов'янського погніздов'я, а й до мов давніх і забутих. Бо праукраїнська мова дала початок усім індо-європейським мовам, вона – одна з найстарших мов світу і одна з найкращих мов світу (зі французькою й італійською). Це визнали 1928 року і 1936 р. Міжнародні конкурси мов, коли українська посіла 2-е і 3-є місця серед шістьох тисяч мов. Були ці конкурси чи ні, але така інформація поширена. Тож пишаймося: українська мова – найбагатша, наймилозвучніша, найкрасивіша! Це доводить і мій твір, де всі слова (а їх – близько 2000) починаються лише однією буквою: «...*Зачекай, золота землице! Завесніє – зареве Запоріжжя. Зійде зоря-зоряниця! Засяє знову! Зникнуть зрештою заборони, забудуться. Ззнали збиткувань, зла, збитків, заснули, зате збудимося! Західні землі з запорізькими з'єднаються! Земле згорьована, зажди! Зоремо, засіємо зерном, закосичимо. Заврунеться зело. Загоїмо зранені землі зелом-заполоччю, заспіваємо заздравиці! Здатися – значить зникнути, забаритися – згинутися. Зберемося, зборемося зі злом засилля. Завесніє, заяріє знову земля запорізька, заспіває західноукраїнська. Збудеться злука! Засудимо земними – запорізькими! – законами заподіяні зайдами злочинства! Завадимо забуттю, зродимо заклади знань, золотом запишемо знатних земляків, знаних зодчих, знахарів, зелейників, злотників, звеличимо зухів, звитяжців – заборонених, загиблих, засибіренних, зацькованих, забутих. Закінчиться зловісне змосковщення! Зазоріє! Заради завтрашнього – зарадимо! Зайдам – зась!!!» (уривок) [3, с. 22].*

Мабуть, наша мова мала найбільше українських ознак наприкінці 1920-их років, позаяк саме тоді за свою красу виборола

почесні місця. Тож і доречно повернутися до тих висот її милозвучності, якими милувався світ і міжнародне мовне журі.

Про нашу першість є пребагато доведень. Дослідник Л. Шульман пише: *«Насправді кількість слів в українській мові набагато більша, ніж у російській»*. Цей несподіваний факт науковець відкрив шляхом порівняння обсягів двох комп'ютерних словників. Об'єм російського словника – 669 тисяч байтів. Об'єм же українського словника – 2 млн 645 тис. байтів. Отже, українських слів у 4 рази більше. То чия мова багатша? А якщо врахувати, що українські слова в середньому коротші від московинських, то, зазначає Л. Шульман, *«українська мова має у 5 разів більше слів, ніж російська, так само синонімічний ряд української мови у 5 разів довший від російської»* [4, с. 3].

Тож маємо по праву чим пишатись і що шанувати! Цікаві його висновки і про те, чому кожен українець без жодних проблем може спілкуватись і українською, і московинською, а для москвина оволодіти українською мовою, яка у 5 разів складніша, – це справжня проблема. Хтось каже, що українська мова важка для вивчення. Це, звісно, ті, хто не хоче або не тямить вивчити її. Однак він не відає, не прагне і вперто не хоче знати, що праукраїнська мова (пракрит) народила всі індо-європейські мови. Вона – одна з найстарших мов світу. Але аж ніяк не важка, а цікава, багата й неповторна. Та хоч би як там було, а рідна мова не буває ні важкою, ні складною. Вона – наймиліша, бо материнська; вона – найкраща, бо рідна. Чужу мову можна вивчити за рік, а рідну вивчають усе життя. Втім, за рік можна вивчити і рідну мову, проте лише поверхово, а все життя можна вивчати не лише українську. Крім того, наша мова – чи не найоригінальніша, позаяк має таку родзинку, якою не похвалиться жоден нарід. Україна – єдина у світі країна з Державним Гербом у в'язці! «На жаль, українська мова ще й досі ходить у свитині універсального пошиву, хоча вона – наступниця мови і писемності Київської Руси, – зазначає В. Чебаник, – наша мова володіє багатою традицією первозданного кириличного письма, яке існує тільки в пам'ятках культових канонічних творів православ'я. Розвиток кириличного шрифту зупинила реформа Петра I у 1710 році. Нині для створення української абетки необхідно повернути кириличний шрифт разом із його давніми ознаками, надати йому форми сучасної

європейської пластики з характерною для української мови мелодикою» [5].

Україна – суверенна держава, проте не має власної абетки. Ні, «не має» – не точно сказано, бо має-таки, проте досі не послуговується нею. І це – незважаючи на те, що територіально й духовно вона – спадкоємиця Руси, звідки й походить наш державний герб: Триглав (Трисил, Трисуття). У кириличному шрифті, який пропонує графік Василь Чебаник, буква «Щ» нагадує наш Державний Герб. Але, на жаль, поки що наша абетка надто уподібнена, графічно ідентична з т. зв. російською, себто московинською. А щоб побачити мову в усій її неповторності, несхожості на інші слов'янські мови, необхідно створити власний національний шрифт, бо щось-таки мусить стати образом мови і нашою силою – силою України у світі. Адже нарід міцний тоді, коли все в нього у гармонії: економіка, військо і слово, яке теж служить зброєю. Безперечно, кожен маленький українець, вивчаючи рідну абетку, змалку пишатиметься таким фактом, що в абетці його народу – зображення Державного Герба: Триглава. Це ще й виховання національної гідності і патріотизму, яких нам так бракує. Місію відродження української мови мусить узяти на себе патріотична інтелігенція, до якої повинне відносити себе і студентство, і, звісно, журналісти, педагоги, просвітяни, культпрацівники. Ми повинні передусім самі добре знати історію, звичаї, уподобання свого народу, його стосунки з іншими народами світу; знати і любити українську мову, говорити нею так, аби всім захотілося навчитися нашої мови й користуватися її мовними скарбами. З єдиною державною: українською – мовою залишимося неповторними українськими особистостями – і світ шануватиме й нашу мову, і нас.

Якщо українську вивчають у Канаді і США, в Австралії і Британії, Польщі й Угорщині, то кажемо ствердно: наш нарід є, квітує наша мова! Однак... різними бувають оті студіювання. Маю копію листа до моєї колишньої колеги, Ганни Василівни Куцоконь, від її доньки Оксани, яка наприкінці 1990-их років стажувалась у США. В ньому вона пише про неймовірні речі (цитую її лист):

Тут, у США, з нами був і російський доцент, який розповів американським студентам, що історія Київської Руси – це історія Росії, а всі Київські князі – це російські князі. Тож я вирішила розповісти про виникнення рос.-ї мови і російського етносу взагалі як

такого. Почала від 7-го сторіччя, із князя В'ятка, який прийшов з Польщі на північ від Руси і змішався з угро-фінами. Розказала про нищення Новгородської республіки, про те, як монголо-татари, знищивши К. Русь, у Московії змішалися з тамтешніми мешканцями; розповіла про Геродотову Мельпомену, де йдеться, які племена жили на північний схід від Руси (самопожирачі); розказала про відсотки фінських слів у т. зв. рос. мові, про те, як Петро I украв у Руси назву для Московії та для її мови, а Заходу заплатив золотом, аби перейменували Московію на Росію на всіх мапах і в документах; розповіла про Валувський циркуляр та інші заборони укр. мови, про експансію рос. мови і т. д. Студенти слухали з розкритими ротами і тільки встигали записувати. Верх неймовірного був, коли один юнак сказав, що він любить російську л-ру 18-го ст., а саме – Григора Сковороду. Я в перші секунди аж розгубилась. А коли пояснила, що Г. С. Сковорода не рос. письменник, а укр.-й поет і філософ, то він сказав, що щось таке чув. Один москвин у лекції заявив: «Гоголь был русским писателем в крови, русская кровь писателя заставляла его писать так. Гоголь творил благодаря кровному родству с русским народом». Тільки тепер, в Америці, я зрозуміла, що проблема між українцями і росіянами справді є і дуже велика. Дивує одне: як за віки ми ще є...» [6].

Зберігаю цей лист як документ, читаючи який, щоразу жахаюся... Невже після цього хтось ще посміє твердити, що мовна проблема надумана, що українські націоналісти шукають гострих кутів у стосунках із Москвою?! Дбаймо про нашу мову: «диво калинове»! А кожен, хто любить українську мову, повинен пам'ятати заповіт Т. Шевченка: і чужому навчатись, і ніколи не цуратися свого, дбати про розвиток і чистоту рідної мови, примножувати її багатства. Думаймо, читаймо, міркуймо і пропагуймо своє! Бо нам є чим пишатись, є що берегти від заздрісного й недремного ока, є що шанувати і передавати прийдешнім поколінням українців.

Наша дружба з москвинським народом якщо й повинна будуватися, то на рівноправності, для цього потрібен українсько-російський паритет, який включає й таке: 1) українська мова повинна панувати в Україні так само, як т. зв. Московинська в московії; 2) українці в московії повинні мати такі ж мовні й інші національні права, як москвини в Україні; 3) в інших країнах українська мова має бути поширеною не менше від москвинської. В реальності

паритет страшенно порушено на шкоду Україні, тому всякі дії, спрямовані на збільшення української мови і зменшення московинської, дуже бажані і не можуть засуджуватись, бо наближають наші народи до високої мети: українсько-московинського паритету.

Ще 1836 р. Маркіян Шашкевич видав полемічний трактат «Азбука і abecadlo (абецадло)», спрямований проти спроб австрійської влади перевести українську мову на латинський алфавіт. Зокрема, й цією «брошурую», як її назвала «Укр. Рад. Енциклопедія» [7, с. 374], вдалось-таки відстояти українську абетку і правопис. *«Велика його заслуга – у боротьбі за українську абетку: щоб була не абечинка (латинка)»*, – відзначив І. Калинець [8].

Все – від нашої гідности! Видатна українська художниця Ганна Собачко-Шостак, яка жила в Черкізовому, під Москвою, 30 років розмовляла лише українською! Маймо ж і ми таку гідність! Як сказав у моїй авторській радіопередачі на ХОДТРК письменник Віталій Матеуш, «не дозволяймо сміятися з нашого Гімну! Нарід, який поважає себе, не скаже: «ще не вмерла, напр., Польща чи Канада». А в нас дехто так співає, перекутивши слова в тексті Головної Пісні України. Але ж правильна фраза «Ще не вмерла України ні слава, ні воля». Ну, а по-друге, навіть у помилковому варіанті нема приводу для сміху, бо це ж трагедія, коли помирають народи і нації. Тим, хто над цим сміється, можна сказати, що той, хто сміється з трагедії, – не лише дурень, а й непорядна людина. А це – гірше» [9]. До речі, маємо власне українське слово на означення Головної Пісні України: пречудове слово *Славень* (від слова «славити»). Як греки нав'язали світові своє слово *гімн*, так і ми можемо популяризувати наше слово *Славень*, краще від чужого.

Дуже важливо захищати інтереси того народу, мовою якого пишеш. Закономірно писати своєю рідною мовою, а також мовою свого народу, себто українською, якщо навіть ти поляк чи московин, а живеш в Україні. Буває, що поет пише мовою іншого народу. «Це дуже почесно: перейти від народу благополучного до народу страждаючого. А ось перехід протилежний, від страждаючого до благополучного, – це не гідно. Такий перехід – це пристосуванство і користолюбство, шукання легких шляхів самовираження або легкого хліба і почестей» [10].

Утвердженню української мови перешкоджає і цитатний суржик. При цитуванні іншомовна фраза повинна супроводжуватися перекладом. Цитувати лише мовою оригіналу допустимо, якщо ця мова не загрозлива для нас. Напр., білоруська не загрожує нам нічим (на відміну від самої Білоруси з огляду на поведінку її влади щодо рабської запопадливості перед путлером...). Загрозлива та мова, яка витісняє мову корінного населення. Такою буває мова метрополії, нинішньої чи колишньої, її називають окупаційною; мова великого світового хижака для нас теж загрозлива. Отже, цитатний суржик – це явище, при якому цитата загрозливою мовою вводиться в текст без перекладу. Тому для нас особливо небажані російськомовні цитати без перекладу, бо багато читачів і слухачів не встигають у думці перекласти їх і включити в систему українськомовного мислення. Тому їхнє мислення стає не чистим. Цитатний суржик – це джерело розмовного і письмового суржику. Ще більше джерело суржику для українців – стовідсоткові російськомовні тексти. Їх треба подавати разом із перекладом, як і тексти з будь-яких інших мов, саме задля уникнення суржику. «Моя вчителька Дарія Василівна викладала російську мову по-українському! Вона, будучи авторитетною, могла собі дозволити такий відступ від методики» [11].

Панько Куліш був просвітником ще задовго до створення Товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Його стараннями було відкрито філію «Просвіти» в Тернополі, аби при підготовці роману «Чорна рада» до друку *«попереправляти усі глаголи на -ти, а не -ть»*.

Байдужість влади до корінної мови – це теж перешкода для розвитку цієї мови. Врешті-решт, виникає запитання: у якій країні ми живемо?! І коли ж закінчиться наш безкінечний терпець, який так люблять випробовувати наші недруги і який так уміємо демонструвати ми самі? Вважаю, не терпець потрібно демонструвати, а нетерпимість до різноманітних проявів неповаги до української мови. Давно потрібно змінити закони, які не сприяють доступу до влади патріотів, які б розбудовували власну українську державу, де ми зможемо вільно розмовляти рідною мовою, а всі інші нації, які воліють жити в Україні, хай пристосовуються до її законів і правил, хай вивчають мову корінного населення, аби жити тут повноцінно. А якщо не хочуть, то нехай не встановлюють на чужій для них землі своїх правил.

Досі достеменно не відомо, коли ж витворилась українська писемність. Науковці твердять, що українська виділилася безпосередньо з праслов'янської мови у період від 6-ого – 7-ого сторіччя до 11-ого. Велесову книгу написали на дерев'яних дощечках ще у 5 – 9-му сторіччі волхви Русколані і древнього Новгороду. Є багато аргументів на користь того, що писемність на Русі існувала задовго до прийняття християнства. У поселеннях черняхівської культури на Дніпрі (III – V вік н. е.) знаходять рунічні написи. У древній Хозарії користувалися т. зв. «руським письмом». Знаменитий Кирило, брат Мефодія, 860 року в Криму бачив книги «роусьскими письмены писано». Тож наші давні предки створили свою грамоту. Древні слов'яноруси активно спілкувалися з германськими племенами, які користувалися *рунікою*, з тюрко-монгольськими народами із такою ж писемністю. Отже, маємо все більше і більше доказів того, що «Велесова книга» могла бути написана саме такою мовою і переписана пізніше на дерев'яні таблички. Тож можемо стверджувати, що писемність в Україні існувала ще до створення «ВК», себто ще до примусового запровадження у нас християнства. А тому версія, що, мовляв, найдавніша згадка про «руську» (тобто українську) мову на території сучасної України датована 858 роком, – уже застаріла.

Тож спочатку було Слово. *«І Слово було Богом»*. Ось як люди ставилися до Слова: як до Бога. Слово було о-бож-ню-ва-ним. Не оскверняли ні Слова, ні Словом. На жаль, навіть цей вислів християнство змінило, як хотілося його adeptам... Ще 1654 року сирійський мандрівник Павло Алеппський писав: «По всій Козацькій землі всі люди, навіть жінки, уміють читати» [12, с. 82]. З часом та з розвитком мови й писемности змінювалось і ставлення до Слова.

У нас донедавна не було закону про мову, а користувались угодницько-половинчастим «Законом про мови в Українській РСР» зразка 1989 р., який захищає лише одну меншість, а не корінну більшість і не інші меншини. Українофоби різних мастей намагаються виправдати свою політику щодо української мови, посилаючись на Хартію європейських мов, яка гарантує вільний розвиток мов нацменшин. Але при цьому замовчують, що цей документ гарантує підтримку насамперед вимираючих мов, напр., мови курдів, басків, і то лише за умови, якщо це не шкодить мові державній. А що загрожує московинській мові? Кожна країна, яка

поважає себе, спрямовує зусилля на захист мови свого народу, бо чия мова – того й держава. Напр., французьку мову захищають 11 статей конституції. Українську мову – одна-єдина стаття, та й та – під знаком запитання. Натомість ВРода прийняла закон «Про засади державної мовної політики», щодо якого Венеціанська комісія дала немало суттєвих зауважень про порушення у низці його статей конституційних прав державної мови. І твориться це не лише через імперські апетити, а й з мовчазної згоди наших громадян, які серед проблем першочергових мовні проблеми ставлять аж на 18-е місце (принаймні так було до повномасштабного вторгнення РФ в Україну). Що ж, для життя, мабуть, таки байдуже, якою мовою говориш – недолугим суржилом чи мовою сусіда, якщо під «життям» розуміти дві потреби: їсти і плодитись. Але чи досить цього, аби претендувати на ім'я людини? Згадаймо: «поділяй і владарюй!». Адже питання мови – це не лише суспільна і лінгвістична проблема, а й глибоко інтимна сфера, бо стосується насамперед духовності, бо мова – це інтелектуальний і моральний портрет як нації, так і окремої людини. Не будьмо осторонь, коли відбуваються події, які уможливають нищення мови титульної нації і тим несуть пряму загрозу існуванню України.

Якщо хтось іще сумнівається у важливості мовного питання, нагадую, що розумні політики саме з відродження мови починали відродження своїх держав. Створення Ізраїлю почалося насамперед з реанімації давно забутого івриту: мови, якою не говорив ніхто понад 2 тисячі років. Невже в єврейських громадах компактно не проживало 10% московомовних чи англійськомовних євреїв? Мабуть, набиралось і понад 50%. Однак, прагнучи створити власну державу, вони наполегливо відродили й власну мову. Подібну ситуацію пережили й чехи після визволення з-під 300-річного німецького гніту. І ніхто не нарікав, що, мовляв, «так склалось історично». Коли так кажуть, то хочеться запитати: «Якщо в незрячих батьків народилися зрячі діти, то їм теж треба виколоти очі, бо «так історично склалось»?». У сучасному глобалізованому світі нема країн, де б не було національних меншин. Але саме єдина державна мова – це цементуючий стрижень багатонаціональних держав (як Великобританія, США, Франція). Та й сама московія, котра має у своєму складі понад сотню іншомовних націй і народностей, які вона загарбала, давно ухвалила Закон «О государственном языке РФ».

Щодо України північний сусід веде політику подвійних стандартів, висловлюючи «беспокойство» станом російської мови в Україні, а намагання українців утвердити українську сприймає як образу. Згадаймо хоча б таку органічну спробу кол. міністра закордонних справ Володимира Огризка говорити мовою держави, яку представляє, і яке обурення це викликало в московинських високопоставлених чиновників. Не кажучи вже про право на рідну мову 8-мільйонної громади українців у московії, хоча б у місцях компактного їх проживання по сургутах, уренгоях, на Далекому Сході, де немало таких, які не хочуть, аби повністю змосковщувалися їхні діти, але під шаленим тиском відмовилися від задуму організувати недільну школу за власні кошти. Ми ж за власні кошти (кошти держави, у якій ми – платники податків!) ще до цього року навчали мільйони українців у московинських школах, бо, як дехто каже, «так склалось історично». Та ще й додають, що двомовність – у наших генах. Хоча кожна освічена людина добре знає, звідки ця двомовність узялася: після Переяславської з«ради» 1654 р., коли українська мова втратила умови для свого розвитку. Мало того, її дискримінували і заборонили циркуляр Валуєва й Емський указ, який діяв до 1905 року. Адже, за словами царських чиновників, «ничто так не соединяет побежденные народы с победителями, как язык». А ще ж у радянські часи виморений голодом південь і схід України заселили курськими, брянськими, рязанськими людьми, які перемішалися з поріділим корінним населенням: українцями. Отак і з'явилися джерела двомовності в Україні: насильницьким, завізним способом протягом 4-ох століть.

Пам'ятаймо: *«Нарід, який не має честі, не матиме й хліба»*. Це вислів всесвітньовідомого економіста Джона Рікардо. Це саме стосується й гідності: власної й національної. Матимемо гідність – матимемо й рідну мову.

Але натхненні творці вищезгаданого закону, намагаючись ввести нас в оману, прикриваються положеннями Європейської Хартії регіональних і міноритарних мов, яку самі доволіно інтерпретують. Адже Хартія жодним чином не зобов'язує і не уповноважує державу запроваджувати офіційний правовий статус для тієї чи іншої мови, тим паче, коли це шкодить мові державній. Отож ситуацію, яка склалася, важко назвати здоровою. І вже всі ми бачимо, до чого вона призвела: до відкритої страшної війни. Тому для оздоровлення

українського державного організму потрібна, кажучи науковим словом, денонсація (себто відмова) цього ганебного закону і серйозна підтримка мови титульної нації самою нацією, зокрема, проявом своєї національної гідності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Нечипоренко Л., «Пантеон і слава України-Руси», Тернопіль: Вид-во «Підручники і посібники», 2006.
2. «Слово Просвіти», № 6, 12 – 18 лютого 2009.
3. Сердунич Л., «Зайдам – зась!». «Розвиднень». Вінниця: Вид-во «ТВОРИ», 2020. С. 260, іл. 4.
4. Букет Є., Перша перемога громадянської акції. *Слово просвіти*, № 40, 7 жовтня 2010.
5. Багряна А., «Україна єдина у світі – з гербом в абетці!». *Г-та «Народне слово»*.
6. Федорова О., Приватний лист до матері, наданий Г. В. Куцоконь для Любови Сердунич.
7. Кирчів Р., М. Шашкевич. *Укр. рад. енци-я*, т. 12, вид. 2. Гол. ред.-я УРЕ. К., 1985.
8. Калинець І., *Телепередача «Поле Маркіяна Шашкевича»*. 30 червня 2011 р., УТР.
9. Матеуш В., «Роздуми про мову», цикл авт. радіопередач Любови Сердунич «Криниця. Культура мовлення». ХОДТРК «Поділля. Центр». 20.11.2011.
10. Матеуш В., Там само.
11. Матеуш В., Там само.
12. Січинський В., «Чужинці про Україну». Перевидання. Київ: Фірма «Довіра», 1992.

Любов СЕРДУНИЧ,

*ВТ «Просвіта» імени Т. Шевченка, НСКУ, НСЖУ, НСПУ,
(смт Стара Синява, Хмельниччина)*

НЕ УПОДІБНЮЙМОМЬСЯ ДО ВОРОГІВ! (ЩОБ СЛОВО БУЛО БОГОМ)

Так, слово – зброя, але зброею не може слугувати ганебне слово!

Із чиїх тільки вуст не звучать у ці дні «матюки»!.. Маю на увазі оту ще лютневу фразу, адресовану ворожому кораблеві. І пішло-понеслося! Дехто вже й бігборди поставив! Підприємці намагаються

навіть на нецензурщині заробляти!.. Дехто й клює: купує. Ганьба! Телеканали не завжди запікують (не пікають, не приглушують) ці ганебні слова!

У кого ми перетворюємось? Із ким уподібнились?!. А з нашим ворогом! Мало того, нецензурщина – це ще й негативна енергія, яку кожен із нас поширює, замість того, щоб нести позитив! Тим самим ми (ви, ті, хто користується матюками!) ще й засвідчуєте своє збіднене мовлення, свою деградацію! І жодних виправдань немає і не може бути! Ааа, це ви так розслаблюєте нерви? І що, допомагає?.. А чому не українськими відповідними словами? Не знаєте? То шукайте, вивчайте українську лексику, вона – пребагата, навіть лайливими словами, але вони – не соромітницькі! (Нижче буде їх предостатньо).

Можна ще якось зрозуміти вживання ганебних слів, коли людина говорить про щось страшне згараючу, усно, одразу, не встигнувши поміркувати, чим їх можна замінити. Позаяк **усне мовлення тим і відрізняється від писемного, що перше – необдумане**. Проте коли ці слова з'являються на телеекранах, на бігбордах, у дописах в інтернеті, та ще й від відомих людей – це недопустимо. І насамперед тому, що їх читають ще й діти. І дуже скоро це увійде у їхнє мовлення, причому виправданням у них буде їхнє: «А по телевізору так пишуть і говорять... А так у вірші написав поет». Раніше таких слів не друкували, а якщо й десь траплялося, то писали їх не повністю, а з трьома крапками всередині слова.

Ми перервали наш, український, звичай і традицію бути поміркованими, бути красномовними, знецінили й очорнили благодать, яку несе культурне слово, очорнили словами проклять і матюків. Матюки стали вже не просто емоціями, а й громадянською позицією, словами, які заповнили все. Такого ще ніколи не було.

Ми довго можемо виправдовуватися, що нібито мат знімає стрес і таке інше... Але...

Люди! **Ми перейшли на мову ворога!** Таке мовлення – це його норма: і дорослих, і навіть дітей, і пересічних людей, і так званої еліти (публічних людей), і московинських матерів з синами, а чоловіків із дружинами. Це вони, знавіснілі, безпардонні, безкультурні, криють усе і всіх своїм матом. І живуть із цим ЇХНІМ матом, втопившись у словесному брудові з головою і несучи негатив світові.

Матюки московитів – це, кажуть фахівці, діагноз у психіатрії, називається *копролалія* (лат. coprolalia; від дав.-гр. κόπρος «кал, бруд» + λαλία «мова») – хворобливий, іноді непереможний потяг до цинічної та нецензурної лайки без жодної причини. Особливо виражений за синдрому Туретта, спостерігається й при інших захворюваннях: шизофренії, прогресивному паралічі, рідше – маніакальних станах.

Звісно, не в усіх, хто вживає московинську нецензурщину – маніакальний стан. У багатьох – просто обмежений словниковий запас. І звичка, яку набуто за часів перебування в сср. Бо раніше, навіть удома, в родині батьків, між собою, а не тільки публічно, ми не говорили цих ганебних слів. В українців Слово було Богом! Себто слово обоженювали: до Слова (Мови) ставилися як до Бога, як до Святині. І як до Зброї. Зброї за Добро, за Правду, за Мир. Але поганій звички легко позбутися! Варто лише кілька разів вибачитися публічно. Згадаймо мовлення наших бабусь і дідусів, яке не було засмічене ганебною московинською нецензурщиною. Повернімо собі таке Слово, його Святість! Зупиняємо всю цю нецензурщину!!! Щоб Бог не відвернувся від нас у важкій ситуації.

А тепер **наші, українські слова проклять**, якщо комусь так хочеться проклинати. Хоча... Ви ж християни?!. А що каже християнська заповідь? Що проклинати – гріх! Та й, мабуть, не лише християнська, бо наша, українська національна, мораль таку заповідь мала ще у дохристиянські часи...

Отж вибирайте, що з цих перлів годиться **для ворогів**:

Щоб ти запався! Щоб ти з пуття зійшов! Щоб ти землі наївся! Щоб ти золі наївся! Щоб ти ломця наївся! Щоб ти лоп! Щоб ти луснув! Щоб ти місця собі не знайшов! Щоб ти чéмериці наївся! Щоб ти муравіці напився! Щоб ти сказівся! Щоб ти нагну́всь і не розігну́всь! Щоб ти захорóбився! Щоб ти запався! Щоб ти наївся обмéтиці! Щоб ти не знав, який ниньки день! Щоб ти правцём став! Щоб ти рáчки лáзив! Щоб ти скис! Щоб тебе злидні обсіли! Щоб ти скрути́вся! Щоб ти со́нця не ба́чив! Щоб ти тріс! Щоб ти не до́хав, а наза́д не верну́вся! Щоб ти сві́тла не побáчив! Щоб ти щáстя не знав!

А смоли б тобі гарячої до рота! Стонáдцять чортів тобі в хвіст! Чорт би тебе́ за ду́шу взяв! Стосóт ди́яволів на те́бе! Трясця тво́їй ма́тері! Триста болячо́к тобі в печі́нку! Тяфу на те́бе! А чорти взяли б тебе! А взяв би тебе́ ді́дько! Хай тебе ві́рве! А бода́й тобі лі́ха не

було! А бодай тобі мести намокли! Щоб у тебе пір'я в роті поросло!
Щоб із тебе вийшла пара! Щоб тебе дідьки взяли! Щоб ти був спрігся!
Щоб тобі очі вилізли на потилицю! Щоб ти сказівся! А бодай тебе
миша вбрікнула! А бодай тебе чорті вхопили! А бодай ти пропав! А
бодай ти смоли в пеклі напився! Хробака тобі в рот! А бодай тобі в
печінках гékнуло! А бодай тобі грець! А бодай тобі добра не було! А
бодай тобі жаба на ногу наступила! А бодай тобі заклало! А бодай
тобі тисячу чортів! А бодай тобі в горлі кістка стала! А бодай тобі
язик усóх!

Щоб тобі пúсто було! Щоб тобі дух сперло! Щоб тобі бóлька з
носа вискочила! Щоб тебе дрібні воші обсипали! Щоб тобі вилізло!
Щоб тобі всі зóби поламáлися об сухий гречáник! Щоб тобі добра не
було! Щоб тобі заціпило! Щоб тобі кіт бовтунá зніс! Щоб тобі кóрка
на ногу наступила! Щоб тобі на тім світі чорт бóроду обсмáлив! Щоб
тобі очі на лóба повила́зили! Щоб тобі повила́зило! Щоб тобі рáчки
ла́зити! Щоб тобі свиня здóхла! Щоб тобі світа білого не бáчити! Щоб
тобі сто чортів! Щоб тобі хáта згоріла! Щоб тобі чéрево лóсло! Щоб
тобі чорно було! Щоб тобі чорт кóмом став! Щоб тобі щáстя не було!
Щоб тобі язик рóба став!

А хай тобі всячина! А нехай тобі тря́сця! А нехай тобі нічого
не вдасться! Аби тобі грім пáльнув з ясного нéба! Аби аби тобі все
кліном було! Бодай на тебе кóльки й тря́сці! Бодай на тебе ломóти і
гризóти! Бодай тебе грець тра́пив! Бодай тебе тря́сця взяла! Бодай
тебе цап бу́цнув! Бодай ти галóшки не проковтну́в! А щоб ти
вдавився! Бодай тобі заціпило! А нехай тебе на бáнти вíнесе! Най
тебе нáгла крóв заллé! Хай тебе із землéю змíсить! Хай ти скíснеш!
Хай тобі абíщо! Хай тобі всяка всячина! Бодай ти трі́чі запáвся!
Бодай тобі грець! А хай тобі Цур! Хай тобі грець! Хай тобі дідько!
Чорт би тебе спік! Чорті б тебе вхопили! А хай тобі пек! Чорті б тебе
лупіли! Бодай тебе на мáрах вíнесли! Бодай тебе той знав, що трясé
очеретами!

А добра б тобі не було! А грім тебе бий! А заклало б тобі! А
западíсь ти! А холери на тебе нема! А скис би ти! А стóкало б тобі по
голові! А хай тобі абíщо! А хорóби на тебе нема! А холéра б тебе
взяла ше до вéчора! Аби тебе побíло! Бері тебе морóка! Бодай на
тебе завійни́ці й перелóги! Дідько б тебе вхо́пив! Щоб тебе шляк
тра́фив! Бодай тебе в жíто голово́ю! А пес би тобі гóби облиза́в! А
кров би тебе нáгла залляла! А крутіла б тебе ли́ха годíна! Лі́хо тебе

бері! Матері твоїй грець нехай! Матері твоїй ковінька! Матері твоїй хиря! Най би тебе пранці з'їли! Най тебе шляк трафить! Най тя нагла кров залле! Неварений кисіль твоєму батькові в горло! Нехай тобі грець! Побрав би тебе стопекельний диявол! Сіль тобі в очі! Сто чортів тобі в печінку!

Щоб тебе вдавило! Щоб тебе перша куля не минула! Щоб тебе підняло і гєпнуло! Щоб тебе вертіло! Щоб тебе взяло за печінкі! Щоб тебе взяло й не відпустило! Щоб тебе вхопило! Щоб тебе грім побив! Щоб тебе заграбали вже! Щоб тебе чорті в пєклі смажили! Щоб тебе колька сколола! Щоб тебе кюри заграбали! Щоб тебе ліха біда побила! Щоб тебе Морєна побіла! Щоб тебе носило і не посадило! Щоб тебе коза з'їла! Щоб тебе різало коло пупа! Щоб тебе розірвало! Щоб тебе розперло! Щоб тебе скрутило! Щоб тебе холера взяла! Щоб тебе хороба напала! Щоб тебе мұха вбрікнула! Щоб тебе нечїста сила взяла! Щоб тебе чорті на лотоках рознесли! Щоб тебе святя земля не прийняла!..

І це – лишень дешиця з української народної творчости! Ось яка багата наша мова! І жодного ганебного слова!

Звісно ж, проклинати – не можна. Це негарно, це небезпечно, бо, кажуть, слово має властивість матеріалізуватися, опредмечуватись, тобто ставати дійсністю. І звичка проклинати, лаятись свідчить про неврівноваженість вдачі людини, яка вдається до прокльонів, про засміченість її мовлення. Приємніше чути гарні, ласкаві українські слова, щоб було так, як описував нашу давню мову ще Нострадамус: *«Там мова тішиє слух, там Борисфєнів край // Початок здвигає покладе, злама рутину»* (Нострадамус, III, 95). Однак якщо вже є така необхідність, нестриманість почуттів, то вживаймо наші, а не ганебні, соромітницькі, брудні чужинські (московинські) слова! Щодо наших ворогів – можна!

(Любов Сердунич і народна творчість)

Б. Р. Стецюк,
здобувач вищої освіти
(м. Хмельницький)

УКРАЇНСЬКА МОВА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

У статті розглянуто проблеми української мови в сучасному інформаційному просторі, а також головні проблеми поширення мови серед громадян держави. Які фактори на це впливають? Звідки походить проблема? І як з цим боротись?

На мою думку, головною проблемою сьогодення є проблема української мови в сучасному інформаційному просторі. За останні сто років мовна ситуація в країні майже не змінилася. Велика кількість українців не розмовляє рідною мовою, здебільшого використовують суржик. Поганою звичкою є використання слів паразитів.

Функціонування і дистрибуцію української мови традиційно досліджують з двох перспектив: діалектологічної та соціолінгвістичної. Діалектологія зосереджується на регіональних внутрішньомовних відмінностях. Соціолінгвістика розглядає мову у ширшому позамовному суспільному контексті, застосовує цілий спектр соціологічних методик. За результатами діалектологічних досліджень територію країни ділять на різні діалекти, зони концентрації характерних мовних явищ, які, однак, не трактують як окремі мовні спільноти, тобто групи людей, що мають спільні норми та уявлення щодо мови.

Питання української мови є досить тяжким у нашій державі. Цьому сприяє історичний розвиток України як держави. За роки створення держави відбувалося примусове знищення мови, що вплинуло до зменшення кількості людей, які вважали українську мову за рідну. За всі етапи створення України як незалежної держави, було прийнято багато спробованістю знищити нашу мову, тому зараз важливо відновити українську мову, щоб кожен громадянин розмовляв державною мовою.

Створення національної держави стало важливою політичною програмою для більшості країн Європи ще у XIX столітті. У історії

багатьох держав як показує світовий досвід, головним чинником є поширення однієї мови для підвищення консолідації (об'єднання) населення в межах країни. Для більшості європейців важливішим за релігію є рідна мова та культура. Тому більшість національних держав прагнуть до створення своєї мовної культури на території власної держави.

Це також підтверджує статистика європейських країн об'єднаних однією загальнонаціональною мовою (з 47 європейських країн своя національна мова є офіційною або державною в 41 країні, тобто у 85% загальної кількості) [2, с. 48]. Отже, поширення рідної мови на території України є найкращим методом для об'єднання населення і покращення міжетнічних стосунків у країні та підвищення патріотизму.

Проблема створення україномовного інформаційного простору нашої держави актуальна і досить гостра. Вчені зробили висновок, що для сучасного інформаційного впливу уже не використовують пропаганду. Цілком достатньо тривалого й системного перебування людини в інформаційному просторі іншої держави. Відбувається тісний інформаційний контакт з іншою країною, як наслідок – втрата патріотизму, мови та культури власної держави. Створюються сприятливі умови для чужомовної ідентифікації, що є значно сильнішим чинником, ніж конкретна ідеологічна диверсія [1, с. 8].

Вагомим пунктом є комплекс меншовартості, який прищеплювали українцям століттями чужомовної експансії. Вчені вважають, відсутність мовної стійкості – набута риса української ментальності.

Тому лінгвісти вважають, що у нашої нації дуже знижений поріг гідності.

Ще з садочка потрібно виховувати в українцях гідність. Щоб потім зі шкіл та інших навчальних закладів не виходили люди, байдужими до рідної мови та культури. Вивчення мови має відбуватись поступово та систематично у зручній формі для українців. Але вивчення української мови відрізняється у різних регіонах. Як приклад, у Криму з українського радіо звучить багато новин про мовну політику, про державну мову, звучать біографії та цитати відомих мовознавців, а тим часом російське – систематично через кожні 5 годин по 15 хвилин розповідає та навчає правопису та

граматиці російської мови. Вчені-мовознавці багаторазово звертались до київської влади з проханням виділити по 15 хвилин щодня на телебачення й радіо для вивчення української граматики, пунктуації, мовних консультацій. Це могло б дати великий поштовх для вивчення рідної мови та підвищення грамотності українців. Але столична влада відхилила це прохання, та й власники приватних каналів не були зацікавлені в цьому – грошей це не додасть, як реклама.

Наступним важливим чинником є відсутність окремого мовного законодавства, який не висував би правил чи критерій дотримання мовного режиму, як у Франції. Де на державному рівні розглядається питання про необхідність навчати дітей шести років співати державний гімн «Марсельєзу». За недотримання – виплата штрафу у 10 тисяч франків [1, с. 11].

У містах України здобувачі освіти на урочисті свята виконують державний гімн. Тому закон про радіомовлення є досить ефективним.

Таким чином, постколоніальна мовна ситуація призвела до того, що в нашій спільноті, на відміну від більшості національних держав, порушена рівновага між розумінням мови як символу ідентичності, з одного боку, та засобу спілкування, з іншого.

Отже, зі всього вище сказаного, ми можемо зробити висновок, що ситуація української мови в сучасному інформаційному просторі досить прикра і її потрібно змінювати. А саме запровадити мовне законодавство, яке буде поширювати українську мову на радіо та телебаченні. Створювати рекламні консультації, мовні хвилини тощо. Поширювати рідну мову серед молоді. І саме тоді українська мова займе вагоме значення в сучасному інформаційному просторі.

Список використаних джерел та літератури:

1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://kobzar1814.blogspot.com/2011/09/blog-post_12.html.
2. Плахута Є. Цілі мовної політики держави: українські проблеми на тлі досвіду Латвії та Білорусії // Державність української мови і мовний досвід світу: Матеріали міжнародної конф. К., 2000.

Modern issues of the native language

Abstract: In the articles we will consider the main problems of spreading the Ukrainian language among citizens, as well as the problem

*of language in the modern information space. What factors affect this?
Where does the problem come from? And how to deal with it?*

В. В. Стецюк,
вчитель української мови та літератури
(м. Хмельницький)

МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і народжує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Що стосується розвитку освіти, то він дедалі набирає динамічного характеру. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління, тобто на все життя неможливо навчити. Що ж робити?

Звичайно, треба змінювати функції навчального процесу в усіх навчальних закладах. Який навчальний заклад краще? Кожен відповідь: «Той, який надає високого рівня знанням». На жаль, ця відповідь правильна лише частково, що і є однією з перших проблем освіти ХХІ століття.

Науковці зазначають, що у сучасних умовах освітні заклади можуть розглядатися як економічні інститути, котрі приймають участь у ринковому кругообігу, є суб'єктами економічної діяльності, що базується на принципах раціонального використання ресурсів, а також взаємодіє з іншими економічними інститутами – інститутом грошей, держави, власності, підприємництва, фінансовими інститутами. У результаті інститут освіти перестає відігравати роль центру передачі й формування соціокультурних цінностей, а стає виробником дорогого продукту як сукупності освітнього товару й освітніх послуг, володіння яким підвищує конкурентні переваги його власника на ринку праці.

Сьогодні українська наука, зокрема, наука ВНЗ, перебуває в критичному стані, який не тільки не відповідає потребам сучасної якісної освіти, а й створює реальну загрозу національній безпеці держави. Для більшості вчених, які працюють у ВНЗ України, наукова діяльність перетворилася на хобі, а викладач-науковець став у кращому разі викладачем-методистом.

Однією із структурних змін у системі вищої освіти повинна бути зміна фінансування та розподіл коштів на користь капітальних видатків в освіті.

Сучасна система підготовки всіх рівнів спеціалістів не відповідає ані потребам суспільства, ані ринку праці чи держави.

Втім, питання так званого державного замовлення, або підготовки фахівців за бюджетні кошти дуже часто піднімається з цілями політичного піару. Навіть зміни за принципом «гроші за студентом», який останнім часом впроваджується при вступі на бюджетну форму навчання, не призводять до якісного витрачання бюджетних коштів. Як приклад – розбіжності у підготовці фахівців з однієї і тієї ж спеціальності у різних вишах, наприклад бакалавра права у ВНЗ, які підпорядковані різним відомствам.

Ще однією проблемою, є неспівмірний дисбаланс у фінансуванні підготовки фахівців у різних галузях. Так, за його словами, вартість підготовки одного лікаря втричі менша, ніж вартість підготовки фахівця у вишах, підпорядкованих Міністерству культури. Причини цього експерт вбачає в лобізмі на рівні уряду.

Серед інших глобальних тенденцій у вищій освіті варто звернути увагу наміжнародну мобільність студентів, що включає в два потоки:

1) студентів з Азії, які вступають до основних академічних систем Північної Америки, Західної Європи та Австралії;

2) мобільність усередині Європейського Союзу в межах різних програм підтримки мобільності студентів. Більше 2,5 млн студентів навчаються за межами своїх країн. Аналіз показує, що до 2020 р. їх кількість зросте до 7 млн;

3) зміну характеру викладання, навчання та освітніх програм: завдання більшості ВНЗ – менше навчати базовим дисциплінам і пропонувати більше професійних програм ширшому колу студентів (у зв'язку з цією тенденцією експерти ЮНЕСКО констатують, що «питання, котрі стосуються навчальних програм і цілей вищої освіти,

особливо актуальні в регіонах, що розвиваються, де ринкова економіка, що формується, вимагає не тільки фахівців, підготовлених для науково-технічних професій, але й сильних лідерів, які мають широкі знання, творчий потенціал, легко адаптуються та здатні надати всебічну етичну оцінку соціальному розвитку»).

Зазначимо, що у сучасних умовах суттєвий вплив на розвиток системи вищої освіти спричиняє запровадження компетентісного підходу, а також процеси автономізації і комерціалізації вищих навчальних закладів.

Науковці зазначають, що у сучасних умовах освітні заклади можуть розглядатися як економічні інститути, котрі приймають участь у ринковому кругообігу, є суб'єктами економічної діяльності, що базується на принципах раціонального використання ресурсів, а також взаємодіє з іншими економічними інститутами – інститутом грошей, держави, власності, підприємництва, фінансовими інститутами. У результаті інститут освіти перестає відігравати роль центру передачі й формування соціокультурних цінностей, а стає виробником дорогого продукту як сукупності освітнього товару й освітніх послуг, володіння яким підвищує конкурентні переваги його власника на ринку праці.

Таким чином, є очевидним, що реформування вищої освіти є одним з пріоритетних завдань державної кадрової політики. В умовах інтернаціоналізації та глобалізації світової економічної та соціально-трудової сфер, Україна не повинна залишатися осторонь освітніх реформ, проведених за кордоном.

Отже, проблема її систематичного вивчення і своєчасного врахування набуває сьогодні в Україні виняткової ваги.

Особливо гостро ця проблема постає в галузі освіти – як з огляду на потребу рішучого здійснення давно назрілих освітніх реформ, для чого слід заручитися підтримкою найширших верств населення, так і зважаючи на ту обставину, що освіта належить до сфер суспільного життя, які залишаються найбільш обійденими увагою таких традиційних інститутів відстеження та формування громадської думки, як провідні соціологічні центри і засоби масової інформації. Хоча освітянські справи і турботи зачіпають інтереси переважної більшості українських родин (близько 60% громадян під час репрезентативних масових опитувань засвідчують, що в їхній сім'ї або в сім'ях їхніх батьків чи дітей є бодай один учень чи

студент), у поле зору соціологів і журналістів потрапляють зазвичай лише ті її проблеми, що мають присмак скандальності або пов'язані з реалізацією проектів, які щедро фінансуються з позабюджетних джерел і, отже, обіцяють певний зиск. Зрозуміло, це не дає змоги відтворити цілісну картину стану справ у галузі та особливостей його сприйняття суспільним загалом, скласти адекватне уявлення про те, що потрібно зробити, аби громадянська позиція суспільних груп, так чи інакше причетних до навчально-виховного процесу, сприяла його модернізації.

Вказаний стан справ у науці та освіті призводить до того, що знижується престиж роботи науковця та викладача, якість підготовки сучасних випускників. Так, близько чверті (26%) роботодавців вказали на те, що за останні 5 років якість підготовки випускників в українських ВНЗ погіршилася, на думку 30% – не змінилася, 20% роботодавців упродовж останніх років зауважили покращення якості підготовки молодих спеціалістів. Серед загальних тенденцій, які могли б описати особливості та характеристики сучасного випускника, респонденти під час експертних інтерв'ю говорили про падіння за останні роки середнього рівня знань, маючи на увазі не тільки знання за фахом, а й недостатній рівень базової грамотності. Значною проблемою абсолютно для всіх випускників, незалежно від рівня їхньої теоретичної підготовки, компанії вважають відірваність знань від практики, невідповідність до роботи в реальному бізнесі, нерозуміння того, як цей бізнес працює. Оскільки саме ця проблема зустрічається найчастіше, усі опитані компанії намагаються вирішувати її власними силами – шляхом додаткового навчання молодих спеціалістів безпосередньо в компанії, а також співробітництва з ВНЗ.

З точки зору студентів рівень освіти в Україні є критичним. Так хорошої освіти та високого рівня знань прагнуть усього 38% опитаних студентів, а на диплом престижного вищого навчального закладу розраховують 10%.

При цьому, до сучасної української освітньої системи студенти ставляться вельми критично: 41% із них вважають, що вона забезпечує посередній рівень освіти, 7,5% – низький і дуже низький, 40% – загалом оцінюють рівень освіти як досить високий і 8% – як дуже високий. Хотіли б навчатися за кордоном 55% респондентів (29% утрималися б від цього). Головними перешкодами для

отримання освіти за кордоном студенти назвали нестачу грошей (51,5%), недостатнє знання іноземних мов (33%), відсутність інформації про такі можливості (21%) і невизнання в Україні іноземних дипломів (9%). На рівні вищого навчального закладу ці проблеми зумовлені недостатньою свободою у формуванні сучасної освітянської політики та організовуванні навчально-виховного процесу, виходячи із специфіки та статусу вищого навчального закладу.

Список використаних джерел та літератури:

1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2111532-problemi-ta-perspektivi-visoi-osviti-v-ukraini-osvita-majbutnogo.html>.
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4824>.
3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Kalina.php>.
4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3819/1/20170104_Denysenko_17-24.pdf.
5. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analitchni-materialy/7-natsionalna-dopovid-pro-stan-i-rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf>.
6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzlubp_2011_7_5.pdf.
7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/711097/1/Bazeliuk.pdf>

УДК 616.89

А. М. Тришньовський,
*кандидат медичних наук,
професор медичної психології та психокорекції
(м. Маріуполь)*

М. А. Паранюк,
*кандидат політичних наук
(м. Кам'янець-Подільський)*

ЕТНОПСИХІАТРИЧНА ПРИРОДА РАШИЗМУ

На межі 20–21 століть у міжнародному політичному житті з'явилася нова форма Російського державного тероризму та гегемонізму, котра зацікавила не тільки політиків, політологів, істориків, але й психіатрів, котрі займаються проблемами етнопсихіатрії.

Ця стаття є першою у науковому житті України і передбачає, на думку авторів, більш розлоге висвітлення в окремих монографіях.

Термін «рашизм» утворений шляхом поєднання англійського слова Russia із міжнародним словом «фашизм». Рашизм – це різновид тоталітарної фашистської ідеології [8], симбіоз основних засад фашизму і сталінізму. Він є обґрунтуванням варварської геополітики РФ, спрямованої на окупацію та анексію територій інших держав, позначається штампом «збирання земель російських» і спирається на місцевий колабораціонізм та підтримку російської п'ятої колони.

Термін використовується науковцями, політиками і публіцистами для позначення політичної ідеології та соціальної практики владного режиму Росії кінця ХХ – початку ХХІ століття, що базується на ідеях «особливої цивілізаційної місії» росіян, «старшості братнього народу», нетерпимості до елементів культури інших народів, в основному українського, з використанням ортодоксального реакційного російського православ'я як псевдоморальної доктрини, на геополітичних інструментах впливу, насамперед енергоносіях для європейських країн, військовій силі, стосовно країн, що входять до сфери впливу Російської Федерації [2; 7; 9].

14 квітня 2022 року Верховна Рада України визнала Російську Федерацію державою-терористом із тоталітарним неонацистським

режимом і заборонила його пропаганду, а також пропаганду акту агресії Росії проти України. Рашизм є різновидом нацизму, фашизму і синонімом терміна «російський нацизм» [1; 3; 4; 5; 9].

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики підтримав ініціативу українських науковців, журналістів, політологів, усього громадянського суспільства щодо популяризації та визнання терміна «рашизм» на національному та міжнародному рівнях [17].

До історії формування рашизму як ідеології слід зачислити більшу частину останніх війн на теренах суверенних держав, що входили в склад СРСР, а саме:

- Придністровський конфлікт;
- Перша російсько-чеченська війна 1994–1996 років;
- Друга російсько-чеченська війна 1999–2009 років;
- Російсько-грузинська війна 2008 року;
- Російсько-українська війна з 2014 року.

В етнопсихологічній основі рашизму, який уже цілком сформувався в офіційну ідеологію, лежать заперечення «сили права» й утвердження «права сили», неповага до суверенітету сусідів і самоствердження через терор, свавілля та насильство. Першочерговими ознаками рашизму є агресивна ненависть до інших людей, думка яких відрізняється від типової пропаганди Російської Федерації. Загалом, ці риси притаманні будь-якій російській владі й успадковані від Золотої Орди [1]. Однією з основ рашизму є ідеологія духовної теорії Російської православної церкви (РПЦ) про «богообраність» росіян [1] та про третій Рим.

На думку російського історика Олександра Скобова, рашизм є еkleктичною сумішшю великодержавного шовінізму, ностальгії за радянським минулим і мракобісного православ'я. Рашизм характеризується також зневагою до особистості, прагненням розчинити особистість у «більшості» і придушити меншість. Рашизму притаманна невіра в демократичні процедури, бо «все це лише інструмент тонких маніпуляцій» (сам рашизм віддає перевагу грубим маніпуляціям). Рашизм виходить з того, що «народний дух» і «вищий загальний інтерес» виявляються не через формальні виборні механізми, а ірраціональним містичним чином – через вождя, який став таким, тому що зумів зачистити всіх інших [9].

Рашизм маскується під антифашизм, але має фашистське обличчя і сутність [6].

Фашизм (італ. *fascismo*, від італ. *Fascio* – «зв'язка», «об'єднання») – різновид політичного режиму, а також радикальна авторитарна імперіалістична політична ідеологія, характерними ознаками якої є сильний культ особи, мілітаризм, тоталітаризм, імперіалізм та ідея єднання, мобілізації нації й держави проти ворогів, ідея постійної війни і панування.

Націонал-соціалізм (нім. *Nationalsozialismus*), скорочено нацизм (нім. *Nazismus*) – тоталітарна імперська політична ідеологія, яка була політичною доктриною керівництва Німеччини та правлячої Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини, а також у деяких інших країнах. Базується на мітах про історичну велич своєї нації, її належність до «вищої раси», що, на думку ідеологів нацизму, дає їй право на розширення так званого «життєвого простору», захоплюючи території інших держав та проводячи на них політику геноциду. Часто представляється як різновид та синонім фашизму, хоча такий погляд є невірним, через певну відмінність цих двох ідеологій.

Сучасний рашистський режим, на відміну від тоталітарних диктатур Муссоліні, Гітлера та Сталіна, орієнтований на пасивність, а не активність мас [12].

Ідеологія російського фашизму багато в чому подібна на німецький фашизм (нацизм), а промови президента В.В.Путіна відображають ідеї, подібні до ідей Адольфа Гітлера [12; 14].

Під час широкомасштабного російського вторгнення в Україну, коли стало відомо про жертви масових вбивств на Київщині та у Маріуполі, на сайті російського державного інформаційного агентства «РІА Новості» з'явилася стаття «Що Росія має зробити з Україною», яка виправдовує геноцид українців, закликає придушення, деукраїнізації, деєвропеїзації та геноциду українського народу.

Значна кількість воєнних злочинів росіян, скоєних ними під час війни Росії проти України, розпочатої 24 лютого 2022 року, мають ознаки геноциду українців. Очікується визнання РФ країною терористом в ЄС, США та інших країнах світу.

Американський історик та письменник Тімоті Снайдер вважає, що сучасна Російська Федерація відповідає більшості критеріїв фашизму. Такими він вважає:

- культ особистості єдиного лідера – Володимира Путіна;
- культ мертвих у формі культу перемоги у Другій світовій війні;
- міф про Золотий вік імперського минулого, який треба відновити силою, – війною з Україною.

На думку Снайдера, рашизм це фашизм доведений до іраціональних крайнощів, коли фашисти називають себе «антифашистами», а своїх ворогів – «фашистами» [14].

24 квітня 2022 року Тімоті Д. Снайдер опублікував статтю в The New York Times Magazine, де описав історію, передумови та лінгвістичні особливості терміна «рашизм» [14]. За словами Снайдера, цей термін «є корисною концептуалізацією світогляду Путіна», написавши, що «ми схильні ігнорувати центральний приклад відродження фашизму, яким є режим Путіна в Російській Федерації». Щодо ширшого режиму Снайдер пише, що «видатним російським фашистам надається доступ до засобів масової інформації під час воєн, включно з цією. Члени російської еліти, перш за все сам Путін, все більше покладаються на фашистські концепції», і заявляє, що «саме виправдання Путіним війни в Україні є християнською формою фашизму» [14].

Слідом за цією статтею Снайдер у травні написав есе під назвою «Ми повинні це сказати. Росія – фашистська» [14]. За словами Снайдера, «багато хто вагається вважати сучасну Росію фашистською, тому що Радянський Союз Сталіна визначав себе антифашистським», заявивши, що ключем до розуміння Росії сьогодні є «гнучкість Сталіна щодо фашизму»: «Оскільки радянський антифашизм означав лише визнання ворога, він запропонував фашизму чорні двері, через які можна було повернутися до Росії. Фашисти, які називають інших людей «фашистами», – це фашизм, доведений до нелогічної крайності як культ нерозуму. Це істотна путіністська практика». Виходячи з цього, Снайдер називає режим Путіна шизофашизмом [14].

Рашизм становить квазі-ідеологію, яка є суперечливою сумішшю імперії, великодержавного шовінізму, релігійного традиціоналізму, що ґрунтується переважно на ностальгії за радянським минулим [15]. Ідеологія протиставляє себе західним ліберально-демократичним цінностям та інститутам, зокрема вільним виборам, народовладдю та іншим демократичним громадянським

правам і свободам. Типово ідеологія рашизму заснована на протистоянні до демократії та культурних цінностей – Європи, Сполучених Штатів Америки, Канади. У центрі цієї ідеології – культ національного лідера (вождя), який повернув Росії «велич», по околицях ідеології – велич минулої Російської імперії, колишнього (рос. *великого и могучего*) СРСР, істеричне щорічне нагадування ролі переможця в історії, агресивна русифікація та панівна російська мова, підкреслена зневага до націй та народів колишнього СРСР через демонстративне заперечення їх існування, переписана під російську ідеологію історія, панівне становище Росії у межах заявленої імперської території.

Цілі, які прагне досягти рашизм, це довести думку до будь-якої особи про те, що там де є цивілізація та демократія завжди виникає війна, та навпаки де присутній сильний лідер (тоталітаризм, монархія, імперія) це є добре і там люди живуть мирно та злагоджено.

В ідеології рашизму химерним чином поєднуються погляди на світ, як на поле тотальної звірячої боротьби за виживання з претензією на високу духовність, до якої, на думку рашистів, не спроможна піднятися решта світу. Водночас, ця ідеологія являє собою квінтесенцію холоуїства і хамства [10]. При цьому окремі прояви культури західного світу, такі як узаконення проституції, права сексуальних меншин («гейропа»), права наркозалежних тощо, можуть використовуватись для обґрунтування «відсутності духовності» у інших народів або навпаки – як цивілізаційної належності Росії до спільноти цивілізованих країн. Рашизм є поєднанням концепції «особливого шляху», про який так багато говорили більшовики, з нацистською ідеєю переваги.

Український публіцист Костянтин Дорошенко підкреслює неонацистську спрямованість рашизму: «русский мір» – не лише єресь. Він є неонацистською ідеологією: має конкретного тоталітарного вождя, вміщує в себе та використовує у своїй риториці та політиці шовіністичні, фашистські, расистські, ксенофобські ідеї, заклики, образи й цілі» [7; 15].

Етнопсихологія рашистів – це психологія ворожості, уявлення про те, що навіть і в Росії всюди є чужинці [10].

Етнопсихологічна картина рашизму ґрунтується на природній патологічній агресивності племені моксель, котре у 10–12 століттях

почало захоплювати території сусідніх угро-фінських племен, а згодом створило християнський улус імперії Чингізхана.

Етнопсихіатрична сутність рашизму проявляється в масованій, колективній, індукованій, нав'язаній шизофренії у формі параної, котра за допомогою потужних засобів масової інформації та РПЦ охопила усі верстви населення Російської федерації.

Параноїдна (грец. *Paranoia* – безумство, божевільня) шизофренія від грецького коріння *skhizein* (σχίζειν, «розколоти») і *phrēn, phren-* (φρήν, φρεν-; френ-; «розум»), – один з типів шизофренії, що характеризується домінуванням галюцинацій та (або) марення, при цьому симптоми можуть бути присутніми в легкій формі, але можуть розвиватися до загострення і стати тригером агресії та війни [3].

Етнопсихіатрично параноїдальна шизофренія проявляється в основному у вигляді порушення процесів мислення, аналізу, самооцінки та проявляється, зазвичай, у спотвореному сприйнятті світу або параноїдній поведінці [5].

Психіатрична хвороба окремої людини, котра отримала автократичну владу, трансформувалася в аналогічні клінічні прояви великої кількості всього населення Російської Федерації, що дає змогу кваліфікувати вказаний епідемічний процес у вигляді етнічного психозу.

Згідно Міжнародної класифікації хвороб (МКХ розділ 5 [F00 F99] розлади психіки та поведінки) діагноз виставлено за наявності загальних критеріїв шизофренії, а також наступних ознак [6]:

- домінування маячних або галюцинаторних феноменів (різні види марення, галюцинації, у даному випадку змови Заходу та України, манія безпідставної величі, манія змови та переслідувань, манакальна ідея руского міра, нашествя сатанізму, тощо);

- починається серед населення РФ в більш зрілому віці, порівняно з іншими формами, у віці між 30-40 роками. Хворим на цю форму шизофренії притаманні специфічні деформації мислення і ставлення до світу та до себе, згідно з якими, головним, визначальним у житті є їх ідеї, думки, судження, оцінки, ними самими придумані закони, котрі психіатри називають надцінними або ідеями-фікс. Навколишній світ має відповідати цим продуктам їх внутрішнього світу. Вони непохитно впевнені, що усіма можливими засобами, не зважаючи ні на що, світ слід змінювати у відповідності до їх

розуміння, а все, що виходить за межі цього розуміння та уявлення, не має права на існування і мусить бути знищеним. На цьому тлі цілком закономірно розвиваються манії величчя та переслідування. Справді, з позиції параноїка, він, – В. Путін, як автор і носій надцінної ідеї, є величною особистістю. На його думку, в нього маса ворогів, які протидіють утвердженню його надцінної ідеї;

– хворі на параноїдну форму шизофренії, за наявності у них достатньо високого інтелекту, ідеально підходять на роль диктаторів. Їхній фанатизм, беззастережна відданість своїм ідеям-фікс, всупереч будь-яким фактам реальної дійсності та науковим положенням, що спростовують ці ідеї, нещадність, безмежна жорстокість, з якою вони, якщо є така можливість, знищують своїх дійсних, а здебільшого уявних ворогів, сприяють захопленню та тривалому утриманню влади;

– історичні факти свідчать, що під діагноз параноїдної шизофренії цілком підпадають юдейський цар Ірод, римські імператори Калігула та Нерон, Чингізхан, засновник Москви хан Сартак, московський цар Іван Грозний, диктатори Ленін, Гітлер [13], Сталін і Путін. Першим цей діагноз Сталіну поставив відомий російський невропатолог, психіатр та нейрофізіолог В.М. Бехтерев, необережно сказав про нього вголос у кулуарах медичного конгресу, поплатившись за це життям, в першу ж ніч, після цих слів. Цілком здоровий шістдесятирічний чоловік, раптово помер за загадкових обставин;

– замкнутість, постійна хвороблива підозріливість Сталіна, ігнорування реальних фактів, які суперечать його уявним конструкціям і планам, нещадне нищення всіх, хто, як плід його патологічної уяви, стояв йому на заваді, багатомільйонні жертви, які він з легкістю приносив у боротьбі з «ворогами народу», інакше як манією переслідування не назвеш. А його манія величності, як відомо, була просто грандіозною. Попри це, у нього, як і в Гітлера, всихала рука, що є одним з незрозумілих симптомів параної; [13].

– самоізоляція В. Путіна, дистанціювання під час офіційних та неофіційних зустрічей, знищення опозиції підтверджує наявність параноїдної форми шизофренії;

– шизофренію пов'язують із гіпертрофією мигдалевидного тіла, із гіперактивністю дофамінових систем мезокортикального і

мезолімбічного трактив, тіла нейронів яких локалізовані у чорній речовині та вентральній зоні покривки.

Генетика, ранній вплив довкілля, психічні травми у дитинстві, сексуальні збочення, психологічні й соціальні процеси, стали важливими факторами стали головними причинами хвороби кремлівського фюрера.

Основні етнопсихіатричні симптоми параноїдного типу шизофренії останнього хана Золотої Орди, котрі передалися серед хворого населення наступні[4]:

1. Маячення. Основна маса населення РФ, котра фанатично підтримує рашистську політику В. Путіна та його команди (синдром Кандінського-Клерамбо), вважає, що вороги намагаються знищити їхню країну, насадити свою культуру, звичаї, надумані збочення, релігію, вкласти в голову ворожі думки, негативно вплинути на тіло, примушуватимуть здійснювати злочини. Пацієнти вважають, що якісь американські мафіозні структури володіють спеціальною апаратурою для читання й вкладання в їхні голови думок засобами радіобіологічного зв'язку. Пацієнти газового рейху знаходять у соціальних мережах, інтернеті, в книгах, періодиці приховані повідомлення, адресовані особисто кожному. Хворі на «победобесіє» постійно ставлять себе в центр всесвіту і шукають якісь «знамення» своєї винятковості в тій чи іншій формі, намагаються добитися своєї домінант, змусити весь світ їх боятися.

2. Типово шизофренічними є галюцинації у вигляді голосів («голоси в голові»), тобто хворий не бачить того, чого немає, а лише чує. Часто хворий не може відрізнити голоси в голові (нереальні) від реальних звуків у телевізорі. Повідомлення голосів часто мають погрозливий характер. Іноді голоси наказують хворому щось зробити, підтримати «спеціальну воєнну операцію», долучитися до мобілізації, грабувати, вбивати, гвалтувати, палити, руйнувати на окупованих територіях України.

3. Окрім цього багато хворих можуть удатися до містицизму, шаманізму, сатанізму, магізму, також шукати причини захворювання у власній гріховності, боговідступництві, власному минулому і так далі. Іноді може спостерігатися так зване «релігійне божевілья», для якого характерна крайня релігійна строгість відносно інших і відсутність її відносно себе.

До негативних симптомів належать сплоснений або притуплений афект і бідність емоцій, бідність мови (алогія), нездатність відчувати задоволення відсутність бажання формувати відносини (асоціальність) і відсутність мотивації (аволіція). Дослідження показують, що негативні симптоми більшою мірою впливають на низьку якість життя, функціональну інвалідність, на високий рівень самогубств та вбивств на побутовому ґрунті.

Параноїдна шизофренія має значний вплив на суспільство та економіку Російської Федерації. Вона призводить до зменшення очікуваної тривалості життя на 12–15 років, через її тісний зв'язок із неактивним способом життя, алкоголізмом, наркоманією і палінням, до економічного, політичного та морального занепаду.

У глобальному вимірі рашизм несе смертельну небезпеку усьому людству і має бути ліквідованим усією цивілізацією. Найбільша надія у цьому сенсі покладається на найпотужнішу і найдемократичнішу державу світу – США, котра несе пряму відповідальність за потужний розвиток та гіпертрофію рашизму, враховуючи підтримку СССР у 20–30 роках 20 століття, особливо під час другої світової війни, після розвалу Радянського Союзу, яке проявилось у вилученні ядерної зброї в Україні та передачі її РФ, за шахрайство під час Будапештського Меморандуму, котрим гарантувався мир і безпека Україні з боку країн ядерного клубу.

У цьому сенсі ми вбачаємо єдиний рецепт поетапної ліквідації небезпечного лігва:

1. Усунення від влади у РФ неонацистського рашистського режиму.

2. Демілітаризація з вилученням ядерної зброї, денацифікація РФ, ліквідація РПЦ.

3. Розчленування РФ на декілька держав з подальшим утворенням демократичних держав.

4. Гуманітарний карантин на 40 років з метою недопущення рецидиву рашизму.

5. Масова групова психотерапія та індивідуальна психіатрія [4].

6. Поліцейська пацифікація по всій території РФ силами країн коаліції «Рамштайн».

7. Контроль нафтогазовидобування Україною, ЄС та США.

Інших ефективних варіантів не існує, щоби вберегти людство від цього глобального, деструктивного, терористичного, варварського етнічного психозу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Білінський В.Б. Країна Моксель або Московія. Вид-во ім. О. Теліги, Київ. 2009. 375 с. 2. Борисов С. Рашизм – Россия на краю [Архівовано 14 липня 2014 у Wayback Machine]. 3. Гарин І. Почему рашизм страшнее фашизма // Новое время. 19 серпня 2015 [Архівовано 2 березня 2022 у Wayback Machine]. 4. Данилов Д. С., Тюльпин Ю. Г. Лечение шизофрении. 2010. 276 с. ISBN 978-5-9986-0020-3. 5. Дорошенко К. «Русский мир» – ересь чи неонацизм? Розбирається Костянтин Дорошенко Suspilne.media 31.03.2022. 6. Кізілов Є., Зеленський В.: Слово «рашизм» увійде в підручники з історії в усьому світі // «Українська правда», 23 квітня 2022. 7. Костенко А. Н. Рашизм – «детская болезнь», проходящая со временем? Архів оригіналу за 31 березня 2014. Процитовано 28 березня 2014. 8. Кривдик О. Рашизм // Українська правда. 18 травня 2010. [Архівовано 25 квітня 2014 у Wayback Machine]. 9. Лозко Галина. Етнодержавознавство: філософсько- теоретичний вимір: курс лекцій. Тернопіль : Мандрівець, 2002. 384 с. ISBN 978-966-634-658-5. 10. Москалець В. П. Психологія особистості. Навч. посіб. М 82 К. : «Центр учб. літ-ри», 2013. 416 с. 11. Стратегия Российской империи Новый фашизм это рашизм! [Архівовано 5 липня 2014 у Wayback Machine]. 12. Hitler A. Mein kampf. Изд-во «Т-ОКО», М., заказ № 462ю 590 с. 13. Morell, Theodor; Irving, David (1983). The Secret Diaries of Hitler's Doctor. New York: Macmillan. p. 20. ISBN 978-0025582507. 14. Timothy Snyder. The War in Ukraine Has Unleashed a New Word // The New York Times Magazine. 22 April 2022 [Архівовано 22 квітня 2022 у Wayback Machine]. 15. WHAT IS RUSCISM // Youtube, Мілітарний, 18 травня 2022.

В. Чернявська,
учениця 9 класу

Науковий керівник: Л. Д. Кравчук,
вчитель-методист української мови та літератури
(м. Краси́лів)

МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Кожній людині від народження і аж до смерті дано неоціненний Божий дар – мову. Для будь-якої людини її мова спілкування найкраща. Людина не буде говорити мовою, яка їй не до душі.

Усі мови світу по-своєму прекрасні. Письменники та поети возвеличують мову. І не тільки це роблять творчі люди, а й ті, хто любить свою мову та країну.

Мовлення є найбагатшим і найміцнішим зв'язком, що з'єднує сучасне і минуле в одне ціле. В сучасному світі життя людини постійно проходить у комунікативному середовищі.

Відкривши сучасний український словник, в ньому можна побачити багато нових слів. В одних замінено тільки деякі букви, а в інших – будову та написання слова.

Людина змалку повинна вивчати свою рідну мову та правильне її вживання. Тобто, з першого класу діти мають вивчати свою рідну мову, не соромитись спілкуватися нею. Особливо зараз ми всі повинні розмовляти, думати своєю рідною мовою.

Ми – молоде покоління – маємо відроджувати українські народні звичаї та традиції.

Отож, любімо і шануймо українську мову, одну з наймилозвучних мов у світі!

І. М. Юрчик,

студентка 1 курсу

Науковий керівник: М. І. Колісник,

*викладач української та англійської мов
циклової комісії соціально-гуманітарних і
фундаментальних дисциплін
(м. Кам'янець-Подільський)*

ВИКОРИСТАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Засоби масової інформації – могутня сила впливу на свідомість людей, засіб оперативного повідомлення інформації в різні куточки світу, найбільш ефективний засіб впливу на емоції людини. У міру розширення технічних можливостей їх роль зростає. А за емоційним впливом на почуття і свідомість людей вони залишаються поки неперевершеними і збирають велику аудиторію. Мова сучасних українських засобів масової інформації привертає до себе увагу багатьох лінгвістів. Це – багате джерело для дослідження новітніх тенденцій у розвитку сучасної літературної мови. Одним із найпомітніших процесів, що відбуваються у нашій мові сьогодні, є процес активного поповнення лексики української мови. Ось чому мова засобів масової інформації, а зокрема неологізми та їх функціонування у ЗМІ, – важлива й актуальна проблема сучасних досліджень.

Вивченням цього питання займались видатні вчені, зокрема: А. Грищенко, І. Юшук, О. Тараненко, В. Горпинич. Стилистичні функції неологізмів досліджували І. Білодід, А. Коваль, О. Пономарів, Л. Кравець. Неологізми української мови останніх десятиліть, зокрема суспільно-політична лексика, вивчалися здебільшого в плані загальних словотвірних, лексико-семантичних та стилістичних тенденцій розвитку такими авторами, як А. Москаленко, І. Шашкін, К. Ленець, О. Сербенська та інші.

Метою статті є визначення впливу засобів масової інформації на розвиток і становлення української мови та роль неологізмів у цьому процесі. Розвиток і вдосконалення мови як засобу спілкування відбувається насамперед у сфері одиниць лексико-семантичного рівня – слів, які становлять відкриту, динамічну систему.

Функціонування словникового складу української мови постійно супроводжують такі процеси, як:

1) поява нових лексичних одиниць, покликаних до життя потребами називання тих або інших конкретних предметів у найширшому розумінні цього поняття, суспільних процесів і явищ, абстрактних понять різноманітних галузей науки, духовної та матеріальної культури тощо;

2) віддалення на периферію лексичного складу частини слів у зв'язку з втратою ними номінативної актуальності, спричиненої частковою або повною втратою суспільної ваги відповідними конкретними реаліями, соціально-політичними процесами, абстрактними поняттями. Тому в мові завжди наявна пасивна й активна лексика. Пасивну лексику словникового складу становлять лексичні одиниці, обмежене вживання яких зумовлюється особливостями позначування ними явищ. До цієї категорії належать араїзми, історизми й неологізми.

Неологізми (гр. *neos* – «новий» і *logos* – «слово») – слова, а також їх окремі значення, вислови, які з'явилися у мові на цьому етапі її розвитку й новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські неологізми) [1, с. 23]. Неологізми називають лексичними інноваціями.

На думку О. Сербенської, інновації – це «новотвори, запозичення, а також включення і входження в мову, зумовлені перерозподілом значень у видах і жанрах мовлення; це і відродження слів і висловів з минулих епох» [2, с. 41].

Фактори, які спричиняють утворення неологізмів, можна поділити на такі групи:

1) позамовний – потреба дати назви новим предметам і явищам: дисплей, принтер, йогурт, гіпсокартон, клонування;

2) інтралінгвальний – для заміни попередніх найменувань новими, зумовленої різними чинниками – тенденцією до мовної економії, уніфікації номінативних моделей, виразнішого, точнішого найменування, експресивно-стилістичного оновлення, з причин соціально-політичного, пуристичного, евфемістичного характеру та інше, наприклад: компакт замість компакт-диск, теракт замість терористичний акт, літак замість аероплан, мобільник замість мобільний телефон.

Неологізми поділяються на лексичні й семантичні. Новизна лексичних новотворів виявляється у формі (*євро, сайт, ксерокопії, дизайнер, дисплей, принтер*).

Семантичні неологізми – це нові значення, які розвиваються в словах, уже наявних у мові (меню, фанера, піратство).

Авторські неологізми, які називають стилістичними, індивідуально-авторськими, okazіоналізмами, становлять окрему групу. Деякі авторські неологізми увійшли до літературної мови. Так, зокрема, створені М. Старицьким лексеми *байдужість, мрія, майбутнє, незагойний, нестям, страдниця, чарівливий*, І. Верхратським – *звіт*, І. Франком – *чинник* [3, с. 27].

Лексична система мови засобів масової інформації – найдинамічніша система сучасної української літературної мови. Загальновідомо, що у сфері ЗМІ найрізноманітніше та найсильніше виявляються процеси, які характеризують саме життя мовного організму: тут найбільше зосереджені інновації. І це природно, адже однією із основних функцій засобів масової інформації є інформативність, новизна.

Згідно із визначенням О. Сербенської, неологізми сучасної української мови можна поділити на такі групи: новотвори, запозичення, перерозподіл значень у жанрах і видах мовлення, відродження слів і висловів з минулого.

У публіцистиці часом уживаються й індивідуальні неологізми для посилення експресії вислову: «З тими, хто не вміє скинути темні окуляри вболівальника, подивитися на речі пильним, тверезим і об'єктивним поглядом, страждає на киевофобію, особливого бажання дискутувати немає» («Україна молода»); «Для нас, дивослівців, надзвичайно важливий зворотний зв'язок» («Дивослово»). Кількість неологізмів тільки у періодиці (вона переважно і є матеріалом для їх фіксації) у розвинених мовах досягає упродовж року десятки тисяч (не всі, звичайно, залишаються у активному мовленні). Переважна більшість неологізмів (до 90%) – це терміни [1, с. 43].

Неологізми багатьох мов (англійської, російської, французької, японської) фіксуються й досліджуються у центрах неології. Існують словники нових слів і значень.

Отже, сфера сучасних українських засобів масової інформації засвідчує: мова живе, еволюціонує, і завдання небайдужих до її долі журналістів-інтелігентів – вони ж бо належать до основних творців

найрізноманітніших текстів – дбати, щоб мова за цих складних обставин залишалася собою, зберігала свої генетично-типологічні риси.

Список використаних джерел та літератури:

1. Українська мова : Енциклопедія. Київ : Просвіта, 2000. С. 377.
2. Сербенська О.А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Київ : Просвіта, 2001. С. 108.
3. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Київ, 2000. С. 78–84.
4. Сучасна українська літературна мова: підручник. За ред. А. П. Грищенка. Київ, 1997. С. 196–198.

МОВО ПРЕВЕЛИЧНА!

Йшли тебе понищити зусібічні зайди,
Ти – не штучно створена, тож і не загинеш.
Ти ще вся – не сказана, ти – диво несказанне,
Мово українська, Мати-Берегине!
 У душі злеліана, серцем облюбована,
 Запульсуєш говором, а була ж й столична!..
 Та була й розстріляна і не раз шматована,
 Мово українська, страднице велика!
Ти здіймись орлицею та понад руїнами,
В золото-блакить вдягнись на віки, як звично.
З кожним рід-родиною хай тобі вкраїниться,
Наша предковічна ти мово превелична!

Любов Сердунич

СЛОВО

*А першим було Слово.
І Слово було Богом,
яке шанували і цінували,
аж до поклоніння,
себто обожнювання.*
Бо Слово, народжене дровом,
І вигріте Сонцем-Ярилом,
І висвячене самим Небом,
І виболене із пратебе,
Наснажене духом дивним,
Прикрашене квітом-дивом,
Ціловане вітром свіжим, –
Випещувалось у вірші,
Виболювалось чайно,
Виобразилось –
Україною!

Любов Сердунич

СЛОВА НЕ ПОВИННІ МОВЧАТИ!

Якщо ти – нащадок сарматів
Чи аріїв-укрів – на чати!
Коли говорять гармати –
Слова не повинні мовчати!

Якщо пульсує той генік,
Котрий не дає заснути, –
Вчувайсь паном-аборигеном
І ген передай онукам.

Дулібом був дід чи полянин,
Косак, чи козак, чи повстанець –
Завжди рокотали Бояни:
Слова піднімали повстання.

Не зникло зло НКВДешне!
Новітній бандерівцю-вою,
Нехай моє слово сердечне
Послужить тобі булавою!

Якщо ти нащадок сарматів
Чи аріїв-укрів – на чати!
Коли говорять гармати –
Слова не повинні мовчати!

АФОРИЗМИ Г.С. СКОВОРОДИ

Добрий розум, робить легким будь-який спосіб життя

Більше думай і тоді вирішуй

З видимого пізнавай невидиме

Мудрець мусить і з гною вибирати золото

Неправда гнобить і протидіє, але тим дужче бажання боротися з
нею

Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам досягти!

Хіба розумно чинить той, хто, починаючи довгий шлях, в ході не
дотримує міри?

З усіх утрат втрата часу найтяжча

Хто добре запалився, той добре почав, а добре почати — це
наполовину завершити

Розум завжди любить до чогось братися, і коли він не матиме
доброго, тоді звертатиметься до поганого

Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший
той, хто вміє ним користуватись

Похибки друзів ми повинні вміти виправляти або зносити, коли
вони несерйозні

Збери всередині себе свої думки і в собі самому шукай справжніх
благ. Копай всередині себе криницю для тої води, яка зросить і
твою оселю, і сусідську

Природа прекрасного така, що чим більше на шляху до нього
трапляється перешкод, тим більше воно вабить, на зразок того
найшляхетнішого і найтвердішого металу, який чим більше
треться, тим прекрасніше виблискує

Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений

Всяка їжа і пиття смачні й корисні, але треба знати час,
місце і міру

Без ядра горіх ніщо, так само як і людина без серця

Наступний, весело освітлений день — плід учорашнього, так само
як добра старість — нагорода гарної юності

Що вподобав, на те й перетворився

Не любить серце, не бачачи краси

Кожен є той, чиє серце в нім: вовче серце — справдешній вовк,
хоч обличчя людське; серце боброве — бобер, хоча вигляд
вовчий; серце вепрове — вепр, хоча подоба бобра

Хіба може говорити про біле той, котрому невідоме, що таке
чорне?

Не може не блудити нога твоя, коли блудить серце

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Білий Леонід Григорович – директор Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом, кандидат педагогічних наук, доцент (м. Хмельницький).

Атаманчук Олександр Іванович – викладач історії ВСП ХТЕФК КНТЕУ (м. Хмельницький).

Березовська Юлія Андріївна – курсантка факультету забезпечення оперативно-службової діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького (м. Хмельницький).

Гончарук Денис Олександрович – учень 11 класу Кراسилівського ліцею (м. Красилів).

Григоренко Вадим Володимирович – учень Хмельницької гімназії №2 (м. Хмельницький).

Григоренко Олександр Петрович – доктор історичних наук, професо; академік Міжнародної академії інформатизації; дійсний член Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України; член правління Хмельницької обласної організації НСКУ; Почесний краєзнавець Хмельниччини (м. Хмельницький).

Джигун Людмила Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Дудченко Анна Володимирівна – здобувач вищої освіти НРЗВО (Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти) «Кам'янець-Подільський державний інститут» (м. Кам'янець-Подільський).

Дудченко Володимир Степанович – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності НРЗВО (Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти) «Кам'янець-Подільський державний інститут» (м. Кам'янець-Подільський).

Колендзян Максим Богданович – здобувач вищої освіти Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського; факультет лінгвістики (м. Київ).

Колендзян Ольга Степанівна – учитель-методист української мови та літератури Кам'янець-Подільського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою Хмельницької області (м. Кам'янець-Подільський).

Колісник Марина Ігорівна – викладач української та англійської мов циклової комісії соціально-гуманітарних і фундаментальних дисциплін ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» (м. Кам'янець-Подільський).

Комарова Оксана Віталіївна – викладач української мови та літератури ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»; викладач вищої категорії (м. Хмельницький).

Кравчук Людмила Дмитрівна – вчитель-методист української мови та літератури Красилівського ліцею (м. Красилів).

Лоб Ольга Василівна – викладач кафедри дошкільної педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (м. Хмельницький).

Місюк Катерина Павлівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Нетеча Єлизавета Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Никитюк Світлана Іванівна – старший викладач кафедри англійської мови, факультет іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Олійник Валентина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент; завідувач кафедри психології Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом; викладач-методист української мови та літератури (м. Хмельницький).

Паранюк Михайло Антонович – кандидат політичних наук (м. Кам'янець-Подільський).

Підгорна Олександра Сергіївна – студентка 1 курсу ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» (м. Кам'янець-Подільський).

Поліщук Олександр Сергійович – доктор філософських наук, професор; проректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (м. Хмельницький).

Сердуніч Любов Андріївна – спілчанка НСПУ, НСКУ, НСЖУ, АДГУ, ВТ «Просвіта» (Національної спілки письменників України, Національної спілки краєзнавців України, Національної спілки журналістів України, Асоціації дослідників голодоморів в Україні, Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка (голова РО ВТ) (смт Стара Синява, Хмельниччина).

Стецюк Богдан Русланович – студент ВСП «Хмельницький торговельний-економічний фаховий коледж Київського національного торговельно-економічного університету» (м. Хмельницький).

Стецюк Вікторія Вікторівна – учитель української мови та літератури Хмельницького ліцею № 15 ім. О. Співачука; учитель вищої категорії (м. Хмельницький).

Тришньовський Анатолій Миколайович – професор медичної психології та психокорекції; кандидат медичних наук; лікар-психіатр; член Національної спілки письменників України; генерал-хорунжий Українського козацтва (м. Маріуполь).

Чернявська Валентина – учениця 9 класу Красилівського ліцею (м. Красилів).

Шумовецька Світлана Павлівна – доктор педагогічних наук, доцент; доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького (м. Хмельницький).

Юрчик Ірина Миколаївна – студентка 1 курсу ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» (м. Кам'янець-Подільський).

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Україно, молюся за Тебе,
Як за матір духовну святу,
За блакить твого вічного неба
І за ниву твою золоту.

Україно, молюся за славу,
За твою непокору століть,
За столицю твою Златоглаву,
Що по груди в каштанах стоїть.

Україно, молюся за мову,
За Божественну мову твою,
І за вроду, твою калинову,
Від якої добрішим стаю.

Україно, молюся за пам'ять
Убієнних за волю синів
І за тих, що у душах запалють
Пломінь правди, щоб край заяснів.

Україно, лише в милосерді
Час єднання синів настає.
То нічого, що ми не безсмертні,
За безсмертя молюся твоє.

Отче наш,
У Твоїм часоплині
Все минає –
Ридай не ридай.
Прости, Боже, гріхи Україні
І надалі грішити не дай.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Українська мова і нація

Збірник наукових праць

Випуск 15

З 127 Українська мова і нація : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий.
Хмельницький : Вид-во МАУП, 2022. Вип. 15. 158 с.

*За достовірність фактів, назв, посилань на літературні джерела,
академічну доброчесність відповідальність несуть автори. Редколегія не
завжди поділяє їхні погляди.*

Приватне акціонерне товариство “Вищий навчальний заклад
“Міжрегіональна Академія управління персоналом”
Свідectво про внесення до Державного реєстру суб’єктів
видавничої справи ДК №3262 від 26.08.2008 р.

Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
29015, м. Хмельницький, Проспект Миру, 101А
Тел.: +38(0382) 63-03-05
Ел. адреса: himaup@ukr.net
www.maup.km.ua

Здано в набір 05 грудня 2022 р. Підписано до друку 29 грудня 2022 р.
Формат 60х84 1/16. Гарн. Times. Ум. друк. арк. 6,4.
Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 200 прим.

*Світло бачиться тоді,
коли світло в очах є.*

Григорій Сковорода

Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом
e-mail: himaup@ukr.net, офіційний сайт: www.maup.km.ua